ORTAOKUL VE İMAM HATİP ORTAOKULU

SOSYAL BİLGİLER

7. SINIF

DERS KİTABI

Yazarlar

Dr. Oğuz KALAFAT

Ahmet ÇİLİNGİR

Beyhan KALAFATOĞLU

Engin BEZİRKAN

Hikmet UZUNOĞLU

2. KİTAP

DEVLET KİTAPLARI

Kitabın Basıldığı Matbaa Adı, 2026

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI NO. ..... : 10819
DERS KİTAPLARI DİZİSİ NO. ..... : 2555

Her hakkı saklıdır ve Millî Eğitim Bakanlığına aittir. Kitabın metin, soru ve şekilleri kısmen de olsa hiçbir surette alınıp yayımlanamaz.

Editör

Prof. Dr. Selahattin KAYMAKCI

Dil Uzmanı

Dr. Şengül KILIÇ AVAN
Şükrü BAŞKAYA

Görsel Tasarımcı

Dr. Çağrı AVAN
Esin Gizem MADAK
Hakan ÖRS
Halil SEYDİOĞLU
Muhammed Rahman ARAPHASANOĞLU
Selime KAYA

Çoklu Ortam Tasarımcısı

Ali Melih ÖZÇELİK
Bahar BULUT
Burhan TURGUT
Bünyamin TELLİ
Emel ERKİN
Engin KARADOĞAN
Faruk Gökalp YILMAZ
Gürkan SEMİZ
Kübra SELEK
M. Ali BÜYÜKTEKİN
Murat AKPINAR
Nuray AYDOĞDU
Ömer EVİN
Turan Sinan ÇELEBİ
Yavuz KORKMAZ

Program Geliştirme Uzmanı

Doç. Dr. İlkay AŞKIN TEKKOL

Ölçme ve Değerlendirme Uzmanı

Doç. Dr. Ezgi MOR

Rehberlik Uzmanı

Öznur ÇEVİK ÜNAL

Baskı

Baskı Matbaanın Adı ve
Ticaret Unvanı
Tel: (0000) 000 00 00

ISBN 978-975-11-9916-4

Mill´ Eî itim Bakanlêğ ê, Talim ve Terbiye Kurulu Bakkanlêğ ênên 27.07.2026 tarih ve 165039723 sayêlê yazêsêile eî itim aracêolarak kabul edilmiktir.

Kurulca bu kitabên kabul edilmik olmasêders kitabêndan yayênevi ve yazarên sorumluluî unu kaldêrmaz.

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl.
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
Medeniyyet dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın;
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın;
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri toprak diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak toprağı sıksan, şüheda!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlâhî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâmahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedî yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerîhamdan İlâhî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerret gibi yerden na'şım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl;
Hakkıdır hür yaşamış bayrağımın hürriyyet;
Hakkıdır Hakk'a tapan milletimin istiklâl!

Mehmet Âkif Ersoy

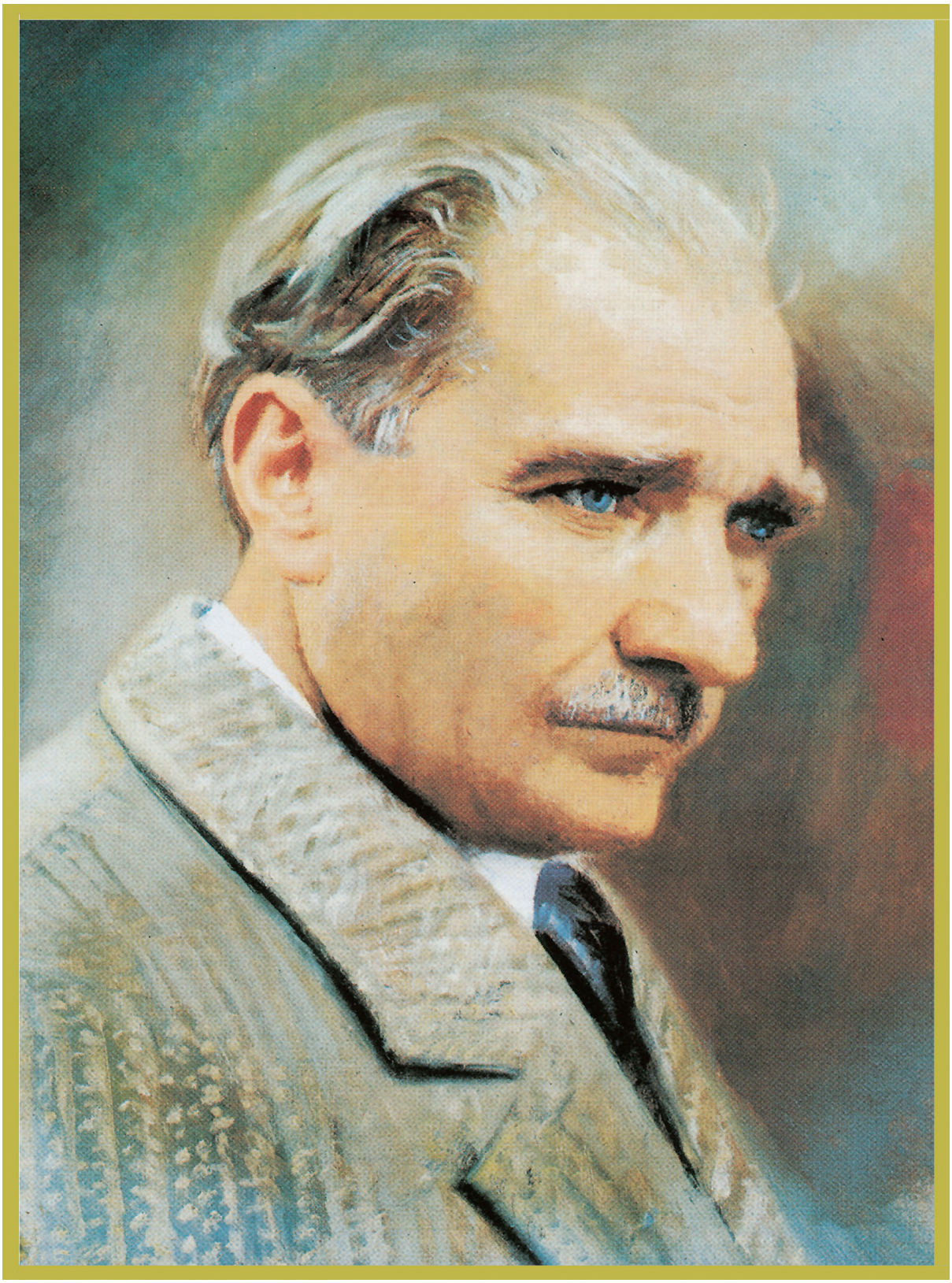
GENÇLİĞE HİTABE

Ey Türk gençliği! Birinci vazifen, Türk istiklâlini, Türk Cumhuriyetini, ilelebet muhafaza ve müdafaa etmektir.

Mevcudiyetinin ve istikbalinin yegâne temeli budur. Bu temel, senin en kıymetli hazinendir. İstikbalde dahi, seni bu hazineden mahrum etmek isteyecek dâhilî ve hâricî bedhahların olacaktır. Bir gün, istiklâl ve cumhuriyeti müdafaa mecburiyetine düşersen, vazifeye atılmak için, içinde bulunacağın vaziyetin imkân ve şeraitini düşünmeyeceksin! Bu imkân ve şerait, çok namüsait bir mahiyette tezahür edebilir. İstiklâl ve cumhuriyetine kastedecek düşmanlar, bütün dünyada emsali görülmemiş bir galibiyetin mümessili olabilirler. Cebren ve hile ile aziz vatanın bütün kaleleri zapt edilmiş, bütün tersanelerine girilmiş, bütün orduları dağıtılmış ve memleketin her köşesi bilfiil işgal edilmiş olabilir. Bütün bu şeraitten daha elîm ve daha vahim olmak üzere, memleketin dâhilinde iktidara sahip olanlar gaflet ve dalâlet ve hattâ hıyanet içinde bulunabilirler. Hattâ bu iktidar sahipleri şahsî menfaatlerini, müstevlîlerin siyasî emelleriyle tevhit edebilirler. Millet, fakr u zaruret içinde harap ve bîtap düşmüş olabilir.

Ey Türk istikbalinin evlâdı! İşte, bu ahval ve şerait içinde dahi vazifen, Türk istiklâl ve cumhuriyetini kurtarmaktır. Muhtaç olduğun kudret, damarlarındaki asil kanda mevcuttur.

Mustafa Kemal Atatürk

MUSTAFA KEMAL ATATÜRK

İÇİNDEKİLER

KITABIMIZI TANIYALIM 8

4. ÖĞRENME ALANI

YAŞAYAN DEMOKRASİMİZ

TÜRKIYE CUMHURIYETI'NIN NITELIKLERI 12
TÜRKIYE CUMHURIYETI'NIN YÖNETIM YAPISI 25
ÜLKEMIZDE DEMOKRASININ GELIŞIMI 38
DEMOKRASININ UYGULANMA SÜRECINDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR 56
4. ÖĞRENME ALANI-KENDIMI DEĞERLENDIRIYORUM 67

5. ÖĞRENME ALANI

HAYATIMIZDAKİ EKONOMİ

MILLÎ KALKINMA HAMLELERI 74
EKONOMIK GELIŞMIŞLIK ILE ÜRETIM, DAĞITIM VE TÜKETIM ARASINDAKI DÖNGÜ 94
5. ÖĞRENME ALANI-KENDIMI DEĞERLENDIRIYORUM 108

6. ÖĞRENME ALANI

TEKNOLOJİ VE SOSYAL BİLİMLER

BILIMSEL VE TEKNOLOJIK GELIŞMELERIN GELECEKTEKI HAYATA ETKISI 114
SOSYAL BILIMLERIN ÇALIŞMA ALANLARI 127
TOPLUMSAL HAYATTA KARŞILAŞILABILECEK PROBLEMLERE ÇÖZÜM ÜRETME 135
6. ÖĞRENME ALANI-KENDIMI DEĞERLENDIRIYORUM 142

SÖZLÜK 146
GENEL AĞ VE GÖRSEL KAYNAKÇASI 149
TÜRKIYE'NIN MÜLKI IDARE BÖLÜMLERI ILE KARA VE DENIZ KOMŞULARI HARITASI 150
KAYNAKÇA 148
CEVAP ANAHTARLARI 149
TÜRK DÜNYASI HARITASI 151

KİTABIMIZI TANIYALIM

DÜŞÜNELİM

Yeni öğrenilecek konuya temel olabilecek ön bilgi ve becerilerin değerlendirildiği bölümdür.

KEŞFEDELİM

Mevcut bilgi ve beceriler ile yeni edinilecek bilgi ve beceriler arasında bağlantı kurulan bölümdür.

ÖĞRENELİM

Konuya ilişkin bilgilerin etkileşimli olarak açıklandığı bölümdür.

UYGULAYALIM

Hedeflenen becerilerin uygulanmasına yönelik etkinliklerin ve performans görevlerinin yer aldığı bölümdür.

DEĞERLENDİRELİM

Öğrenme alanı kapsamındaki bilgi ve becerilerin ne düzeyde öğrenildiğini belirlemeye yönelik soru ve etkinliklerin yer aldığı bölümdür.

Konu ile ilgili ön değerlendirmeye ait içerikleri ifade eder.

Önceki bilgiler ile yeni öğrenilecek konular arasında bağlantılar kurulan ve edinilen bilgilerin günlük yaşamla ilişkilendirildiği bölümdür.

Görsel kaynak, harita, genel ağ haberi ve metinler ile ilgili öğrencinin cevaplaması için hazırlanan soruları ifade eder.

Etkinliğin hangi uygulama adımları izlenerek uygulanacağını ifade eder.

Konu ile ilgili haberleri ifade eder.

Konu ve uygulamalara yönelik e-içerikleri ifade eder.

Dikkat edilmesi gereken uyarı ve hatırlatmaların yer aldığı bölümdür.

Kitabımızdaki kaynak metinler, yazım ve noktalama açısından eserin orijinaline bağlı kalınarak alınmıştır.

4. Öğrenme Alanı

Öğrenme Alanı Özeti

4. ÖĞRENME ALANI

YAŞAYAN DEMOKRASİMİZ

KONULAR

- TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN NİTELİKLERİ
- TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YÖNETİM YAPISI
- ÜLKEMİZDE DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ
- DEMOKRASİNİN UYGULANMA SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

BU ÖĞRENME ALANINDA

- Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerini özetleyebileceksiniz.
- Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin yönetim yapısını çözümleyebileceksiniz.
- Ülkemizdeki demokrasinin gelişimini, demokrasinin temel ilkeleri açısından yorumlayabilecek-siniz.
- Demokrasinin uygulama sürecinde karşılaşılan sorunları özetleyebileceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- demokratik devlet
- genel oy ilkesi
- hukuk devleti
- kuvvetler ayrılığı
- kuvvetler birliği
- laik devlet
- siyasi parti
- sosyal devlet
- yargı
- yasama
- yürütme

DÜŞÜNELİM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN NİTELİKLERİ

Cumhuriyet kavramı ile ilgili aklınıza gelen kelimeleri aşağıda verilen zihin haritasına yazınız.

Zihin Haritası Oluşturuyorum

CUMHURİYET

Mustafa Kemal Atatürk'ün sözünü okuyunuz ve soruyu cevaplayınız.

Görsel 4.1
Cumhuriyet Bayramı

"Cumhuriyet, imkân demektir. Cumhuriyet, yalnızca adıyla bile birey özgürlüğünü aşılayan sihirli bir aşıdır. Görülecektir ki, cumhuriyet imkânları olan her memleket, özgürlük davasında er geç başarılı olacaktır. Cumhuriyet, kendisine bağlı olanları en ileri aşamalara götüren imkânları verir. Bağımsızlık ve özgürlüğüne sahip olan milletler, ilerleme yolunda imkânlara sahip demektir. O halde cumhuriyet, her alanda ilerlemenin de en belirgin teminatıdır. Cumhuriyet bu anlamıyla ve bu kapsamıyla anlamak gerekir."

Mustafa Kemal ATATÜRK

Her alanda ilerlemenin en belirgin teminatı neden cumhuriyettir? Açıklayınız.

KEŞFEDELİM

Aşağıdaki kaynaklarda tarihteki Türk devletlerinde gerçekleştirilen bazı uygulamalar verilmiştir. Bu uygulamalara bakarak aşağıdaki tabloyu doldurunuz.

Kaynak A

...Boy beyleri cesareti, malî kudreti, doğruluğu ile tanınmış kimseler arasından seçim yolu ile iş başına gelirlerdi. Seçici heyet herhâlde boyu meydana getiren aile ve soyların temsilcilerinden kurulu olmalıdır. Bu heyet, eski Türk devletlerinde mevcut 'meclis' (toy)'lerin küçük çapta bir ilk tipi olarak görülmektedir...

(Kafesoğlu, 1986, s. 219)

Kaynak B

… Kendine kalıcı bir beylik istiyorsan eğer adil ol ve halkın güçlüğünü gider, … Halkın başındasın sen ey hakan bugün halkını gözet, uyanık ve akıllı davran, … Adaletli ol, buna çabala, zorbalık yapma Allah'a kul ol, yüz sür onun kapısına, … Kötü yasa yapma, iyi yasa kur. Kutun sana bağlanır, günün iyi olur, … Kötü yasa yapma ey güçlü hakan dünyaya hükmedilmez kötü yasayla...

(Yusuf Has Hâcib, 2019, s.138-139)

Kaynak C

… İlk defa olarak hangi tarihte olduğu henüz bilinemeyen ancak çok eskilere kadar gittiği anlaşılan ailelere ve çocuklara yapılan yardımlara Osmanlı öncesi Türk tarihinde de rastlamak mümkündür. Sözgelimi Erbil Atabeyi Muzafferettin Kökbörü, yetim çocuklara yardımları ve çocukların yetişmesi için yaptırdığı hayır kurumları ile tarihe geçmiş bir Türk devlet adamıdır. Dolayısıyla Türk tarihinde çok eski zamanlara tarihlenebilecek olan çocuklara ve ailelerine yardımların Osmanlı devletinde de erken zamanlardan itibaren var olduğu ileri sürülebilir…

(Dinç, Şimşek ve Eroğlu 2009, s.81)

	Kaynağın konusu nedir?	Kaynakta devletin hangi özelliklerinden bahsedilmektedir?	Kaynakta verilen konulara benzer uygulamalar ülkemizde de var mıdır? Örnekler veriniz.
Kaynak A	....	....	....
Kaynak B	....	....	....
Kaynak C	....	....	....

ÖĞRENELİM

Anayasamızın ikinci maddesini okuyunuz ve cumhuriyetin temel niteliklerinin neler olduğuna yönelik benim listem bölümünü doldurunuz.

1982 Anayasası'nın 2. maddesinde şu ifadeler yer almaktadır: ***"Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, millî dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir."***

Görsel 4.2

Benim Listem

.....

.....

.....

.....

.....

Anayasamızın 2. maddesinden hareketle uygulama adımlarını takip ederek cumhuriyetimizin temel niteliklerinin neler olduğu ile ilgili arkası yarın tekniğini kullanarak verilen etkinliği yapınız.

Kartopu Tekniği

Uygulama Adımları

Fikirlerimizi Birleştiriyoruz

- Kendi listelerinizi tamamladıktan sonra öğretmeninizin rehberliğinde ikişerli gruplar oluşturunuz ve konu ile ilgili beş dakika fikir alışverişi yapınız.
- Her adımda iki grup birleşerek öğrenci sayısını iki katına çıkarıp etkinliği devam ettiriniz. (2-4-8-16…)
- Grup tüm sınıfı kapsadığında on dakikalık bir sınıf tartışması gerçekleştiriniz.
- Sınıf olarak yaptığınız tartışma sonucunda ortaya çıkan fikirleri aşağıdaki bölüme yazınız.

Sınıf Listemiz

.....

.....

.....

.....

.....

Türkiye Cumhuriyeti'nin temel nitelikleri ile ilgili yazılı, görsel ve dijital kaynakları inceleyiniz.

Bir devletin yönetim biçimini belirten, yasama, yürütme, yargılama güçlerinin nasıl kullanılacağını gösteren, vatandaşların kamu haklarını bildiren temel yasa "Anayasa" olarak adlandırılır. Ülkemizde hâlen yürürlükte olan 1982 Anayasası'nın ilk üç maddesi değiştirilemez, değiştirilmesi teklif dahi edilemez hükümler içermektedir.

Görsel 4.3

Anayasamızın 1. maddesinde "Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir." ifadesi yer almaktadır. Bu ifadeye göre Türkiye'nin yönetim biçimi cumhuriyettir (Görsel 4.3). Cumhuriyet kelimesi, "halk" veya "topluluk" anlamına gelen "cumhur" sözcüğünden türemiştir. Cumhuriyet ise milletin egemenliği kendi elinde tuttuğu ve bunu belirli sürelerle seçtiği temsilciler (milletvekilleri) aracılığıyla kullandığı yönetim sistemidir.

Anayasamızın 2. maddesinde ise Türkiye Cumhuriyeti'nin nasıl bir devlet olduğu ve hangi temel değerlere dayandığı açıklanmıştır. Buna göre devletimiz; insan haklarına saygı gösteren, Atatürkçü düşünceyi benimseyen, toplumda huzur ve adaleti sağlamayı amaçlayan bir yapıya sahiptir. Ayrıca yönetimde halkın söz sahibi olduğu, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrıldığı ve herkes için adaletin sağlandığı bir hukuk düzeni esas alınmıştır (Görsel 4.4). Bu özellikler, Türkiye Cumhuriyeti'nin sahip olduğu temel nitelikleri göstermektedir.

Görsel 4.4
Halk iradesi (Seçimler)

Atatürk milliyetçiliği ile ilgili verilen metni inceleyerek etkinliği yapınız.

Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinden biri, Atatürk milliyetçiliğine bağlı bir yönetim sistemine sahip olmasıdır. Atatürk milliyetçiliği cumhuriyetin diğer nitelikleri ile doğrudan bağlantılıdır ve onların tamamlayıcısıdır. Örneğin Atatürk milliyetçiliği; ırk ayrımı yapmayan, vatandaşlık temelli bir anlayıştır. Bu anlayışa göre Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran herkese "Türk milleti" denir. Bu durum, cumhuriyetin "demokratik devlet" niteliğini destekler çünkü tüm vatandaşları eşit kabul eder (Görsel 4.5). Aynı zamanda Atatürk milliyetçiliği, farklı din ve inançlara sahip insanların bir arada yaşayabilmesini sağlar. Bu da cumhuriyetin laiklik niteliğini güçlendirir. Atatürk milliyetçiliği "Sosyal devlet" anlayışıyla da bağlantılıdır çünkü toplumda dayanışma, millî birlik ve beraberliğin sağlanması için çaba sarf eder. Aynı zamanda Atatürk milliyetçiliği adalet ve eşitliğe önem vermek suretiyle "hukuk devleti" anlayışının da destekçisidir.

Görsel 4.5: Türk halkı

Düşün-eşleş-paylaş tekniğini kullanarak verilen uygulama adımlarını takip ederek "Düşünceden Eyleme: Atatürk Milliyetçiliği" etkinliğini gerçekleştiriniz.

Düşün-Eşleş-Paylaş Tekniği

Uygulama Adımları

Düşünceden Eyleme: Atatürk Milliyetçiliği

- Atatürk milliyetçiliğinin günlük hayata yansımaları nelerdir?" sorusunu cevaplamak için 1 dakika düşününüz.
- Bir dakika sürenin sonunda öğrenciler olarak rastgele eşleşiniz ve düşüncelerinizi birbirinizle paylaşınız.
- Sürecin sonunda tüm öğrenciler olarak görüşlerinizi sınıfla paylaşınız.

Atatürk milliyetçiliğinin özellikleri ile ilgili aşağıda verilen cümleleri tamamlayınız.

Atatürk milliyetçiliği geçmiş ve gelecek arasında bir köprü gibidir çünkü .....

.....

.....

.....

.....

.....

Atatürk milliyetçiliği topluma yol gösteren bir pusula gibidir çünkü .....

.....

.....

.....

.....

.....

Atatürk milliyetçiliği toplum içinde denge oluşturan bir terazi gibidir çünkü .....

.....

.....

.....

.....

.....

Demokratik devlet niteliği ile ilgili metni ve görselleri inceleyiniz.

Demokrasi, halkın egemenliğine dayanan bir yönetim biçimidir. Bu sistemde halk, yöneticilerini özgürce yapılan seçimlerle belirler. Cumhurbaşkanı, milletvekilleri, belediye başkanları ve muhtarlar seçimle göreve getirilen yöneticilerdir. Seçilen kişiler, kendilerine tanınan yetkiyi belirli bir süre için kullanır ve süre sonunda yeniden seçimler yapılır. Bu sayede halk yönetime katılır ve alınan kararlar üzerinde denetim hakkı kazanır. Demokrasi; özgürlük, eşitlik ve katılım ilkeleriyle toplumun birlikte yaşama kültürünü güçlendirir.

Görsel 4.6: TBMM binası

28. Dönem Milletvekili Genel Seçimi Sonuçları Açıklandı

"...Yüksek Seçim Kurulu(YSK) Başkanlığı 2023 yılında yapılan 28.Dönem Milletvekili Genel Seçimi'nin tüm yurt içi, yurt dışı ve gümrük kapılarındaki sandıklarda tamamlandığını dile getirerek yapılan seçimlere yönelik kesin sonuçları açıkladı. Seçimde 55 milyon 835 bin 895 seçmen oy kullandı..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 4.7: Seçim

Mahalli İdareler Genel Seçimleri Tamamlandı

"...YSK Başkanlığı 2024 seçimlerine dair yaptığı açıklamada seçimlerin huzur ve güven ortamı içerisinde yapıldığını ifade etti. Ayrıca seçime 34 partinin katıldığını ve 61 milyonun üzerinde seçmenin oy kullandığını dile getirerek bu verilere göre seçimlere katılımın geçmiş yıllara göre artış gösterdiğini belirtti..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Seçimlere katılımın yüksek olmasının cumhuriyetin hangi niteliği açısından önemli olduğunu ve bu niteliğin günlük hayata nasıl etki ettiğini gerekçelendirerek açıklayınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Demokratik devletin temel özellikleriyle ilgili aşağıda verilen tabloyu inceleyiniz. Verilen örnekten yola çıkarak boş bırakılan alanları uygun örneklerle doldurunuz.

Demokratik Devletin Özellikleri	Günlük Hayattaki Örneği
Halk Egemenliği: Demokratik devletlerde yöneticilerin belirlenmesi halkın oylarıyla gerçekleşir. Devlet, vatandaşların iradelerinin yönetime yansımasını sağlayacak seçim sistemini oluşturur.	Vatandaşların yerel seçimlerde belediye başkanını seçmesi.
Çoğulculuk: Demokratik devletler, farklı siyasi görüşlerin ve partilerin faaliyet göstermesine imkân tanır. Böylece farklı düşüncelerin yönetime katılması sağlanır.	
Seçimler ve Katılım: Demokratik devletler; seçimlerin düzenli, adil ve güvenli biçimde yapılmasını sağlar. Vatandaşların yönetime katılabilmeleri için gerekli düzenlemeleri gerçekleştirir.	
Şeffaflık ve Hesap Verebilirlik: Demokratik devletlerde kamu kurumlarının faaliyetleri denetlenebilir ve vatandaşlar bu faaliyetler hakkında bilgi alabilir.	
Sivil Toplum Kuruluşları: Demokratik devletler; vatandaşların dernek, vakıf ve benzeri kuruluşlar aracılığıyla toplumsal yaşama katılmalarını destekler.	
Farklılıklara Saygı: Demokratik devletler; farklı kültür, inanç ve düşüncelere sahip bireylerin haklarını korur ve ayrımcılığı önlemeye yönelik tedbirler alır.	
Temel Hak ve Özgürlükler: Demokratik devletler, bireylerin temel hak ve özgürlüklerini anayasa ve kanunlarla güvence altına alır.	
Kanun Üstünlüğü ve Kuvvetler Ayrılığı: Demokratik devletlerde tüm kurumlar hukuk kurallarına uygun hareket eder; yasama, yürütme ve yargı görevlerini ayrı organlar yerine getirir.	

Laik devlet niteliği ile ilgili metni, görselleri ve genel ağ haberini inceleyerek soruları cevaplayınız.

Laiklik, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması; devletin, din ve vicdan özgürlüğünün gerçekleşmesi için tarafsız olması demektir. Laik bir devlette yasalar, eğitim, yönetim, yargı gibi sistemler akıl, bilim ve hukuk kurallarına göre düzenlenir.

Devlet, bütün dinlere eşit mesafededir ve hiçbir dine ayrıcalık tanımaz. Vatandaşların inanç özgürlüğü devlet tarafından güvence altına alınmıştır (Görsel 4.8). İnsanlar istedikleri dine inanma ve özgürce ibadetlerini yerine getirme hakkına sahiptir.

Görsel 4.8: Kuzguncuk Camisi ve Üsküdar Surp Krikor Lusavoriç Kilisesi, İstanbul

HABER

Hatay'da Kardeşlik Mesajı

"...Hatay'da üç semavi dinin (Yahudilik, Hristiyanlık ve İslamiyet) temsilcileri, sanatçılar ve basın mensupları bir araya geldi. Farklı inanç gruplarının liderleri Habib-i Neccar Camisi önünde dua etti ve Antakya'daki dini yapıları ziyaret etti. Yapılan konuşmalarda kardeşlik ve dayanışma vurgusu ön plana çıktı. Dinî liderler; iman, anlayış ve barış temalı mesajlar vererek birlik çağrısında bulundu. Ayrıca Antakya'nın tarihî ve kültürel mirasının korunması gerektiği ifade edildi. Bu buluşma, farklı inançların bir arada yaşadığı Hatay'ın kardeşlik ve medeniyet simgesi olduğunu bir kez daha ortaya koydu..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

? **Farklı inançların bir arada olması sizce toplumda hangi değerleri güçlendirir? Neden?**

Günlük yaşamda laiklik ilkesinin uygulandığı bir toplumda karşılaşabileceğimiz durumlara ve uygulamalara örnekler veriniz.

Atatürk'e göre laiklik "yalnızca din ve devlet işlerinin ayrılması değil aynı zamanda bütün vatandaşların vicdan özgürlüğünün güvencesidir. Bu kapsamda düzenlenmiş olan anayasamızın 24. maddesinde "din ve vicdan hürriyeti" kapsamında şu ifadeler yer almaktadır:

Görsel 4.9

"Herkes; vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. 14. maddede belirtilen "Temel hak ve hürriyetlerin kötüye kullanılamaması" hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî âyin ve törenler serbesttir. Kimse ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz."

? **Atatürk'ün laiklik anlayışında vicdan özgürlüğü neden önemlidir?**

Anayasamızın 24. maddesi bireylere hangi hakları tanımaktadır?

Sosyal devletin niteliği ile ilgili metni, görselleri ve genel ağ haberini inceleyerek soruları cevaplayınız.

Sosyal devlet, toplumun refah seviyesini yükseltmek için ekonomik ve sosyal alanlarda devlet kurumlarının etkin rol üstlendiği bir yönetim anlayışıdır. Anayasamızın 5. maddesine göre sosyal devletin görevlerinden biri; kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmak, insanların maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaktır.

Görsel 4.10
Çorum Millet bahçesi

Sosyal devletin temel özelliklerinden bazıları şunlardır:

1. Herkese eğitim, sağlık, barınma, eğlenme ve dinlenme, sosyal güvenlik gibi alanlarda eşit fırsatlar sunmak (Görsel 4.10). Ücretsiz eğitim ve sağlık hizmeti, toplu konut çalışmaları bunun birer örneğidir.

2. Yoksul, özel gereksinimli ve işsiz bireylere destek olmak. Bu amaçla yaşlı aylığı, engelli maaşı, öğrenci bursları, işsizlik sigortası gibi çalışmalar yürütülmektedir.

3. Uyguladığı vergi politikaları ile gelir dağılımında adaleti sağlamak. Toplumsal dayanışma ve sosyal adaleti güçlendirici çalışmalar yapmak. Afetlerde yardım ve yeniden inşa çalışmaları yürütmek devletimizin yaptığı çalışmalardan bazılarıdır.

Sosyal devlet anlayışının yansıması olan uygulamalara günlük hayattan örnekler veriniz.

Görsel 4.11
Evde sağlık hizmeti

Evde Sağlık Hizmetleri

"...Bilecik'te kent merkezi ve ilçelerde görev yapan 9 kişilik iki ekip; yaşlı ve kronik hastalığı olan 1428 kişiye evde sağlık hizmeti sunuyor. Uzman personel, hastaların evlerine giderek muayene, enjeksiyon, kan tahlili, pansuman gibi işlemleri gerçekleştiriyor. Ayrıca hastalara ev ortamında kaliteli sağlık hizmetinin yanı sıra rapor ve sevk işlemleri de yapılıyor.

Hastalar ve hasta yakınları sağlık ekiplerinin ilgi ve hizmetlerinden memnun olduklarını, sağlıkçılar da hastalara yardımcı olmaktan mutluluk duyduklarını ifade ettiler..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 4.12
Ücretsiz ders kitabı dağıtımı

Yeni eğitim öğretim yılında 184 milyon kitap öğrencilere ücretsiz ulaştırılacak.

"...Millî Eğitim Bakanlığı verilerine göre, son 23 yılda toplam 4 milyar 320 milyon ders kitabı öğrencilere ücretsiz olarak dağıtılırken yeni eğitim öğretim yılı kapsamında da 184 milyon kitap okul sıralarındaki yerini aldı..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Haberlerde geçen kişilerin yerine kendinizi koyarak cümleleri sözlü olarak tamamlayınız.

Evde sağlık hizmeti alan yaşlı vatandaş: "Bu hizmet sayesinde...

Sağlık çalışanı: "Bu hizmeti verirken ...

Ücretsiz ders kitabı alan öğrenci: "Kitaplar ücretsiz dağıtılmasaydı ...

Öğrenci velisi: "Bu uygulama aile bütçesine ...

Sosyal devlet anlayışı çerçevesinde verilen haberlerde yer alan değerleri bularak işaretleyiniz.

Görsel 4.13: Kelime Bulutu

Hukuk devleti ile ilgili metinleri ve örnek olayı inceleyerek soruları cevaplayınız.

Hukuk devleti, vatandaşların kanun önünde eşit kabul edildiği bir yönetim anlayışıdır. Vatandaşların temel hak ve özgürlüklerinin korunması ve adaletin herkes için eşit biçimde uygulanması hukuk devleti anlayışının temel gereklerindendir.

Hukuk devletinin temel özellikleri şunlardır:

Kanun üstünlüğü: Hukuk devletinde, devlet ve vatandaşlar yalnızca kanunlara göre hareket eder.

Yargı bağımsızlığı: Mahkemeler, adalet ve hukuk kuralları çerçevesinde karar verir.

Temel hak ve özgürlüklerin korunması: Devlet, bireylerin hak ve özgürlüklerini çıkardığı yasalarla güvence altına alır.

Yargı yolunun açıklığı: Bireyler yaşadıkları tüm sorunlarda mahkemelere başvurarak hakkını arayabilir.

Görsel 4.14: Trafik polisi

HABER

Antalya'da, resmi aracı yaya kaldırımına park eden bir trafik polisine ceza kesildi. Bir vatandaşın durumu sosyal medyada paylaşmasını ihbar olarak değerlendiren yetkililer tarafından yapılan inceleme de kural ihlali tespit edilerek idari para cezası uygulandı.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Bir trafik polisinin trafik kurallarını ihlal ettiğinde cezai işlem uygulanmasının, hukuk devleti ilkesiyle bağlantısı nedir? Gerekçelerinizle birlikte açıklayınız.

Türkiye Cumhuriyeti'nin niteliklerinin günlük hayata yansımaları ile ilgili verilen ifadeleri inceleyiniz. Verilen örnekten yola çıkarak anlam çözümleme tablosunu tamamlayınız.

Anlam Çözümleme Tablosu Yapıyorum

İfadeler	Nitelikler: Demokratik Devlet	Laik Devlet	Sosyal Devlet	Hukuk Devleti
1. Beyhan Hanım milletvekili adaylığı için başvurusunu yapmıştı. Aday bilgilendirme broşürünü incelerken şu ifade dikkatini çekti. "Herkes aday olma hakkına sahiptir, kararı ise halk verir."	✓			
2. Köye ilk defa okul yapılmıştı. Okul çağına gelen çocuklar artık okuyup yazmayı öğrenebilecekti. Büyükler, "Eskiden herkes okula gidemezdi ama şimdi herkes eğitim hakkından yararlanabiliyor." dediler.				
3. Gökçe, yaz tatilinde ailesi ile birlikte Hatay sokaklarında gezerken cami, kilise ve sinagogun yan yana olduğunu gördü. Kızının hayretler içinde durumu izlediğini gören babası şöyle dedi: "Bizim ülkemizde herkesin din ve vicdan özgürlüğü vardır."				
4. Metehan ve arkadaşlarının oyun oynadıkları park belediye tarafından yeni bir yol yapılmak üzere kapatılmıştı. Çocuklarının üzüldüğünü gören aileler durumu mahkemeye taşıdı. Mahkeme çocukların oyun hakkını engellediği gerekçesiyle yolun başka yerden geçirilmesine karar verdi.				
5. Çok yaşlı ve hasta olan Mehmet amca hastaneye gidemiyordu. Sağlık Bakanlığının evde sağlık hizmetleri kapsamında doktor ve hemşireler Mehmet amcanın evine gelerek onu muayene ettiler ve gerekli ilaçları Mehmet amcaya ulaştırdılar.				
6. Zeynep, babası ile birlikte oy kullanma alanına gitmişti. Orada birçok parti isminin yazılı olduğu pusulaları gördü. Babasına ne olduğunu sordu. Babası da ülke yönetimine aday birçok partinin olduğunu ve herkesin özgür iradesi ile istediği partiye oy verebileceğini, en çok oyu alan partilerin ülkeyi yönetme yetkisine sahip olduğunu söyledi.				
7. Asya ve Asel, babaları ile kırmızı ışıkta beklerken yanlarından hızlıca başka bir araç geçti ve kırmızı ışıkta durmadı. Yeşil ışık yanınca hareket ettiklerinde az ileride trafik polislerinin kırmızı ışıkta geçen aracı durdurduğunu ve ceza yazdığını gördüler.				
8. Okullar yeni açılmıştı. Utku, sınıfta herkesin farklı düşünce ve inançlara sahip olabildiğini, buna rağmen birlikte uyum içinde eğitim gördüklerini gözlemledi. Utku içinden şöyle dedi: "Demek ki insanlar farklı özelliklere ve inançlara sahip olsalar da aynı ortamda bir arada saygı içinde yaşayabiliyormuş."				

Türkiye Cumhuriyeti'nin niteliklerinin ülkemiz için önemi ile ilgili karekodla verilen etkileşimli etkinliği yapınız.

Türkiye Cumhuriyeti'nin Nitelikleri

UYGULAYALIM

Uygulama adımlarını takip ederek Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri ile ilgili etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıf olarak dört gruba ayrılınız.
- Gruplar olarak sizden katıldığınız bir toplantıda ülkemizin demokratik bir devlet olduğuna yönelik kanıtlar sunmanız bekleniyor. Aşağıda verilen alanlara kanıtlarınızı yazınız.
- Bölümleri doldurduğunuzda cevaplarınızı diğer gruplarla paylaşınız.
- Kanıtlarınızın doğruluğu ile ilgili bir sınıf tartışması yapınız.

DEĞERLENDİRELİM

Hak ve özgürlüklerimize ilişkin metni okuyarak verilen yönerge doğrultusunda mektup yazma etkinliğini tamamlayınız.

Hak ve özgürlüklerimizi bilmek, haklarımızı korumanın ve sorumluluklarımızı yerine getirmenin temelidir. Birey, sahip olduğu hakları bildiğinde haksızlıklar karşısında nasıl hareket edeceğini ve hangi yollara başvurabileceğini de bilir. Ayrıca haklarının farkında olan bireyler, başkalarının hak ve özgürlüklerine de saygı gösterir. Bu durum, adil, demokratik ve huzurlu bir toplumun oluşmasına katkı sağlar.

Cumhuriyet yönetiminin olmadığı bir ülkede yaşayan mektup arkadaşınıza, ülkemizde cumhuriyetin ilanıyla birlikte temel insan hak ve özgürlüklerinde meydana gelen değişimi, cumhuriyetin niteliklerinin bu hak ve özgürlüklerin korunması açısından önemini anlatan bir mektup yazınız.

Yazacağınız mektubun karekodla verilen kontrol listesi ile değerlendirileceğini unutmayınız.

Cumhuriyetin İzinde Temel Haklarımız

Sevgili Arkadaşım,

Görsel 4.15

Kontrol Listesi

DÜŞÜNELİM

TÜRKİYE CUMHURİYETİ'NİN YÖNETİM YAPISI

Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Bir dakika boyunca okulunuzda hiçbir kural olmadığını hayal ediniz.
- Böyle bir durumda yaşanabilecekler ile ilgili verilen tabloyu doldurunuz.
- Doldurduğunuz tabloyu sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.

	1. Olay Durumu	2. Olay Durumu	3. Olay Durumu
Okulda yaşanabilecek sorunlar			
Bu sorunun doğuracağı sonuçlar			
Bu sorunu ortadan kaldırmak için yapılması gerekenler			

Okulunuzun düzenini sağlayan kurallar nelerdir?

Okulunuzun düzenini sağlayan kurallar gibi toplumsal hayatı düzenleyen kurallar nelerdir?

Toplumsal hayatı düzenleyen kurallara uyulmadığında yaşanabilecek sorunlar neler olur?

KEŞFEDELİM

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamaları kapsamında verilen metni okuyunuz ve görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

Görsel 4.16
1927 Yılında çocuk bayramı kutlamaları

KÜÇÜK KALPLERE BÜYÜK ARMAĞAN: 23 NİSAN

23 Nisan 1921 günü yapılan genel kurulda Büyük Millet Meclisi tarafından 23 Nisan'ın millî bayram olarak kutlanmasına karar verildi. Bağımsızlığımızın ve egemenliğimizin sembolü olan TBMM'nin açılış günü 1927'de Atatürk'ün liderliğinde geleceğimizin teminatı çocuklarımıza armağan edildi ve ilk kez "Çocuk Bayramı" olarak kutlandı (Görsel 4.16).

1935 yılında çıkarılan Ulusal Bayram ve Genel Tatiller Hakkında Kanun ile 23 Nisan, "Ulusal Egemenlik Bayramı" adıyla kutlanmaya başlandı. 1979 yılındaki kutlamalara ilk defa 6 ülkenin katılımıyla bayram, uluslararası boyut kazandı ve dünyanın farklı ülkelerinden çocuklar Türkiye'ye gelmeye başladı.

1983'te yapılan düzenleme ile bayramın adı "Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı" olarak değiştirildi. Bugün 23 Nisan, Türkiye'nin ve dünyanın ilk ve tek çocuk bayramı olarak her yıl coşkuyla kutlanmaktadır (Görsel 4.17). Her yıl farklı ülkelerden gelen binlerce çocuk bayram coşkusuna ortak olmuş ve ülkeler arası kültürel etkileşime katkı sağlamıştır. Bağımsızlığımız ve ulusal egemenliğimizin perçinlendiği bu günde ülkemizde geleceğimizin teminatı olan çocuklar bir günlüğüne sembolik olarak yönetim organlarının başına geçer ve yürütme görevini yerine getiriler.

Görsel 4.17
23 Nisan kutlamaları

23 Nisan 1920 tarihinin ülkemiz açısından önemi nedir?

.....

.....

.....

.....

Okulunuzda 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı kutlamaları kapsamında neler yapılmaktadır?

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Aşağıdaki gazete haberlerini okuyarak soruları cevaplayınız.

Türkiye'den Seçim Manzaraları

"...Düğün tarihleri seçimler ile aynı güne denk gelen çift, gelin arabasıyla geldikleri okulda oy kullandı. Okulun birinci katındaki salona gelinlik ve damatlığı ile çıkan çift, milletvekili seçimi için oylarını kullanarak sandığa zarfı birlikte attı (Görsel 4.18).

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 4.18
Gelin ve Damat

Yeni Sistem

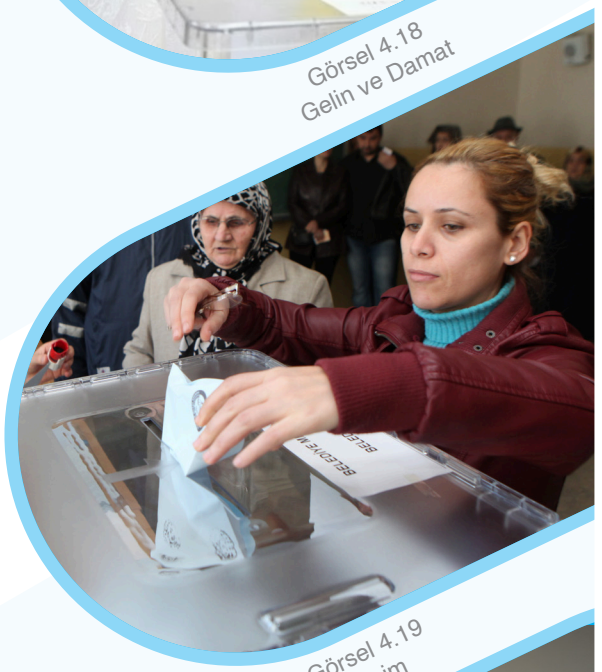
"...1923'ten bu yana uygulanan parlamenter sistemden cumhurbaşkanlığı hükûmet sistemine geçişi öngören on sekiz maddelik anayasa değişikliği halkın oylarıyla kabul edildi. Cumhuriyet tarihinin yedinci referandumundan (halk oylamasından) "evet" kararı çıktı ..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

31 Mart Seçimlerinde Kadın Muhtar Sayısı İki Katına Çıktı

"...31 Mart Mahallî İdareler Genel Seçimleri'nde ülke genelindeki kadın muhtar sayısı yüzde yüze yakın arttı (Görsel 4.19). Daha önce bin yüz otuz dört olan kadın muhtar sayısı, bu seçimle birlikte iki bin yüz elliye yükseldi..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 4.19
Seçim

Meclisten Çevrim İçi Ortamlar İle İlgili Düzenleme

"...Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı ile TBMM Çocuk Hakları Alt Komisyon Heyeti arasında yapılan toplantıda çocukların çevrim içi ortamlarda korunması ve bu ortamlara girmek için yaş sınırı getirilmesi başlıkları ele alındı (Görsel 4.20). Görüşmede çıkarılacak yeni kanunlarla yaş sınırlaması getirilmesi başta olmak üzere gençlerin dijital dünyada daha güvenli bir şekilde yer almalarını sağlamak amacıyla yapılabilecekler üzerinde duruldu.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 4.20
Sanal Ortam

Verilen haberlerde hangi seçim türlerinden bahsedilmiştir?

Verilen haberlerdeki bilgiler cumhuriyetin hangi nitelikleri ile ilgilidir?

Televizyondan izlediğiniz veya oy vermeye giden büyüklerinize eşlik ettiğiniz seçimlerde neler dikkatinizi çekti?

Çevrim içi ortamlarla ilgili düzenlemeler hangi devlet organları tarafından yürütülmektedir?

ÖĞRENELİM

Türkiye Cumhuriyeti devletinin yönetim yapısı ile ilgili verilen yazılı ve görsel kaynakları inceleyerek etkinlikleri yapınız.

Bir binanın sağlam durabilmesi için güçlü temellere ihtiyacı vardır. Devletin temelleri de yasama, yürütme ve yargı organlarıdır. Bu üç unsur birbirini dengeleyerek adil, düzenli ve demokratik bir yönetimin oluşmasını sağlar. Yasama organı kanunları yapar, yürütme bu kanunları uygular, yargı ise adaletin gerçekleşmesini sağlar.

Türkiye Cumhuriyeti devleti, 1982 Anayasası'na göre yasama, yürütme ve yargı gücünün birlikte ama birbirinden bağımsız çalıştığı bir yönetim anlayışını benimser. Bu anlayışa **kuvvetler ayrılığı** denir. Millî mücadele döneminde ise yasama, yürütme ve yargı organlarının tek elde bulunduğu **kuvvetler birliği** sistemi uygulanmıştır.

Kuvvetler birliği ile ilgili metinleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

1921 Anayasası, Türkiye'de kuvvetler birliği ilkesinin açık şekilde uygulandığı dönemdir. Bu dönemde meclis hükûmeti sistemi benimsenmiş, yasama ve yürütme tamamen yargı ise kısmen Mecliste toplanmıştır.

Bilgi Notu

19 Mayıs 1919'da başlayan Millî Mücadele Dönemi olağanüstü bir durum oluşturduğu için kararların hızlı alınması ve uygulamaya geçirilmesi adına kuvvetler birliği ilkesi uygulanmıştır.

1921 Anayasası'nda kuvvetler birliğinin uygulanması ile ilgili şu maddeler yer almaktadır:

- Madde 2: Yasama ve yürütme yetkileri tamamen Mecliste toplanır.
- Madde 3: Devlet, Büyük Millet Meclisi tarafından yönetilir.
- Madde 9: Meclis başkanı hem Meclisin hem yürütmenin başıdır.

Görsel 4.21
İlk Meclis Binası

? Kuvvetler birliği ilkesinin tercih edilmesinin olumlu sonuçları nelerdir? Yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

? Kuvvetler birliği uygulanmasaydı Millî Mücadele sizce nasıl sonuçlanırdı?

.....

.....

.....

.....

Kuvvetler ayrılığı ile ilgili metni okuyarak soruları cevaplayınız.

Günümüzde ülkemizin yönetim sisteminde kuvvetler ayrılığı ilkesi benimsenmiştir. Bu sistemde yasama, yürütme ve yargı faaliyetleri farklı kurumlar tarafından yerine getirilir.

Yasama Gücü: Anayasanın öngördüğü sınırlar çerçevesinde toplum yaşamını düzenleyen kanunları yapma, değiştirme ve kaldırma yetkisinin uygulanmasıdır. Ülkemizde yasama yetkisi, Türkiye Büyük Millet Meclisine (TBMM) aittir (Görsel 4.22). Anayasamızın genel esaslarında yasama yetkisinin Türk milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kullanılacağı ve bu yetkinin başka bir kuruma devredilemeyeceği belirtilmektedir (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, madde 7).

TBMM halk tarafından seçimle belirlenmiş 600 milletvekilinden oluşur ve seçimler beş yılda bir yenilenir.

Görsel 4.22: Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Ana Binası ve İstiklal Marşı Anıtı

TBMM'nin Görev ve Yetkileri:

- Kanun çıkartmak ve değiştirmek
- Para basılmasına karar vermek
- Genel ve özel af kararı çıkartmak
- Bütçe tekliflerini görüşmek ve kabul etmek
- Uluslararası antlaşmaların onaylanmasına karar vermek
- Savaş ilanına karar vermek

Bilgi Notu

Kanunlar nasıl yapılır?

Yeni bir kanun çıkarmak için TBMM Başkanlığına milletvekilleri tarafından teklif sunulur. Komisyonda incelenen ve uygun görülen teklif Meclis Genel Kurulunda görüşülür ve oylanır. Oylama sonucunda çoğunluğun uygun gördüğü teklif kanuna dönüşür ve cumhurbaşkanının onayına sunulur. Cumhurbaşkanının uygun görüp imzalamasından sonra kanun Resmî Gazete'de yayımlandığı gün yürürlüğe girer. Eğer anayasa maddesi ile ilgili bir değişiklik yapılacaksa bu durum halk oylamasına (referandum) sunulur ve çıkan sonuca göre değişiklik uygulanır.

(Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı, 2022)

Yürütme Gücü: Anayasa ve yasalar çerçevesinde devlet gücünü kullanarak düzenleme ve işlem yapma yetkisidir. Ülkemizde yürütme yetkisi devlet başkanı sıfatıyla cumhurbaşkanındadır ve cumhurbaşkanı tarafından yürütme faaliyetleri planlanmaktadır.

Anayasamızın genel esaslarında "Yürütme yetkisi ve görevi, cumhurbaşkanı tarafından anayasa ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir." (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, madde 8) ifadesi yer almaktadır.

Görsel 4.23
Cumhurbaşkanlığı forsu
kırmızı tasarım

Bilgi Notu

Cumhurbaşkanlığı forsundaki 16 yıldız, tarihteki 16 büyük Türk imparatorluğunu, ortadaki güneş ise Türkiye Cumhuriyeti'ni simgeler (Görsel 4.23-24).

Cumhurbaşkanı'nın Görev ve Yetkileri:

- Cumhurbaşkanı yardımcısı ve bakanları atama ve görevden alma
- Uluslararası antlaşmaları onaylama ve yayımlama
- Kanunları yayımlama
- Bazı yüksek yargı üyelerinin seçimini yapma
- Üst düzey bürokratik atamaları yapma
- Veto yetkisini kullanarak kanunları geri TBMM'ye gönderme

Görsel 4.24
Cumhurbaşkanlığı forsu
beyaz tasarım

Bilgi Notu

6271 sayılı Kanunun 6. maddesinde; "(1) Kırk yaşını doldurmuş ve yükseköğrenim yapmış Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri veya bu niteliklere ve milletvekili seçilme yeterliğine sahip her Türk vatandaşı cumhurbaşkanı seçilebilir." denilmektedir.

Yargı Gücü: Bağımsız ve tarafsız mahkemeler aracılığıyla vatandaşların haklarının korunmasını ve olası kanunsuz durumların engellenmesini ve cezalandırılmasını sağlayan kuvvettir. Ülkemizde bağımsız ve tarafsız mahkemelerin olması vatandaşların hem devlete karşı hem de birbirlerine karşı haklarının korunmasını garanti altına alır. (Görsel 4.25).

Anayasamızın genel esaslarında "Yargı yetkisi, Türk milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır." (Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, 1982, madde 9) ifadesi yer almaktadır.

Görsel 4.25
Mahkeme salonu

Ülkemizdeki Yüksek Mahkemeler

Anayasa Mahkemesi

Anayasada yer alan temel hak ve özgürlükleri koruyan ve TBMM tarafından çıkarılan kanunların anayasaya uygun olup olmadığını denetleyen üst mahkemedir.

Yargıtay

Kişilerin arasındaki sorunlara bakan yerel mahkemelerdeki adli davaların en üst yetkili mahkemesidir.

Danıştay

Devlet ve vatandaşlar arasında meydana gelen uyuşmazlıkları denetleyen idari davaların en üst yetkili mahkemesidir.

Uyuşmazlık Mahkemesi

Adli ve idari yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözmeye yetkili, bağımsız bir yüksek mahkemedir.

Görsel 4.26
Yüksek mahkemeler

Kuvvetler ayrılığı ilkesi uygulanmasaydı hangi sorunlar ortaya çıkardı? Açıklayınız.

Demokratik yönetimlerde yasama, yürütme ve yargı organları, kuvvetler ayrılığı ilkesi gereği birbirini denetler ve dengeler. Meclis (yasama) kanun yapar, hükûmet (yürütme) bunları uygular ancak hükûmet Meclisin denetimine tabidir. Ayrıca gerektiğinde Cumhurbaşkanı, kanunları yeniden görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderebilir. Bağımsız mahkemeler (yargı) ise hem meclisin çıkardığı kanunların hem de hükûmetin işlemlerinin hukuka uygunluğunu denetleyerek gerektiğinde bunları iptal edebilir. Böylece gücün tek bir elde toplanması önlenerek vatandaşların hakları güvence altına alınır.

Yasama, yürütme ve yargı kuvvetlerinin birbirlerini dengeleme ve denetleme görevi olmasaydı hangi sorunlarla karşılaşılırdı? Yazınız.

.....

.....

Karekodla verilen ülkemizin yönetim yapısına ilişkin içeriği inceleyiniz ve yönetim organlarının görevlerine birer örnek veriniz.

Ülkemizde Yönetim

Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi ile ilgili verilen metni ve tabloyu inceleyerek soruları cevaplayınız.

Ülkemizde 2017 anayasa değişikliğiyle kabul edilen ve 9 Temmuz 2018'de yürürlüğe giren Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi, genel olarak başkanlık sisteminden esinlenmiştir. Ancak ondan ayrılan ve Türkiye'ye özgü yönleri bulunmaktadır.

Parlamenter Sistem	Cumhurbaşkanlığı Hükûmet Sistemi
Cumhurbaşkanı TBMM tarafından seçilir.	Cumhurbaşkanı halk tarafından seçilir.
Cumhurbaşkanı ve TBMM seçimleri farklı zamanlarda yapılır.	Cumhurbaşkanlığı ve TBMM seçimleri beş yılda bir, aynı gün yapılır.
Başbakan ve Bakanlar Kurulu vardır.	Başbakanlık kaldırılmıştır.
Yürütme yetkisi Bakanlar Kurulu aracılığıyla kullanılır. Başbakan milletvekillerinden, bakanlar ise meclisten ya da dışarıdan seçilir ve Meclise karşı sorumludur.	Yürütme yetkisi tamamen cumhurbaşkanında toplanmıştır. Yardımcılar ve bakanlar cumhurbaşkanı tarafından atanır.
Bakanlar Kurulu meclisin verdiği yetkiye dayanarak kanun hükmünde kararname (KHK) çıkarabilir.	Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarma yetkisi getirilmiştir.
Kanunlar üstün kurallardır; KHK'ler Meclisin verdiği yetki çerçevesinde çıkarılır ve Meclis denetimine tabidir.	Temel hak ve özgürlükler ile kanunla düzenlenmesi gereken konular kararname kapsamı dışındadır. Kanun–kararname çatışmasında kanun üstündür.
TBMM hükûmeti düşürebilir; cumhurbaşkanının tek başına Meclisi fesih yetkisi yoktur.	Cumhurbaşkanı veya TBMM seçimlerin yenilenmesini isteyebilir; böyle bir durumda her iki organ için de yeniden seçim yapılır.
Cumhurbaşkanı "yetkili fakat sorumsuzdur", siyasi sorumluluk hükûmete aittir.	Cumhurbaşkanına cezai sorumluluk getirilmiştir.
TBMM'nin hükûmeti denetleme yollarından biri gensorudur. Gensoru ile başbakana veya bakanlardan birine alanındaki bir konu ile ilgili soru sorulur.	Gensoru kaldırılmıştır. Sadece yazılı soru önergesiyle bilgi edinilebilir.
Yürütme (hükûmet) TBMM'ye karşı sorumludur.	Yürütme halka karşı sorumludur.

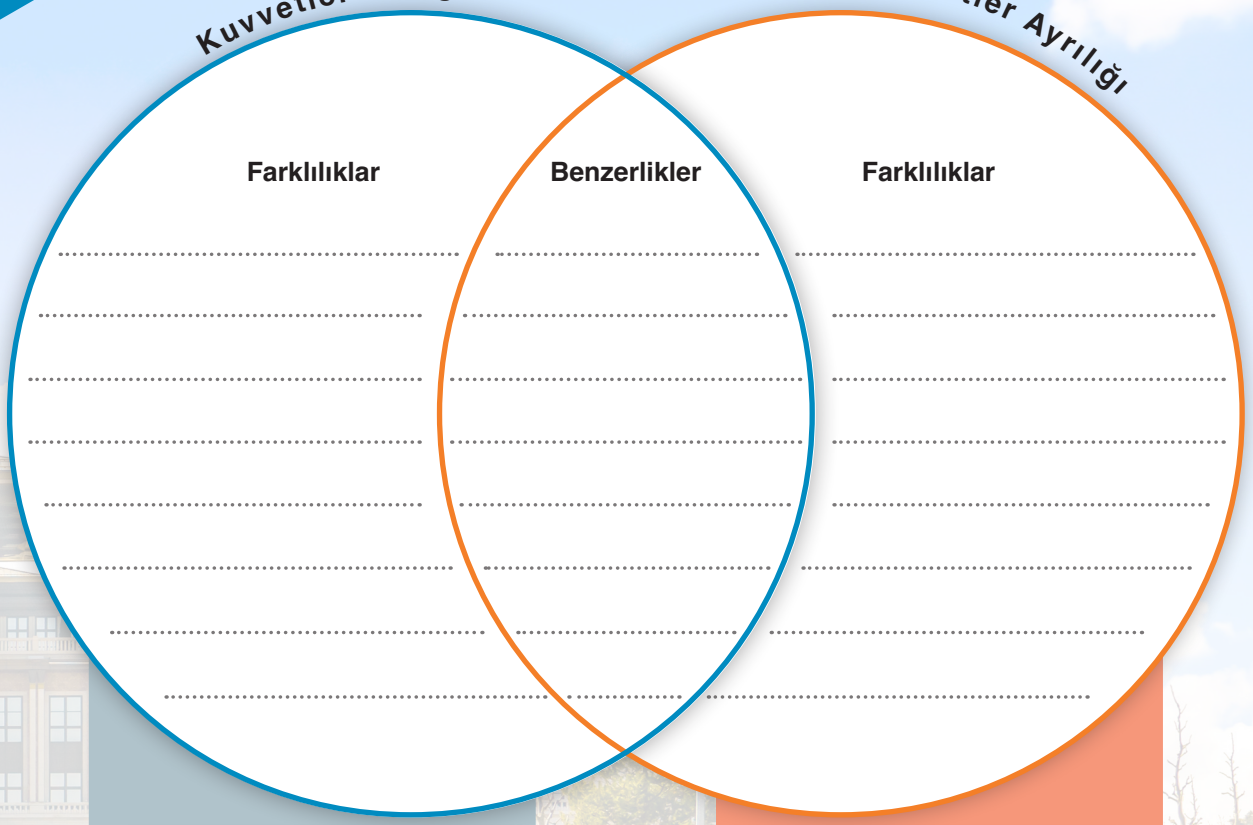
İki sistemi karşılaştırdığınızda yararları ve sınırlılıklarını gerekçelerinizle açıklayınız.

Karekodla verilen ülkemizin yönetim yapısı ile ilgili etkileşimli içeriği yapınız.

Yönetimin Yapı Taşları

UYGULAYALIM

Kuvvetler birliği ve kuvvetler ayrılığı ilkelerinin benzer ve farklı yönleri ile avantajlı ve dezavantajlı yönlerini noktalı alanlara yazınız.

Avantajlar

.....

.....

.....

Avantajlar

.....

.....

.....

Dezavantajlar

.....

.....

.....

Dezavantajlar

.....

.....

.....

Görsel 4.27
Cumhurbaşkanlığı Külliyesi

Verilen metin ve örnek olayı okuyarak bir eylem planı oluşturunuz.

"Bireyler, hak ve özgürlüklerini kullanırken devletin yasama, yürütme ve yargı organlarının görev ve sorumluluklarını bilmelidir. Yasama organı, hak ve özgürlüklerin sınırlarını ve güvencelerini belirleyen kanunları yapar; bu nedenle bireyler haklarını kanunlara uygun biçimde kullanır. Yürütme organı, kanunların uygulanmasını sağlar ve kamu hizmetlerini yürütür; bireyler dilekçe, başvuru, şikâyet gibi yollarla idareye başvurabilir. Yargı organı ise hak ihlali durumlarında bağımsız ve tarafsız biçimde karar vererek adaleti sağlar; bireyler haksızlığa uğradıklarında mahkemelere başvurarak haklarını arayabilir.

Örnek Olay

7. sınıf öğrencisi Elif, bir eğitim uygulamasını kullanabilmek için ailesinin izniyle uygulamaya üye oldu. Bir süre sonra uygulamadan sürekli reklam bildirimleri gelmeye başladı. Elif, uygulamaya kayıt olurken kişisel bilgilerinin hangi amaçlarla kullanılacağına dikkat etmediğini fark etti. Ayrıca uygulama içindeki bazı özelliklerin ücretli olduğunu ve aboneliğin otomatik olarak yenilendiğini öğrendi. Elif bu durum karşısında ...

1. Elif'in yaşadığı sorun nedir?

.....

.....

.....

2. Elif'in bu durumda ilk yapması gereken nedir?

.....

.....

.....

.....

3. Elif hakkını aramak için hangi kanunlara göre hareket etmelidir?

.....

.....

.....

.....

4. Elif'in sözleşme iptali başvurusu şirket tarafından reddedilirse hangi yürütme kurumuna başvurmalıdır?

.....

.....

.....

.....

5. Şirket yürütme organlarının kararına uymazsa Elif nereye başvurmalıdır?

.....

.....

.....

.....

Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği gerçekleştiriniz.

Uygulama Adımları

Anayasayı İnceliyorum

- Öğretmeninizin rehberliğinde eşit sayıda öğrenciden oluşan üç gruba ayrılınız.
- Karekodla verilen Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın yasama, yürütme ve yargı bölümlerini inceleyiniz.

T.C. 1982 Anayasası

- Aşağıda verilen bölümlerin başındaki ifadelere ilişkin fikirlerinizi noktalı alanlara yazınız.
- Tüm gruplar yazma işlemini tamamladıktan sonra yazdıklarınızı diğer gruplarla paylaşınız.
- Bütün gruplar okuma işlemini tamamladıktan sonra grupların yazdıkları ile ilgili bir sınıf tartışması gerçekleştiriniz ve son olarak sınıf kartlarınızı doldurunuz.

Yasama ve Yürütme Arasındaki İlişki

.....

.....

.....

.....

.....

Yasama ve Yargı Arasındaki İlişki

.....

.....

.....

.....

.....

Yürütme ve Yargı Arasındaki İlişki

.....

.....

.....

.....

.....

DEĞERLENDİRELİM

"Nesi Var?" tekniğini kullanarak uygulama adımlarını takip ederek "Güçler Dengesi: Nesi Var?" etkinliğini yapınız.

Nesi Var? Tekniği

Uygulama Adımları

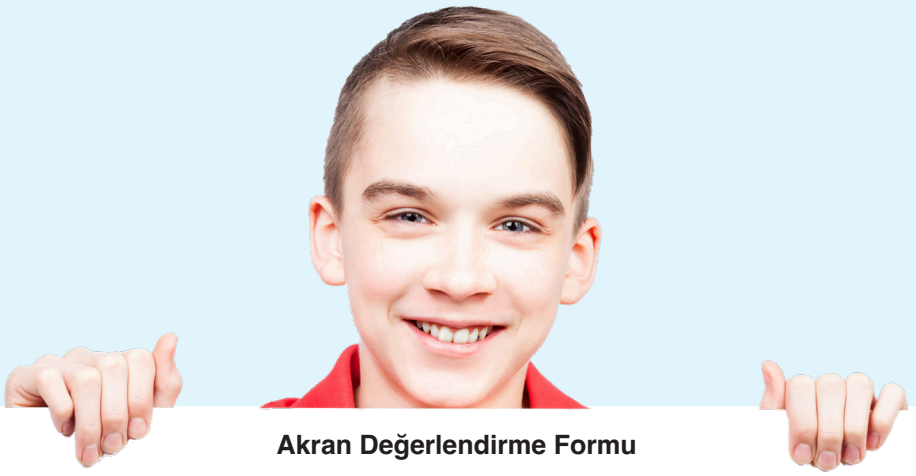
Güçler Dengesi: Nesi Var?

- Sınıf olarak oyun kurallarını belirlemek için "kaç tahmin hakkı" ve "kaç ipucu" verileceğini kararlaştırınız.
- Kuralları belirledikten sonra gönüllü bir arkadaşınızdan sınıfın dışına çıkmasını isteyiniz.
- Dışarıda bekleyen arkadaşınıza yasama, yürütme ve yargı organlarından hangisini bulduracağınızı belirleyiniz.
- Dışarıdaki arkadaşınızdan sınıfa gelmesini isteyiniz. Soracağı "Nesi var?" sorusuna cevap olarak buldurmak istediğiniz kavrama ipucu olacak şeyler söyleyiniz.
- Arkadaşınızdan ipucu ve tahmin hakkı dolduğunda veya belirlediğiniz kavramı bulduğunu düşündüğünüzde cevabı söylemesini isteyiniz.

! "Nesi var?" etkinliği ve sürecin tamamı ile ilgili "Öz Değerlendirme" ve "Akran Değerlendirme" formlarını doldurmayı unutmayınız.

Öz Değerlendirme Formu

Ölçütler	Evet	Kısmen	Hayır
1. Etkinlik boyunca yasama, yürütme ve yargı kavramlarıyla ilgili kendi fikirlerimi açık ve anlaşılır şekilde ifade ettim.			
2. Devlet organlarının görevleriyle ilgili özgün düşünceler geliştirdim.			
3. Kuvvetler ayrılığına ve görev dağılımına ilişkin örnekler verdim.			
4. Yasama, yürütme ve yargı ayrımının toplumsal yaşam için önemini kavradım.			
5. Yasama, yürütme ve yargı güçlerinin dengede olmasının topluma sağlayacağı faydaları açıkladım.			
6. Grup arkadaşlarımın görüşlerini dikkatle dinledim ve fikirlerine saygı gösterdim.			
7. Bu üç kuvvetin günlük hayatımızdaki etkilerini açıkladım.			
8. Etkinlik sonunda üç kuvvetin neden gerekli olduğunu ve insanların yaşamını nasıl kolaylaştırdığını kavradım.			
9. Etkinlik kapsamında verilen görevleri tamamladım.			
TOPLAM:			

Akran Değerlendirme Formu

Değerlendiren Öğrencinin Adı-Soyadı:			
Değerlendirilen Öğrencinin Adı-Soyadı:			
Ölçütler	**Evet**	**Kısmen**	**Hayır**
1. Etkinlik boyunca iş birliği içinde çalıştı.			
2. Görevini sorumluluk bilinciyle yerine getirdi.			
3. Etkinlik boyunca arkadaşlarıyla fikir alışverişi yaptı.			
4. Yasama, yürütme ve yargı organlarına ilişkin doğru ve uygun örnekler verdi.			
5. Kavramlara ilişkin yaptığı çıkarımlar mantıklı ve konuyla uyumluydu.			
6. Devlet organlarının görevlerine ilişkin açıklamaları doğru ve yerindeydi.			
7. Etkinlik boyunca yeni ve özgün ifadeler üretti.			
8. Etkinlik sonunda üç kuvvetin neden gerekli olduğunu ve insanların yaşamını nasıl kolaylaştırdığını açıkladı.			
TOPLAM:			

Gelecek Derse Hazırlık

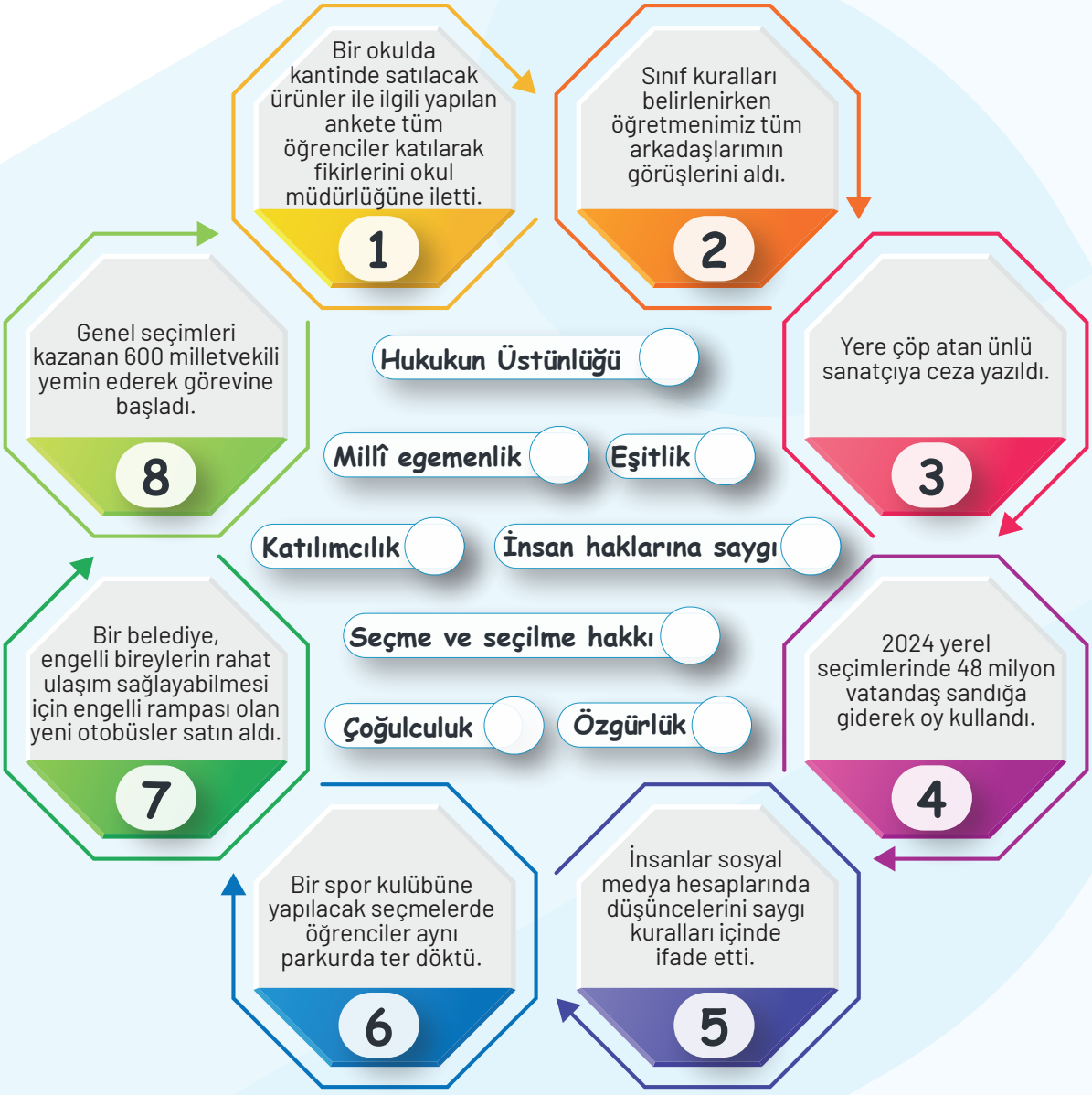
- Bir sonraki derste kullanılmak üzere ülkemizde demokrasinin gelişimine ilişkin güvenilir kaynaklardan bilgi toplayınız.

Görsel 4.28

DÜŞÜNELİM

ÜLKEMİZDE DEMOKRASİNİN GELİŞİMİ

Demokrasinin günlük hayata yansımalarına ilişkin ifadeleri okuyunuz. İfadeleri, numaralarını kullanarak uygun kavramlarla eşleştiriniz.

Verilen örneklerden ve kavramlardan yola çıkarak cümleyi tamamlayınız.

Demokrasi.....

benzerdir çünkü.....

KEŞFEDELİM

Demokrasi tarihinde bazı önemli dönüm noktaları tarih şeridinde verilmiştir. Tarih şeridini inceleyerek soruları cevaplayınız.

1

MÖ 6. Yüzyıl: Antik Yunan'da -özellikle Atina'da- doğrudan demokrasinin ilk örnekleri görüldü. Oy verme hakkına sahip olan Atina vatandaşları meydanlarda toplanarak hazırlanan kanunlar ve devletle ilgili alınan kararlar için doğrudan evet-hayır oyları kullanırlardı. Bu, halkın yönetime doğrudan katılımının en erken biçimiydi.

2

MÖ 5. Yüzyıl On İki Levha Kanunları (Antik Roma): Roma İmparatorluğu'nda oluşturulan bu kanunlar, vatandaşlık hukukunu düzenleyerek hukukun üstünlüğü ilkesini genişletti. Hukukun herkes için geçerli ve yazılı olması, adaletin sağlanmasında önemli bir adımdı.

3

632 Veda Hutbesi: İslam peygamberi Hz. Muhammed'in (sav) vefatından önce halka yönelik son konuşmasıdır. Bu konuşma İslam toplumunun temel değerlerini belirler. Hutbe; adalet, eşitlik ve ahlaki değerler üzerine kurulu bir toplumu teşvik ederken, bireylerin haklarını koruma ve sosyal barışı sağlama amacı taşır.

4

1215 Magna Carta Libertatum (Magna Karta Libertatum) (İngiltere): İngiltere'de imzalanan bu sözleşme ile kralın yetkileri tarihte ilk kez sınırlandırıldı. Toplumun farklı kesimlerinin sahip olduğu hak ve özgürlükler güvence altına alınarak anayasal yönetimin temelleri atıldı.

5

1689 İngiltere Haklar Bildirisi: Bu bildiri ile parlamentonun üstünlüğü tanındı ve temel hak ve özgürlükler güvence altına alındı. İngiltere Haklar Bildirisi, parlamenter demokrasinin ve bireysel hakların korunmasının önemli bir kilometre taşıdır.

Görsel 4.29

6

1776 Amerikan Bağımsızlık Bildirgesi: "Bütün insanlar eşit yaratılmıştır." ilkesiyle doğal haklar anlayışını güçlendiren bu bildirge bağımsızlık, özgürlük, eşitlik, demokrasi gibi kavramları vurguladı. Bu, modern demokratik cumhuriyetlerin doğuşunda etkili oldu.

7

1789 İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi (Fransa): Fransız İhtilali sonrasında hazırlanan bildirge ile Fransa'da yaşayan herkesin temel hak ve özgürlüklere sahip olduğu kabul edildi. Eşitlik, özgürlük ve adalet ilkeleri anayasal güvenceye alındı. Evrensel insan hakları kavramının gelişimine büyük katkı sağladı.

8

1948 İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi: Birleşmiş Milletler tarafından 10 Aralık 1948'de imzalanan bu bildirge ile temel hak ve özgürlüklerin tüm insanlar için ırk, renk, cinsiyet, dil veya din ayrımı gözetmeksizin geçerli olduğu kabul edilmiştir. Bu belge, evrensel insan hakları bilincinin oluşmasında bir dönüm noktasıdır.

Bilgi Notu

Fransız İhtilali sonrasında ortaya çıkan milliyetçilik ve özgürlük fikirleri Osmanlı Devleti'nde azınlık isyanlarına neden oldu. Bu durumun önüne geçmek ve devletin birliğini korumak isteyen Osmanlı Hükûmeti, hak ve özgürlükleri yeniden düzenlemek amacıyla Tanzimat ve Islahat Fermanlarını yayımladı. Sonrasında ise I ve II. Meşrutiyet ilan edilerek meclis açıldı ve halk, sınırlı da olsa yönetime katılma hakkı elde etti. Bu gelişmeler, Osmanlı Devleti'nde demokratikleşme yolunda atılan önemli adımlardı.

Demokrasi tarihinde yaşanan önemli olayların ortak özellikleri nelerdir?

Osmanlı Devleti'nde görülen demokratikleşme hareketlerinin günümüzdeki yansımaları nelerdir?

Görsel 4.30

ÖĞRENELİM

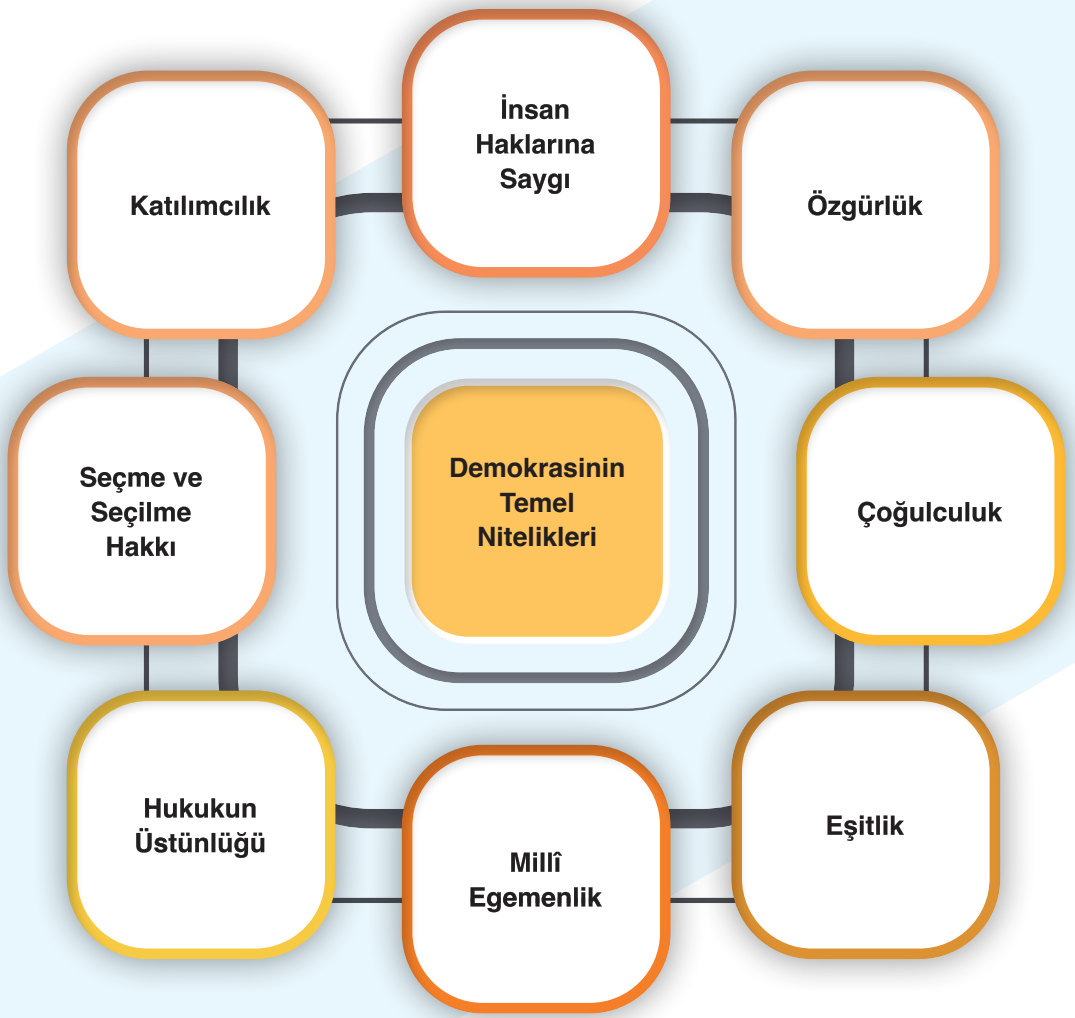
Demokrasinin temel nitelikleri ile ilgili verilen metinleri okuyarak yönergeler doğrultusunda soruları ve etkinlikleri yapınız.

Tarih boyunca insanlığın gelişimi ve yaşam koşullarındaki değişimlere bağlı olarak çeşitli yönetim şekilleri ortaya çıkmıştır. İnsanlar tarihin her döneminde daha iyi bir yönetim düzeni arayışına girmiş, bu arayışlar sonucunda ise en ideal yönetim biçiminin demokrasi olduğu görüşü yaygınlık kazanmıştır.

Demokrasi sözcüğü eski Yunancadaki "demos" (halk) ve "kratos" (iktidar) kelimelerinin birleşiminden türetilmiştir. Bu doğrultuda demokrasi, "halkın iktidarı" anlamına gelir ve egemenliğin millete ait olduğu, halkın kendi kendini yönettiği bir sistemi ifade eder.

Demokratik sistemlerde halk yönetime katılır ve ülke, toplumun ortak iradesiyle yönetilir. Farklı düşüncelere, inançlara ve yaşam tarzlarına sahip insanlar barış içinde bir arada yaşar. Adalet ve eşitliğin sağlanması, insan hak ve özgürlüklerinin korunması ve hiçbir kişi ya da kurumun kanunların üzerinde olmaması demokrasinin temel özellikleri arasındadır.

Demokrasi yalnızca bir yönetim biçimi değil aynı zamanda bir yaşam tarzıdır. Özgürlük, eşitlik ve karşılıklı saygıya dayanan bu yaşam biçimi toplumun birlik ve beraberliğini güçlendirir. Demokrasinin ideal bir yönetim sistemi olmasını sağlayan unsurlar ise sahip olduğu temel niteliklerdir. Bu temel nitelikler şunlardır:

Görsel 4.31: Haklarımızdan bazıları

İnsan haklarına saygı, demokrasinin en temel özelliklerinden biridir. Demokrasi, insan hakları anlayışı üzerine kurulmuş bir yönetim biçimidir ve bireylerin temel haklarının korunduğu bir sistemi ifade eder. Bu nedenle demokrasi ile insan hakları arasında doğrudan ve güçlü bir ilişki vardır.

Demokratik yönetimlerde alınan tüm kararların insan haklarına uygun olması zorunludur. Yönetimin temel amacı; bu haklara saygı göstermek, onları korumak ve geliştirmektir. Demokratik toplumlarda hiç kimse diğerinden üstün değildir. İnsan hak ve özgürlükleri anayasa ile güvence altına alınır (Görsel 4.31). Farklı din, dil, ırk veya siyasi düşüncelere sahip kişiler kanunlar karşısında eşittir ve özgürce yaşar.

Kaynak A

...Günümüzde insan hakları ve demokrasi kavramının önemi giderek artmaktadır. İnsanı insan olduğu için değerli görmek ve insan onuruna yakışır şekilde davranışlarda bulunmak her vatandaşın görevidir. İnsanların fikirlerine saygı göstermek, görüşlerine önem vermek toplumsal düzenin gereğidir. Ayrıca toplum içerisinde barış ve huzurun sağlanabilmesinin temel ölçütü demokrasi ve insan haklarının korunmasıdır...

(Sivri, 2024, s. 40)

Kaynak A'da verilen bilgilerden yola çıkarak başınızdan geçen olumlu bir olayı verilen alana yazınız. Devamında bu olayın insan hakları açısından önemini arkadaşlarınıza anlatınız.

.....

.....

.....

.....

.....

Görsel 4.32: Özgürlük (Temsili)

Özgürlük, bir insanın dışarıdan baskı olmadan kendi düşüncesine ve isteğine göre karar vermesidir (Görsel 4.32). Demokrasi için çok önemli bir değer olan özgürlük, bireylere seçim yapma hakkını verirken aynı zamanda bazı sorumluluklar da yükler. Bu sorumlulukların başında kişinin kendi özgürlüğünü kullanırken başkalarının özgürlüğünü kısıtlamaması gelir.

Kaynak B'yi okuyarak verilen örnek cümleler ile ilgili soruları cevaplayınız.

Kaynak B

...Demokrasinin ilk ögesi ve ortak değeri olan özgürlük bir ülkede demokrasinin bulunup bulunmadığının temel göstergelerinden birisidir. Özgürlükten amaç, herkesin her zaman ve her yerde dilediğini yapabilmesi değildir. Kuşkusuz demokrasilerdeki özgürlükte amaç, herkesin anayasal ve yasal sınırlar içinde kalmak koşuluyla başkalarının özgürlüğünü engellemeden istediğini yapabilmesidir. Bu bağlamda yaşama, eğitim, çalışma, sağlığını koruma, haberleşme, hak arama gibi özgürlüklerin yanı sıra demokrasiler için vazgeçilmez olan düşünce özgürlüğünden de söz edilebilir...

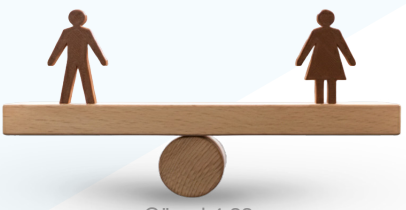
(Demir, 2010, s. 601)

Kaynak B'deki bilgilerden yola çıkarak aşağıda verilen örnek durumlar ile ilgili soruları cevaplayınız.

- Ali, müzik dinlemeyi çok sevdiği için apartmanda yüksek sesle şarkı dinliyor.
- Zeynep, düşüncelerini özgürce ifade ederken bazı arkadaşlarına karşı kırıcı ifadeler kullanıyor.
- Bazı öğrenciler okul bahçesinde maç yaparken tüm alanı kullanmak istiyor.

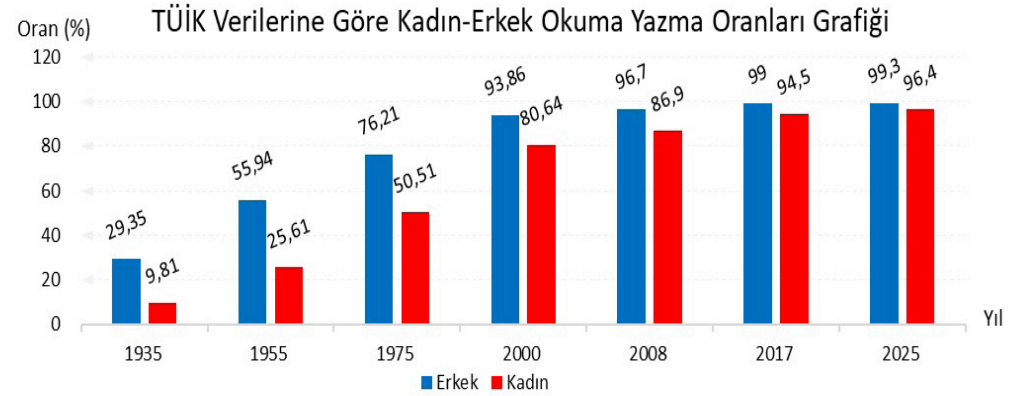
Verilen cümlelerde "Kaynak B" ile çelişen durumlar nelerdir?

Cümlelerde verilen sorunların ortadan kaldırılması için neler yapılmalıdır? Gerekçelerinizle açıklayınız.

Görsel 4.33
Eşitlik

Eşitlik, demokratik toplumun temel taşlarından biridir. Eşitlik ilkesi herkesin hak ve fırsatlar açısından aynı şekilde muamele görmesini ve haksızlığa neden olan farklılıkların ortadan kaldırılmasını sağlar (Görsel 4.33). Demokraside eşitlik sadece oy kullanmakla sınırlı değildir. Aynı zamanda bireylerin, hak ve özgürlüklerini kullanırken de eşit olmaları anlamına gelir.

Grafikteki veriler ışığında ülkemizdeki okur yazar oranını eşitlik ilkesi çerçevesinde yorumlayınız.

Seçme ve seçilme hakkı, vatandaşların yönetime katılmasını sağlayan temel demokratik haklardan biridir. Demokrasilerde yöneticiler, yetkilerini halkın oylarıyla alırlar. Seçimler, yasalar ve yönetmelikler çerçevesinde bir veya birden fazla aday arasından tercih yapılmasına imkân tanır. Vatandaşlar oy kullanarak iradelerini ortaya koyar ve ülke yönetiminde söz sahibi olurlar (Görsel 4.34).

Görsel 4.34: Oy kullanma

Anayasamızın 67. maddesinde ülkemizde seçimlerin uygulanması ile ilgili şu esaslar yer almaktadır:

Seçimin Temel İlkeleri

- **Gizli Oy**
  Oy vermenin gizli olmasıdır.
- **Açık Sayım ve Döküm**
  Oyların sayım ve dökümünün herkese açık yapılmasıdır.
- **Eşit Oy**
  Herkesin yalnızca bir oy verme hakkına sahip olmasıdır.
- **Tek Dereceli Seçim**
  Seçmenlerin bizzat ve doğrudan oy kullanmasıdır.
- **Genel Oy**
  18 yaşını dolduran her vatandaşın hiçbir ayrım yapılmaksızın seçimlerde oy verme hakkına sahip olmasıdır.
- **Serbest Oy**
  Oy verecek kişinin her türlü baskı ve etkiden uzak olarak özgürce oy kullanmasıdır.

Size göre demokratik seçimlerin temel ilkelerinden en önemli iki ilke hangileridir? Bu ilkelerin neden önemli olduğunu gerekçelerinizle açıklayınız.

Sınıfınızda yapılacak başkanlık seçiminde öğretmeniniz tüm arkadaşlarınızın oy kullanmasına izin vermemiş ve oylamayı açık olarak yapmıştır. Bu durumun sınıfınızdaki demokrasi kültürüne etkisini gerekçelendirerek açıklayınız.

Millî Egemenlik, halkın kendi kendini yönetme gücüdür. Halk, bu gücü seçimlerde sandık başına giderek seçtiği milletvekilleri aracılığı ile kullanır (Görsel 4.35). Halk seçtiği yöneticiler aracılığı ile yönetimde söz sahibi olur. Cumhurbaşkanlığı, milletvekilliği ve yerel yönetim seçimleri millî egemenliğin bir göstergesidir.

Görsel 4.35: Seçim

Kaynak C

..."Toplumda en yüksek hürriyetin, en yüksek eşitlik ve adaletin devamlı şekilde sağlanması ve korunması ancak ve ancak tam ve kat'î mânasiyle millî egemenliğin kurulmuş bulunmasına bağlıdır. Bundan ötürü hürriyetin de, eşitliğin de, adaletin de dayanak noktası millî egemenliktir. Toplumumuzda, devletimizde hürriyet sonsuzdur. Ancak onun hududu, onu sonsuz yapan esasın korunmasıyla mevcut ve çevrilidir."...

(Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, Cilt: II, s. 216)

Atatürk'ün Kaynak C'deki ifadelerini, günlük hayattan örnekler vererek açıklayınız.

.....

.....

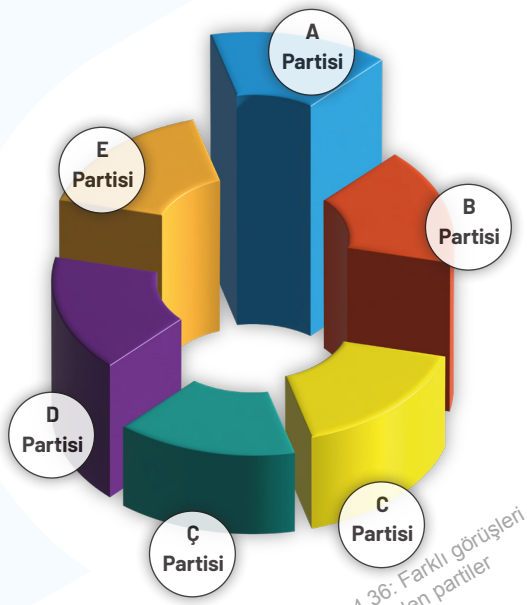
.....

.....

.....

Çoğulculuk, demokraside farklı görüşlerin yönetime katılmasını sağlayan en önemli niteliktir. Bu bağlamda çoğulculuk; toplumun tek sesli değil çok sesli olmasını, her birey ve grubun fikirleriyle demokrasiyi şekillendirmesini ifade eder (Görsel 4.36). Çoğulculuk, farklı kesimlerin düşünce ve haklarını savunurken toplumdaki herkesin söz hakkına sahip olmasını sağlar. Ayrıca demokratik toplumlarda adaletin, eşitliğin ve özgürlüğün tesis edilmesine de yardımcı olur.

Çoğulcu demokrasilerde vatandaşlar sadece oy kullanmakla yetinmeyip düşüncelerini ifade eder, sivil toplum kuruluşlarında görev alır ve kendilerini etkileyen kararlara katılırlar. Bu katılım, bireylerin daha etkin olmasını sağlar.

Görsel 4.36: Farklı görüşleri temsil eden partiler

Sizce farklı görüşlerin mecliste temsil edilmesi neden önemlidir? Açıklayınız.

Görsel 4.37: Mehmetçik Vakfı

Katılımcılık, demokratik toplumların güçlenmesini sağlayan temel ilkelerden biridir. Bu ilkenin benimsendiği demokrasilerde vatandaşlar yalnızca seçimlerde oy kullanmakla yetinmez; görüşlerini dile getirir, sivil toplum kuruluşlarında görev alır ve kendilerini ilgilendiren karar alma süreçlerine katılır (Görsel 4.37 ve 4.38). Katılımcılık, vatandaşların yönetimde söz sahibi olmasına katkı sağlar. Bu sayede bireyler daha etkin, bilinçli ve sorumluluk sahibi vatandaşlar hâline gelir.

Görsel 4.38: Seçim

Türkiye'de Seçimlere Katılım Yüksek

"... Seçimler, Türkiye'nin demokrasi serüveninde millî egemenliğin güvencesi olarak önemli bir rol oynamıştır. Türk seçmeni, dünya genelinde demokrasiyi sandığa yüksek katılım oranlarıyla taşıyarak dikkat çekmektedir.

Sandık, kayıtsız şartsız millete ait olan egemenliğin bir simgesidir. Türk milleti, sandığa gidip büyük bedeller ödeyerek kazandığı millî egemenliğe sahip çıkmaktadır. Türkiye, seçimlerdeki yüksek katılım oranlarıyla öne çıkmakta; sandık ve millet iradesi, ülkemizin demokrasi geleneğinin temel taşları olmayı sürdürmektedir..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

? **Seçimlere katılımın yüksek olmasının demokrasi açısından önemini açıklayınız.**

Hukukun üstünlüğü ilkesi, yöneticiler dâhil herkesin kanunlara uyması gerektiğini ifade eder. Bu ilkeye göre hiç kimse kanunların üstünde değildir ve herkes yasalar önünde eşittir. Kuralların adil bir şekilde uygulanması haksızlıkları önler. Bu ilkenin temelini oluşturan bağımsız ve tarafsız yargı organları, mahkemelerin baskıdan uzak kararlar vermesini sağlar. Böylece hem adaletli bir toplum ortaya çıkar hem de hak ve özgürlükler güvence altına alınır.

Görsel 4.39: Çukur ve kaza

Kaynak Ç

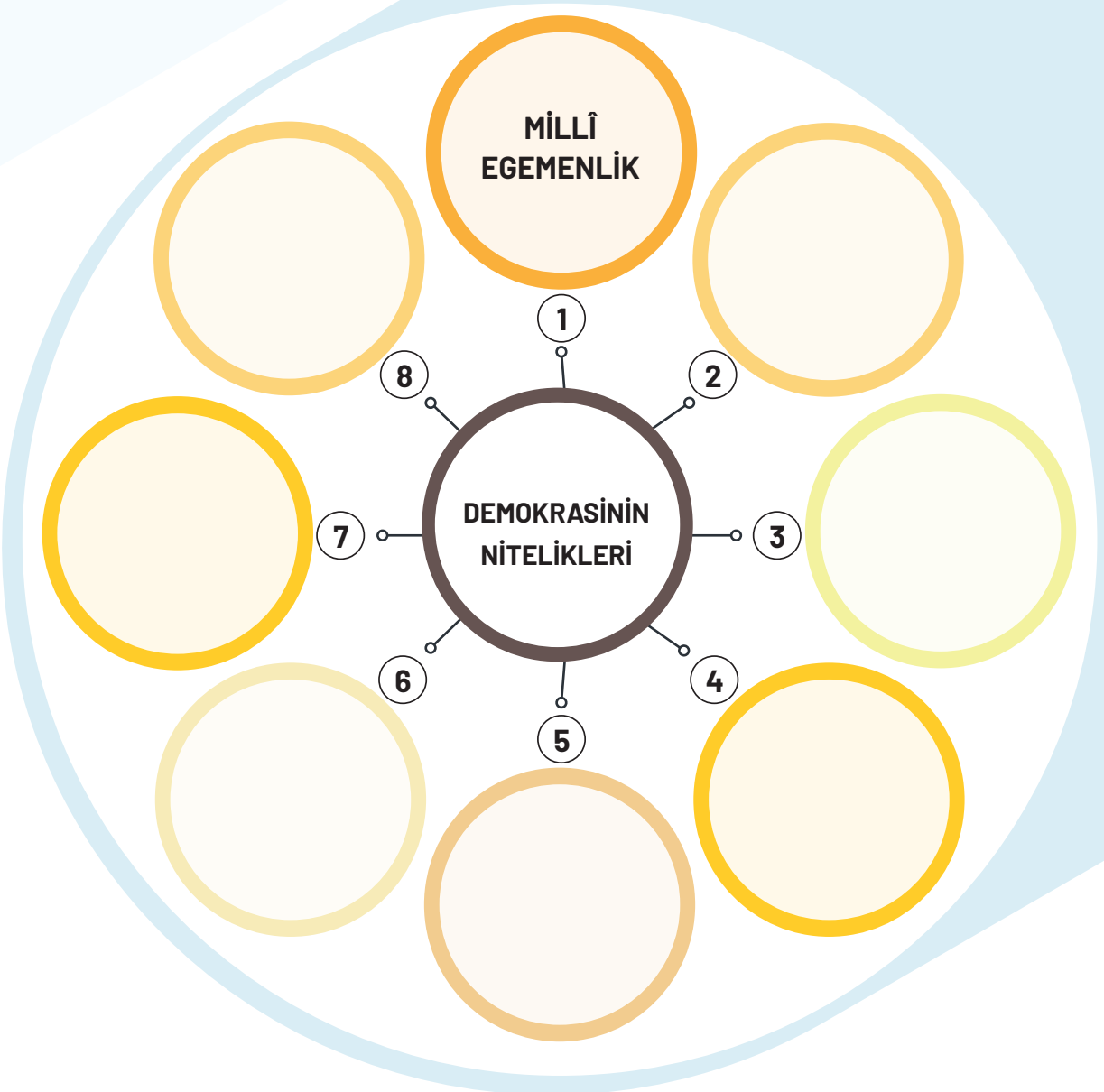
Anayasa Mahkemesi yoldaki çukur nedeniyle kaza yapanlara tazminat verilmemesini hak ihlali saydı

Anayasa Mahkemesi, yolda bulunan çukur nedeniyle kaza yapanların açtığı maddi ve manevi tazminat davasının, kamu idaresinin sorumluluğunun göz önünde bulundurulmadan reddedilmesini, "kişinin maddi ve manevi varlığının korunması hakkı"nın ihlali saydı.

? **Haberde anlatılan olayda vatandaşların hangi hakkı korunmuştur? Anayasa Mahkemesinin verdiği kararın devlet-vatandaş ilişkileri açısından neden önemli olduğunu açıklayınız.**

Öğrendiğiniz bilgilerden yola çıkarak harfleri karışık olarak verilmiş kavramları bulunuz ve numaralandırılmış alanlara örnekteki gibi yazınız.

LMİLÎ NEMEGKİLE	KİTLİŞE	GÜKZÜLÖR
NASİN RANIKAHLA YIGAS	TIMILAKCIKIL	ĞOÇLUUCKUL
ESEÇM EV EEÇLSMİ		NUKKUHU SÜTÜNĞÜLÜ

Etkinlikte ulaştığınız kavramların numaralarını aşağıda verilen örnek durumların başında yer alan kutucuklara yazarak eşleştiriniz.

Kavram Numarası	Örnek Durumlar
◯	Şehirde yapılacak yeni parkın yerine karar vermek için belediye, vatandaşların görüşlerini alacağı bir toplantı düzenledi.
◯	Okul yönetimi, öğrencilerin kültürel değerlerini yaşatmaları için kendi yörelerine özgü çeşitli etkinlikler gerçekleştirebilecekleri programlar hazırladı.
◯	Hatalı park yapan belediye başkanına diğer vatandaşlar gibi cezai işlem uygulandı.
◯	Mecliste farklı görüşe sahip siyasi parti grupları bir araya gelerek projeler üzerinde fikir alışverişi yaptı.
◯	Ülkenin geleceğini ilgilendiren yeni yasa teklifi meclis genel kurulunda milletvekilleri tarafından tartışılarak karara bağlandı.
◯	Mahallede yapılan muhtarlık seçimlerinde altı aday kıyasıya yarıştı.
◯	Vatandaşlar çevrim içi ortamlarda düşüncelerini yasal sınırlar içinde serbestçe paylaştı.
◯	Aynı işe başvuran kişiler, cinsiyetlerine veya kökenlerine bakılmadan yalnızca yeterliliklerine göre değerlendirildi.

Ülkemizde demokrasinin gelişimi ile ilgili verilen metinleri inceleyerek etkinlikleri yapınız.

TBMM'nin Açılması

Görsel 4.40: BMM'nin açılış duası yapılırken

Görsel 4.41
Mustafa Kemal Atatürk meclis binasından halkı selamlarken

20. yüzyıl başında Osmanlı Devleti'nin yıkılış süreci ve I. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkan Millî Mücadele, siyasi bir dönüşüm için zemin hazırlamıştır. Bu dönüşüm sürecinde egemenliğin millete ait olacağı fikri ön plana çıkmıştır. 23 Nisan 1920 tarihinde Türk halkının desteği ve bin bir güçlükle Ankara'ya gelebilen milletvekillerinin katılımı ile Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) resmen açılmıştır (Görsel 4.40). Bu Meclis, milletin iradesini temsil eden ilk kurum olarak demokratikleşme sürecinin temel taşı olmuştur.

Kaynak D

İslâmiyet öncesi Türk devletlerinde toy adıyla ortaya çıkan ve İslâmiyet ile birlikte Divan ismini alan meclis, 1876 yılında ilân edilen I. Meşrutiyet ile günümüzdeki şekline dönüşmüştür. Bu tarihten itibaren gelişmeye ve kuvvetlenmeye başlayan meclis, II. Meşrutiyet ile birlikte önemli bir yol kat etmiştir. 23 Nisan 1920 tarihinde kurulan Büyük Millet Meclisi, halk tarafından kurulan halk hükûmeti olarak ifade edilen demokrasinin tarihimizdeki ilk gerçek tezahürüdür (Görsel 4.41). Büyük Millet Meclisi Millî Mücadeleyi başarıyla yönetmiştir. Tüm olumsuz şartlara ve imkânsızlıklara rağmen yönettiği bu savaşı kazanarak Türk halkının kurtuluşunu sağlamıştır. Bundan dolayı Büyük Millet Meclisine "Gazi Meclis" ünvanı verilmiştir.

(Doğan, 2021, s. 34)

Bilgi Notu

Kuruluşundan itibaren Büyük Millet Meclisi adıyla faaliyet gösteren meclis, 8 Şubat 1921 tarihli Bakanlar Kurulu Kararnamesi ile 'Türkiye Büyük Millet Meclisi' (TBMM) adını alarak resmiyet kazanmıştır.

? Kaynak D'de yer alan bilgilerden yola çıkarak meclisin açılmasının demokrasiye etkisini açıklayınız.

Görsel 4.42
Mustafa Kemal Atatürk meclis konuşması yaparken

Cumhuriyet'in İlanı

Mustafa Kemal Atatürk'ün büyük çabaları sonucunda 29 Ekim 1923'te Cumhuriyet'in ilan edilmesi ülkemizin demokrasi yolculuğunda attığı en önemli adımdır (Görsel 4.42). Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte halk kendi temsilcilerini seçme ve ülke yönetiminde doğrudan söz sahibi olma hakkını kazanmıştır. Böylece millî egemenlik ilkesi gerçek anlamda hayat bulmuştur. Ayrıca cumhuriyet, tüm vatandaşların kanun önünde eşit olduğunu vurgulayarak ayrıcalıkları kaldırmış; herkese oy kullanma, seçme ve seçilme gibi temel hakları tanımıştır. Bireylerin düşünce, inanç ve ifade özgürlükleri güvence altına alınmış, demokrasinin vazgeçilmez bir parçası olan özgürlükler genişletilmiştir. Cumhuriyet'in ilanıyla Türkiye, kendi kendini yöneten her bireyin eşit ve özgür olduğu modern bir demokrasiye doğru kararlı adımlar atmıştır.

Kaynak E

Cumhuriyetin ilan edildiği gün mecliste hararetli konuşmalar yaşandı. Kimi milletvekilleri cumhuriyet yönetimine geçilmesini desteklerken kimileri de buna karşı çıkmaktaydı. O gün mecliste konuşma yapanlardan biri de Abdurrahman Şeref Bey idi (Görsel 4.43). Şeref Bey konuşmasında şu ifadeleri kullandı:

"Hükümet biçimlerini birer birer saymak gereksizdir. Egemenlik sınırsız ve koşulsuz ulusundur, kime sorarsanız sorunuz, bu cumhuriyettir. Doğan çocuğun adıdır. Ama bu ad kimilerine hoş gelmezmiş, varsın gelmesin!"

(Turan, 1992, s. 297)

Görsel 4.43
Abdurrahman Şeref Bey

1924 Anayasası

Anayasa, devletin yapısını ve işleyişini düzenleyen en temel kanundur. Türk tarihinde önemli bir adım olan 1921 Anayasası, 20 Ocak 1921'de kabul edilmiştir. Bu anayasa, millî egemenliği esas alan ilk anayasa olup meclisin yetkilerini, görevlerini ve yeni devletin temel yapısını belirlemiştir. Toplam 23 maddeden oluşan 1921 Anayasası'nda "Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir." ifadesi yer almıştır. Cumhuriyet'in ilanı (1923), halifeliğin kaldırılması (1924) gibi önemli değişikliklerden sonra 1921 Anayasası'nın artık ihtiyaçlara cevap veremediği görülmüş; eksikliklerini gidermek, değişen koşullara ve toplumun ihtiyaçlarına ayak uydurmak için yeni bir anayasa hazırlanması gerekli görülmüştür.

1924 Anayasası, 20 Nisan 1924'te kabul edilen ve cumhuriyet rejiminin hukuki temelini güçlendiren Türkiye'nin ikinci anayasasıdır. 1921 Anayasası'nın yerine geçerek devletin yapısını daha ayrıntılı biçimde düzenlemiştir. Kanun önünde eşitliği benimsemiş, uzun süre yürürlükte kalmış ve belirli dönemlerde değişikliklere uğramıştır.

Kaynak F

1924 Anayasası'nın bazı maddeleri

Madde 3: Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.

Madde 10: Milletvekili seçmek, yirmi iki yaşını bitiren kadın, erkek her Türkün hakkıdır.

Madde 11: Otuz yaşını bitiren kadın, erkek her Türk mebus seçilebilir.

Madde 31: Türkiye Cumhurbaşkanı, Büyük Millet Meclisi tarafından ve kendi üyeleri arasından bir seçim dönemi için seçilir.

Madde 54: Yargıçlar, bütün dâvaların görülmesinde ve hükmünde bağımsızdırlar ve bu işlerine hiçbir türlü karışılamaz.

Madde 69: Türkler kanun karşısında eşittirler ve ayrıksız kanuna uymak ödevindedirler. Her türlü grup, sınıf, aile ve kişi ayrıcalıkları kaldırılmıştır ve yasaktır

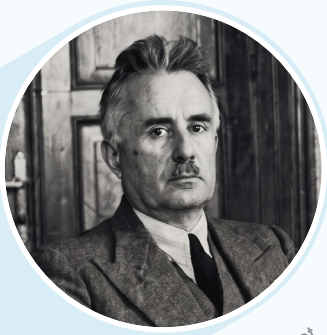
Madde 75: Hiçbir kimse felsefe inanından, din ve mezhebinden dolayı kınanamaz. Güvenliğe ve edep törelerine ve kanunlar hükümlerine aykırı bulunmamak üzere her türlü din törenleri serbesttir.

Madde 87: Kadın, erkek bütün Türkler ilköğretimden geçmek ödevindedirler.

(anayasa.gov.tr)

Tabloda verilen demokrasinin niteliklerini Kaynak F'de verilen 1924 Anayasası'nın ilgili olduğu maddesi ile eşleştiriniz. Maddelerinin demokrasinin hangi niteliği ile ilgili olduğunu madde numaralarını tabloda uygun yerlere yazarak gösteriniz.Uygun olmak şartı ile bir niteliği birden fazla madde ile eşleştirilebilirsiniz.

Demokrasinin Niteliği	1924 Anayasında İlişkili Olduğu Madde
İnsan haklarına saygı	
Özgürlük	
Eşitlik	
Hukukun üstünlüğü	
Millî egemenlik	
Katılımcılık	
Seçme ve seçilme hakkı	

Görsel 4.44
Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası Başkanı Kazım Karabekir

Çok partili hayata geçiş denemeleri, Türkiye'de demokrasinin gelişmesi açısından önemli adımlar olmuştur. Demokrasilerde ortak düşünce ve görüşlere sahip kişilerin oluşturduğu siyasi partiler, farklı fikirlerin temsil edilmesini ve yönetimin denetlenmesini sağlayan unsurlardır. Türkiye'nin ilk siyasi partisi, 9 Eylül 1923'te kurulan Halk Fırkasıdır. Cumhuriyet'in ilanından sonra partinin adı Cumhuriyet Halk Fırkası olarak değiştirilmiştir. Zamanla parti içinde ortaya çıkan görüş ayrılıkları, yeni siyasi partilerin kurulmasına zemin hazırlamıştır. Bu süreçte kurulan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası, Türkiye tarihinin ilk muhalefet partisi olmuştur. Ancak dönemin siyasi ve toplumsal şartları nedeniyle faaliyetlerine son verilmiştir. Bu gelişmeler, Türkiye'de çok partili demokratik yaşama geçiş sürecinin ilk denemeleri olarak değerlendirilmektedir (Görsel 4.44).

Mustafa Kemal Atatürk'ün desteğiyle 1930 yılında kurulan bir diğer parti de Serbest Cumhuriyet Fırkasıdır. Ancak o da ülkede yaşanan olumsuzluklar neticesinde kapanmak zorunda kalmıştır. (Görsel 4.45). Demokrasinin daha iyi uygulanabilmesi adına büyük umutlarla atılan adımlar toplumsal ve siyasal zeminin henüz demokratik olgunluğa erişememesi nedeniyle amacına ulaşamamıştır.

Görsel 4.45
Serbest Cumhuriyet Fırkası Kurucusu Ali Fethi OKYAR

Kaynak G

Mustafa Kemal Atatürk'ün Serbest Cumhuriyet Fırkasının kuruluş günlerinde Fethi Okyar'a söylediği sözler şöyledir:

"Memlekette muhalif bir parti oluşturmak gereklidir. Böyle bir parti kurulursa Mecliste tartışma daha serbest olur. Örneğin siz, böyle bir partinin başına geçerseniz bildiklerinizi serbestçe Mecliste söylersiniz; bu yolla uygulamada görülen birçok hatanın önü alınmış olur."

(atam.gov.tr.)

? **Atatürk'ün sözünden yararlanarak birden fazla siyasi partinin kurulmasının demokrasi açısından önemini açıklayınız.**

Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Verilmesi

Atatürk; eğitim başta olmak üzere sosyal, kültürel ve ekonomik hayatın her alanında kadınların erkeklerle birlikte etkin rol alması gerektiğini savunmuştur. Bu amaçla Atatürk Dönemi'nde Türk kadınına bir çok konuda önemli hak ve özgürlük verilmiştir.

1926'da Türk Medeni Kanunu'nun kabul edilmesiyle toplumsal ve ekonomik hayatta kadın ve erkek arasında eşitlik sağlanmıştır. Eşitlik ve demokrasinin tam olarak yerleşebilmesi için kadınlara siyasal hakların da tanınması gerekli görülmüştür. Bu doğrultuda Türk kadınına 1930'da belediye, 1933'te muhtarlık, 1934'te milletvekili seçimlerine katılma hakkı tanınmıştır (Görsel 4.46). Böylece Türk kadını, birçok ülkeden daha önce siyasi haklara sahip olmuştur.

Görsel 4.46
Kadınlarımız ilk kez oy kullanırken

Bilgi Notu

Tarih boyunca Türk toplumunda kadının her zaman önemli ve saygın bir yeri olmuştur. Kadınlar erkeklerle eşit haklara sahip olmuşlar siyasal ve sosyal hayatın birçok alanında etkin bir biçimde görev almışlardır. Örneğin kadınlar da erkekler gibi ata binmek, avlanmak, savaşmak gibi görevler üstlenmişlerdir. Ayrıca devlet yönetiminde de söz sahibi olmuşlardır. Hükümdarın eşi olan Hatun, hükümdarın yanında resmî törenlere katılmış, elçileri karşılamış ve gerektiğinde devleti temsil etmiştir. Buyrukların geçerli olabilmesi için "Hakan ve Hatun buyuruyor ki..." ifadesi mutlaka eklenmiştir (Görsel 4.47).

Görsel 4.47
Hakan ve Hatun (Temsilî)

TÜİK Tarafından Yayımlanan (1935-2023) Seçim Yıllarına Göre Milletvekili Sayıları

Seçim Yılı	Toplam Milletvekili Sayısı	Erkek	Temsil Oranı (%)	Kadın	Temsil Oranı (%)
1935	399	381	95,5	18	4,5
1939	429	413	96,3	16	3,7
1943	455	439	96,5	16	3,5
1946	465	456	98,1	9	1,9
1950	487	484	99,4	3	0,6
1954	541	537	99,3	4	0,7
1957	610	602	98,7	8	1,3
1961	450	447	99,3	3	0,7
1965	450	442	98,2	8	1,8
1969	450	445	98,9	5	1,1
1973	450	444	98,7	6	1,3
1977	450	446	99,1	4	0,9
1983	399	387	97,0	12	3,0
1987	450	444	98,7	6	1,3
1991	450	442	98,2	8	1,8
1995	550	537	97,6	13	2,4
1999	550	527	95,8	23	4,2
2002	550	526	95,6	24	4,4
2007	550	500	90,9	50	9,1
2011	550	471	85,6	79	14,4
2015 Haziran	550	452	82,2	98	17,8
2015 Kasım	550	469	85,3	81	14,7
2018	600	496	82,7	104	17,3
2023	600	481	80,2	119	19,8

2023'teki kadın milletvekili sayısı 1935 yılındaki kadın milletvekili sayısından ne kadar fazladır?

.....

.....

Kadın milletvekili sayısının en az ve en fazla olduğu yıllar hangileridir?

.....

.....

Kadın milletvekili sayısının toplam milletvekili sayısına oranının en fazla olduğu yıl hangisidir?

.....

.....

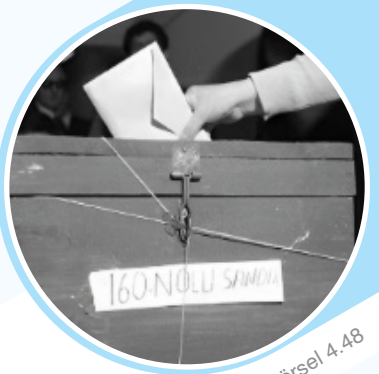
Yıllara göre kadın milletvekili sayısındaki değişimin demokrasinin hangi niteliklerini etkilediğini gerekçelerinizle açıklayınız.

1946 Seçimleri, Türkiye'de çok partili demokratik hayata geçiş sürecinde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Serbest Cumhuriyet Fırkasının kapanmasının ardından Türkiye, 1946 yılına kadar tek parti yönetimiyle idare edilmiştir. II. Dünya Savaşı sonrasında dünyada ve ülkemizde yaşanan gelişmeler, demokratikleşme yönünde yeni adımlar atılmasını gerekli kılmıştır. Bu süreçte yeni siyasi partiler kurulmuş ve 21 Temmuz 1946 tarihinde Türkiye'nin ilk çok partili genel seçimleri gerçekleştirilmiştir. Böylece farklı siyasi görüşlerin seçim yoluyla temsil edilmesine imkân sağlanmış ve çok partili demokratik yaşama geçiş süreci hız kazanmıştır.

"...Türkiye'de tam olarak çok partili hayata geçiş, 18 Temmuz 1945'te, Nuri Demirağ'ın başkanlığında Millî Kalkınma Partisinin kurulmasıyla olmuştur. Ancak bu süreçte kurulan ve siyasi tarihimizde önemli bir yer edinen parti Demokrat Parti olmuştur.

Demokrat Parti kadar siyasi etkisi olmamakla beraber 13 partinin daha kurulduğu bu dönemde, 21 Temmuz 1946'da yapılan ilk çok partili seçimi Cumhuriyet Halk Partisi kazanmıştır. Bu seçimlerde CHP 397, Demokrat Parti 61 ve bağımsızlar 7 milletvekilliği kazanmıştır..." (Görsel 4.48).

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 4.48

Sizce 1946 seçimleri, dönemin gazete manşetlerine nasıl yansımış olabilir? Siz o dönemde bir gazeteci olsaydınız haberinize nasıl bir manşet atardınız?

.....

.....

Ülkemizde demokrasinin gelişimi ve demokrasinin temel ilkeleri ile ilgili karekodla verilen etkinliği yapınız.

Ülkemizde Demokrasi

Vatanseverlik değeri kapsamında verilen metni okuyunuz ve soruyu cevaplandırınız.

Vatanseverlik, sadece ülkeyi sevmek ve ona bağlı olmak demek değildir aynı zamanda demokratik bir toplumda sorumluluk almayı da gerektirir. Vatansever bir birey, millî kimliğini oluşturan ortak tarihi ve kültürel değerleri yakından tanır ve bunları korur. Bununla birlikte hukuka bağlı kalır, insan haklarına saygı gösterir, farklı düşünce ve yaşam biçimlerine anlayışla yaklaşır. Seçimlere katılarak millî egemenliğin sürdürülmesine destek olur; toplumsal sorunlara karşı duyarlılık göstererek ortak yarar için çalışır. Kısacası vatanseverlik; millî kimlik bilincini, demokratik değerlerle birleştiren bilinçli ve etkin bir vatandaşlık anlayışıdır.

Metne göre bilinçli ve etkin bir vatandaşın yerine getirmesi gereken görev ve sorumluluklara örnekler veriniz.

.....

.....

.....

UYGULAYALIM

Konuşma halkası tekniğini kullanarak uygulama adımlarını takip ederek "Demokrasi Çemberi: Geçmişten Günümüze" etkinliğini yapınız.

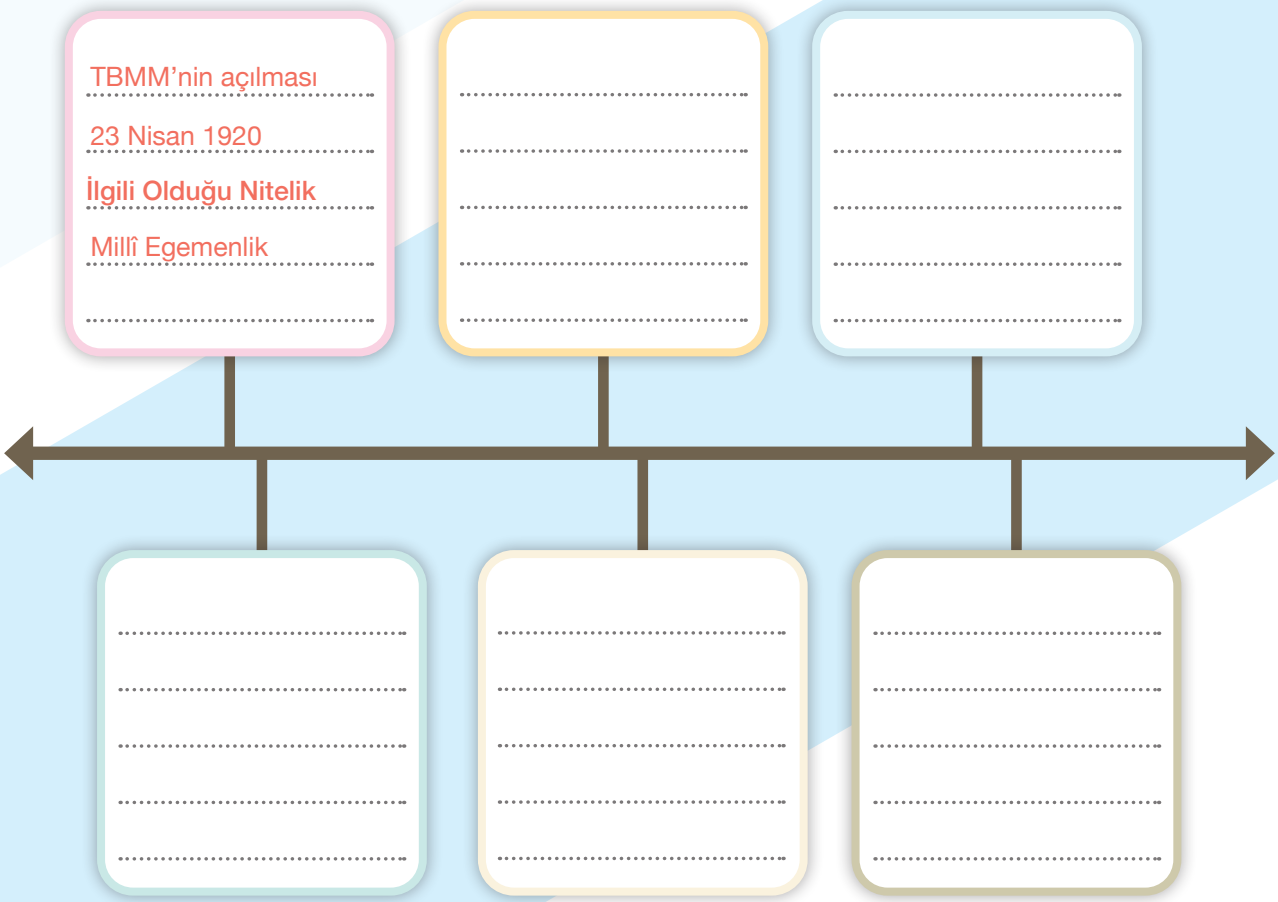
Uygulama Adımları

Demokrasi Çemberi: Geçmişten Günümüze

- Öğretmeninizin rehberliğinde tüm sınıf arkadaşlarınızın yer aldığı büyük bir çember oluşturunuz.
- Konuşma ve bekleme süresi ile konuşma yapanın elinde tutacağı nesneyi belirleyiniz. (Bu nesne kalem veya silgi olabilir.)
- Sırayla "Demokrasinin temel nitelikleri ile ülkemizin demokrasi tarihi arasındaki ilişki nedir?" sorusunu cevaplayınız.
- Cevaplama sürecinde soruya dair bir fikriniz yoksa "Geçiniz." diyerek sırayı başkasına veriniz.

Öğrendiğiniz bilgilerden yola çıkarak ülkemizin demokrasi tarihindeki önemli olaylara ilişkin bir tarih şeridi oluşturunuz.

Bu tarih şeridinde, olayların demokrasinin hangi temel nitelikleri ile ilişkili olduğunu gösteriniz.

DEĞERLENDİRELİM

Performans görevi kapsamında verilen uygulama adımlarını takip ederek demokrasinin temel nitelikleri ile ülkemizin demokrasi tarihi arasındaki ilişkiyi ifade eden "Demokrasinin Renkleri: Özgün Ürünümüz" etkinliğini yapınız.

Uygulama Adımları

Demokrasinin Renkleri: Özgün Ürünümüz

- Öğretmeninizin rehberliğinde sayıca eşit öğrencilerden oluşan gruplara ayrılınız.
- Resim çizme, afiş tasarlama, poster hazırlama ya da sunum yapma etkinliklerinden grup olarak birini seçiniz ve "demokrasinin temel nitelikleri ile ülkemizin demokrasi tarihi arasındaki ilişki"yi ele alan bir ürün oluşturunuz.
- Hazırladığınız çalışmayı öğretmeniniz ve arkadaşlarınızla paylaşınız.

! Hazırlayacağınız çalışmanın karekodla verilen bütüncül dereceli puanlama anahtarı ile değerlendirileceğini unutmayınız.

Bütüncül Dereceli Puanlama Anahtarı

Çizim/Tasarım Alanı

DÜŞÜNELİM

DEMOKRASİNİN UYGULANMA SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR

Bilmecelerde gizli olan temel hak ve özgürlükleri bularak soruları cevaplayınız.

Doğuştan sahip olduğumuz,
Her canlıya eşit denilen,
Dokunulmaz en temel hak,
Varlığımıza dayanak.

.....
.....

Devletimiz imkân sunar,
Hasta olan herkes koşar,
Binlerce çalışanı var.
İnsanlara şifa saçar.

.....
.....

Evim benim gizli kalem,
İzinsiz giremez el âlem.
Mektubum, işim, arabam,
Huzur bulurum her zaman.

.....
.....

Okul, defter ve kalem,
Aydınlanır tüm âlem.
Bilgi dolar her zerrem,
Onunla gelişir ülkem.

.....
.....

Çantamı aldım sırtıma,
Karışan olmaz rotama.
Özel durumlar dışında,
Engel konulmaz yoluma.

.....
.....

Sandık gelir önümüze,
Mühür değer elimize.
Yönetecek kişi kimse,
Karar veririz ülkece.

.....
.....

Bilmecelerde yer alanlar dışında temel hak ve özgürlüklere üç örnek de siz veriniz. Temel hak ve özgürlükleri koruyan unsurlar nedir?

Temel hak ve özgürlüklerin sorunsuz bir şekilde kullanılabilmesi için birey olarak yerine getirilmesi gereken sorumluluklar nelerdir?

Temel hak ve sorumlulukların ihlal edildiği ya da engellendiği durumlar nelerdir? Böyle bir durumla karşılaşıldığında neler yapılması gerekir?

KEŞFEDELİM

Görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

Görsel 4.49
Demokratik olmayan davranışlar

Görsellerde yer alan davranış problemleri nelerdir? Bu problemleri çözmek için neler yapabilirsiniz?

Görsellerdeki problem durumlarında demokrasinin hangi niteliklerine aykırı hareket edilmiştir?

Görsellerde verilen davranış problemleri dışında toplumsal hayatta ortaya çıkan ve demokrasiye zarar veren durumlara örnekler veriniz.

ÖĞRENELİM

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız.

Ailede, okulda, yakın çevrede gözlemlediğiniz demokratik olan ve olmayan davranışlar ile ilgili yaz-çiz-anlat etkinliğini yapınız.

1. "Ailede, okulda ve yakın çevrede" gerçekleşen demokrasiye uygun olumlu davranış ve uygulamaları sol sütuna listeleyiniz. Listenizden seçtiğiniz bir örneğin görselini sağ sütuna resmediniz. Çalışmanızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

2. "Ailede, okulda ve yakın çevrede" gerçekleşen demokrasiye uygun olmayan davranış ve uygulamaları sol sütuna listeleyiniz. Listenizden seçtiğiniz bir örneğin görselini sağ sütuna resmediniz. Çalışmanızı arkadaşlarınızla paylaşınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Demokrasi ile ilgili metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Demokratik toplumlarda demokrasi sadece oy kullanma ile sınırlı değildir. Demokrasi toplumsal yaşamın pek çok alanında karşımıza çıkmaktadır. Bireyler, kendi yaşamlarında demokrasiyi ve onun uygulamalarını etkin olarak kullanmaktadırlar. Bir ülkede demokrasinin ilk öğrenildiği ve en çok yaşatılması gereken yer ailedir.

Görsel 4.50
Ailede iş birliği

Aile içinde sevgi, saygı, iş birliği ve empati kurmak duygusal bağları güçlendirir; güven duygusunu artırır ve aile bütünlüğünü destekler. Kendilerini değerli hisseden bireylerin öz saygı ve kimlik gelişimleri bu durumdan olumlu etkilenir. Aile fertleri arasındaki olumlu iletişim sayesinde bireylerin duyguları anlama ve ifade etme, ben dili kullanma becerileri gelişir. Böylece sorunların yapıcı bir şekilde çözülmesi sağlanır.

Aile, demokrasinin ilk öğrenildiği yerdir. Aile üyelerinin birbirlerinin fikirlerine değer vermesi ve iş bölümü yaparak eşit sorumluluk alması ailedeki demokrasinin göstergesidir. Kararlara tüm bireylerin katılması, aile içindeki öz güveni ve sorumluluk bilincini artırır. Bu süreç, farklı görüşlerin anlaşılmasını kolaylaştırarak anlaşmazlıkların demokratik yollarla çözülmesini sağlar.

Görsel 4.51
Ailede fikir alışverişi

Demokratik değerlerin benimsenmediği ailelerde ise kararlar, bireylerin görüşleri alınmadan baskıcı bir tutumla belirlenir. İletişimin açıklama yerine emir ve ağır cezaya dayandığı bu ortamda, kişilerin kendini ifade etmesine veya yeteneklerini sergilemesine izin verilmez. Uzlaşma yerine zorlamanın ve bireyler arası ayrımcılığın tercih edilmesi, aile içi adalet duygusunu ve çocukların sağlıklı gelişimini olumsuz etkiler.

? **Ailenizde karşılaştığınız demokratik uygulamalara gerekçelerinizi de sunarak iki örnek veriniz.**

Görsel 4.52: Sınıf başkanlığı seçimi

Ailede öğrenilen demokratik değerler okul hayatında da geçerlidir. Öğretmenlerimize ve arkadaşlarımıza saygılı olmak, herkesin fikrini yargılamadan dinlemek, onlarla empati kurmak, hak ve sorumluluklarımızı bilip buna göre hareket etmek okulda demokrasinin en önemli göstergeleri arasındadır. Ayrıca sınıf başkanlık seçimleri, okul ve sınıf kurallarının birlikte hazırlanması, seçmeli dersleri öğrencilerin belirlemesi de demokrasinin katılım ilkesinin bir sonucu olarak okullarda karşımıza çıkan uygulamalardır (Görsel 4.52).

Siz de okulunuzda karşılaştığınız demokratik uygulamalara gerekçelerinizi de sunarak iki örnek veriniz.

.....
.....
.....
.....
.....

Görsel 4.53: Büyüklerimize saygı ve yardımlaşma

Ailede ve okulda edindiğiniz demokratik deneyimler toplum hayatına yansır. Bu da toplumsal demokrasinin yerleşmesinin en önemli adımıdır. Demokrasinin yerleştiği bir toplumda saygı, sevgi, eşitlik, adalet gibi değerler ön plana çıkar (Görsel 4.53). Halk ülkeyi ilgilendiren konularda katılımcı bir tutum sergiler ve seçimlere katılarak ülke yönetimine katkı sağlar.

Ailede ve okulda demokrasinin olmadığı bir toplumsal düzende hangi sorunlarla karşılaşılabilir? Arkadaşlarınızla tartışınız.

Demokrasinin uygulanma sürecinde karşılaşılan sorunlar ile ilgili karekodla verilen içeriği inceleyiniz.

Demokrasi Sürecinde Sorunlar

Karekodla verilen "Demokrasinin uygulanma sürecinde karşılaşılan sorunlar" ile ilgili içerikte hangi sorunlardan bahsedilmektedir? Bu sorunları çözmek için neler yapılabilir?

.....
.....

Ülkemizde demokrasinin uygulanmasında karşılaşılan olumsuz durumlara yönelik kaynakları inceleyerek soruları cevaplayınız.

Demokrasi insanların yönetime katılabildiği, hak ve özgürlüklerin korunduğu bir yönetim biçimidir. Ancak demokrasinin uygulanması her zaman kolay olmayabilir. Bazen ülkelerdeki siyasi olaylar, ekonomik sorunlar veya toplumsal anlaşmazlıklar nedeniyle demokrasinin uygulanmasında olumsuzluklar ortaya çıkabilir.

Türkiye'de de 27 Mayıs 1960 ve 12 Eylül 1980 yıllarında yaşanan askerî darbeler, demokratik düzenin bir süre durmasına yol açmış ve Türk demokrasi tarihinin kara lekesi olarak adlandırılmıştır. Çünkü demokrasinin temelleri olan halkın iradesine, seçme-seçilme hakkına ve özgür yönetime ağır bir darbe vurulmuştur. Demokratik süreçler durdurulmuş; seçilmiş yöneticiler görevden alınmış, halk iradesi hiçe sayılmış, temel hak ve özgürlükler kısıtlanmış, siyasi partiler kapatılmış ve toplumda uzun süren bir siyasi güvensizlik ortamı oluşmuştur. Bu durum, demokrasinin yalnızca seçimlere değil hukukun üstünlüğüne, demokratik kurumların ve halk iradesinin korunmasına da bağlı olduğunu göstermiştir.

Yapılan darbelerin, halk iradesi ve demokrasi üzerindeki etkilerinin neler olduğunu kendi cümlelerinizle yazınız.

.....

.....

.....

.....

HABER

15 Temmuz Darbe Girişimi

Yurdun dört bir yanındaki meydanlarda toplanan çocuk, genç, yaşlı her yaştan yüz binlerce vatandaş, darbe girişimine karşı kenetlendi.

Türkiye'nin 81 ilinde vatandaşlar, bir grup tarafından gerçekleştirilmek istenen hain darbe girişimine tepki göstermek için ellerinde Türk bayraklarıyla meydanlara akın etti.

Bağımsızlığımızın simgesi Türk bayraklarıyla meydanları dolduran, demokrasiye ve millî iradeye hazırladıkları pankartlarla da sahip çıktığını gösteren vatandaşlar, Edirne'den Van'a, Ankara'dan Diyarbakır'a tüm illerde meydanları kırmızı-beyaz renklerle donattı.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 4.54
15 Temmuz Demokrasi ve Millî Birlik Günü

Haberde verilen olay karşısında Türk halkının sergilediği tutum milletimizin hangi özelliklerini yansıtmaktadır?

.....

.....

.....

Vatandaşların gösterdiği bu davranış hangi değerlerin önemini ortaya koymaktadır? Gerekçeleriyle yazınız.

.....

.....

.....

.....

Dünyada antidemokratik (demokratik olmayan) uygulamalar ile ilgili verilen metinleri okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Antidemokratik uygulamalar; halkın yönetime katılmasını engeller, temel hak ve özgürlükleri kısıtlar ya da yok sayar. Bunlar insanların eşit haklara sahip olmasını engeller, ayrımcılığı artırır ve toplumsal barışı olumsuz etkiler.

Görsel 4.55: Nijer'de darbeye karşı direnen halk

Dünya genelinde antidemokratik uygulamalar farklı şekillerde görülebilir. Örneğin Nijer'de 2023 yılında yaşanan darbe ile seçilmiş cumhurbaşkanı askerî güçler tarafından görevden alınarak demokratik kurumlar işlevsiz hâle getirilmiştir.

? **Seçilmiş bir yöneticinin askerî güçler tarafından görevden alınması sizce bir ülkedeki demokrasiye ve halkın yönetime katılma hakkına nasıl etki eder? Yazınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Görsel 4.56
Myanmar-Rohingya

Myanmar'da (Miyenmar) yaşayan Rohingya (Rohinga) azınlığı, uzun yıllardır devlet ve bazı gruplar tarafından dinî inaçları nedeniyle ayrımcılığa ve şiddete maruz kalmakta; temel insan haklarından mahrum bırakılmaktadır.

? **Azınlıkların dinî inançları nedeniyle ayrımcılığa uğraması demokrasinin hangi niteliklerine ters düşmektedir. Yazınız.**

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Sudan'ın Darfur Bölgesi'nde yaşanan çatışmalar ve şiddet sivillerin yaşamını tehdit etmekte, insanları evsiz bırakmakta, temel haklarını ellerinden almaktadır. Ayrıca savaş ve çatışma bölgelerinde basın özgürlüğü ciddi şekilde engellenmekte, gazeteciler özgürce haber yapamaz hâle gelmektedir. Bu örnekler, antidemokratik uygulamaların insanların yaşamını ve toplumsal düzeni nasıl olumsuz etkilediğini göstermektedir.

Görsel 4.57
Darfur (Sudan)

? **Sudan'ın Darfur Bölgesi'nde yaşanan çatışmaların sivillerin yaşamını tehdit etmesi ve insanların evsiz kalmasına yol açması sizce insanların hangi temel haklarını olumsuz etkilemektedir? Açıklayınız.**

Gazze'de Savaş ve Basın Özgürlüğü Krizi

"...Gazze Şeridi'ndeki çatışmalar sadece sivilleri etkilemekle kalmıyor, medyanın da çalışmasını neredeyse imkânsız hâle getiriyor. 8 Ekim 2023'ten 8 Ekim 2025' e kadar süren yoğun bombardımanlar ve çatışmalar, bölgedeki sivil yaşamı derinden sarsarken gazeteciler ve medya çalışanları da ciddi tehdit altına giriyor.

Uluslararası sivil toplum kuruluşları ve medya özgürlüğü savunucuları, Gazze'de yabancı gazetecilerin girişinin engellenmesini, medyaya erişimin kısıtlanmasını ve gazetecilere yönelik hedefli saldırıları "Demokrasi ve insan hakları bakımından kabul edilemez." olarak nitelendiriyor.

Bu tablo, savaşın yalnızca savaşan tarafları değil tüm halkı, basını, gerçekleri duyuran ve adaleti savunan sesleri de hedef aldığını gösteriyor. Gazze'de yaşanan baskı ve şiddet, sadece bir çatışma değil, aynı zamanda demokrasi ve insan haklarının ağır bir sınavıdır..."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 4.58

? **Basın-yayın organlarının engellenmesi hangi anayasal hakların ihlal edildiğini gösterir? Gerekçelendirerek açıklayınız.**

Günümüzde İsrail-Filistin çatışmaları dikkate alındığında haberde yer alan basınla ilgili verilerde nasıl değişiklikler olmuş olabilir? Yorumlayınız.

Okuduğunuz metinlerden yola çıkarak antidemokratik uygulamaların insan hak ve özgürlükleri üzerindeki etkisine dair düşüncelerinizi yazınız.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Adalet, eşitlik ve özgürlük ile ilgili verilen metni okuyunuz ve soruyu cevaplayınız.

Görsel 4.59

Adalet, herkesin temel hak ve özgürlüklerden eşit şekilde yararlanabilmesini sağlayan önemli bir değerdir. Her insan; dil, din, ırk, etnik köken, cinsiyet veya diğer farklılıkları ne olursa olsun aynı hak ve özgürlüklere sahiptir. Bu nedenle insanlar arasında ayrımcılık yapılmamalıdır. Bireyler, kendi hak ve özgürlüklerinden yararlanırken diğer insanların haklarına da saygı göstermeli ve gerektiğinde bu hakların korunmasını desteklemelidir (Görsel 4.59).

Adalet ve eşitlik ise birbiriyle yakından ilişkilidir. Eşitlik, insanların kanunlar karşısında aynı haklara sahip olmasını ve kuralların herkese aynı şekilde uygulanmasını ifade eder. Adalet ise bu hakların korunmasını ve herkesin hakkının gözetilmesini sağlar. Bu nedenle adaletin hâkim olduğu toplumlarda insanlar arasında ayrım yapılmaz, herkes hak ve özgürlüklerden eşit biçimde yararlanma fırsatına sahip olur. Böylece toplumsal huzur, güven ve dayanışma güçlenir.

Okulda veya günlük yaşamda bir kişiye haksızlık yapıldığını gördüğünüzde, onun hak ve özgürlüklerinin korunması için neler yapabileceğinizi yazınız.

.....

.....

.....

Demokrasilerde karşılaşılan sorunlar ve çözümleri ile ilgili karekodla verilen etkinliği yapınız.

Demokraside Karşılaşılan Sorunlar

UYGULAYALIM

Aşağıda verilen kavramları ilişkili olduğu maddelerle numaralarını yazarak eşleştiriniz. Cümleleri birden fazla kavramla eşleştirebilirsiniz.

1	Adalet	2	Darbe	3	Eşitlik
4	Irkçılık/Ayrımcılık	5	Özgürlük	6	Savaş/Şiddet

	İfade	Kavramlar
1	Türkiye'de 1980 askerî müdahelesi ile demokratik seçimle iş başına gelmiş hükûmet görevden alınmıştır.	
2	Myanmar'da Rohingya adı verilen azınlığa yönelik sistematik şiddet uygulanmış ve evlerinden zorla çıkarılmışlardır.	
3	Sudan-Darfur Bölgesi'nde sivillere yönelik saldırılar yaşanmış ve bölge halkı evlerini terk etmek zorunda kalmıştır.	
4	Güney Afrika'da ırk ayrımının çok fazla olduğu dönem boyunca siyahi nüfus temel haklardan mahrum bırakılmıştır.	
5	Nijer'de 2023 yılındaki darbe girişimi ile seçilmiş hükûmet yıkılmıştır.	
6	Suriye iç savaşında sivillerin yaşama hakkı tehdit edilerek bir çoğu zorunlu göçe tabi tutulmuştur.	
7	ABD'de uygulanan yasalara göre uzun yıllar siyahlar beyazlarla aynı okullara, otobüslere, restoranlara veya tuvaletlere girememişlerdir.	
8	Gazze'de savaş nedeniyle sivillerin yaşam koşulları ağırlaşmış ve basın özgürlüğü kısıtlanmıştır.	
9	Mısır'da yaşanan askerî müdahale ile seçimle belirlenen cumhurbaşkanı görevden alınmıştır.	

Görsel 4.60

DEĞERLENDİRELİM

Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

Birlikte Yaşama Kültürü: Demokratik Adımlar

- Yakın çevrenizi (aile, sınıf, okul) göz önünde bulundurarak karşılaştığınız demokratik veya antidemokratik uygulamaları kâğıtlara yazınız.
- Yazdığınız kâğıtları katlayınız ve bir kutunun içine atınız.
- Öğretmen rehberliğinde küçük grup tartışması yapmak amacıyla sınıfta en az üç gruba ayrılınız.
- Grup arkadaşlarınızla katlayıp kutuya attığınız kâğıtlardan birini seçiniz.
- Grup arkadaşlarınızla çektiğiniz kâğıtta yazan demokratik uygulamanın ülkemizde ve dünyada barış ve birlikte yaşama kültürüne etkisini yorumlayınız.
- Ardından antidemokratik davranışları önlemeye yönelik çözüm önerilerinizi ve bu konudaki fikirlerinizi grup arkadaşlarınızla tartışınız.
- Etkinliğin sonunda ulaştığınız sonuçları diğer gruplarla paylaşınız.

Öğrenme galerisi tekniğini kullanarak uygulama adımlarını takip ederek "Demokrasi Galerisi: Sorunlar ve Çözümler" etkinliğini yapınız.

Öğrenme Galerisi Tekniği

Uygulama Adımları

Demokrasi Galerisi: Sorunlar ve Çözümler

- Öğretmeninizin rehberliğinde sayıca eşit dört gruba ayrılınız.
- Grubunuzu temsil etmesi için farklı renkteki kalemlerden bir tanesini seçiniz.
- Grup arkadaşlarınızla demokrasinin uygulanma sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin öğrendiğiniz bilgileri maddeler hâlinde bir kâğıda listeleyiniz.
- Hazırladığınız listeleri sınıfın ayrı köşelerinde sergileyiniz.
- Grup arkadaşlarınızla sergilenen listeleri karşılaştırınız. Kendi listenizde olmayan maddeleri işaretleyiniz.
- Listenizde eksik olan bilgileri önceden belirlediğiniz farklı renkteki kalemleri kullanarak kendi listenize ekleyiniz.

! Etkinlik sürecinizin karekodla bulunan kontrol listesi ile değerlendirileceğini unutmayınız.

Kontrol Listesi

A. Aşağıdaki ifadelerin doğru ya da yanlış olduğuna karar vererek tanılayıcı dallanmış ağaç etkinliğini yapınız.

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru çıkış hangisidir?

.....

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki yanlış ifadeleri bulunuz ve doğrularını yazınız.

.....

.....

.....

B. Aşağıdaki sarmal bulmacayı çözünüz.

1-2: Yasama, yürütme ve yargı yetkilerinin mecliste toplandığı yönetim sistemi

2-3: Bir devletin işleyişini düzenleyen temel kanun

3-4: Bir ülkenin her alanda özgür olması

4-5: Birden fazla aday arasından yöneticileri belirlemek için yapılan oylama

5-6: Cumhuriyetle yönetilen ülkelerde devletin en üst yöneticisi

6-7: Kanunlara aykırı bir durum oluştuğunda suçluların yargılandığı yer

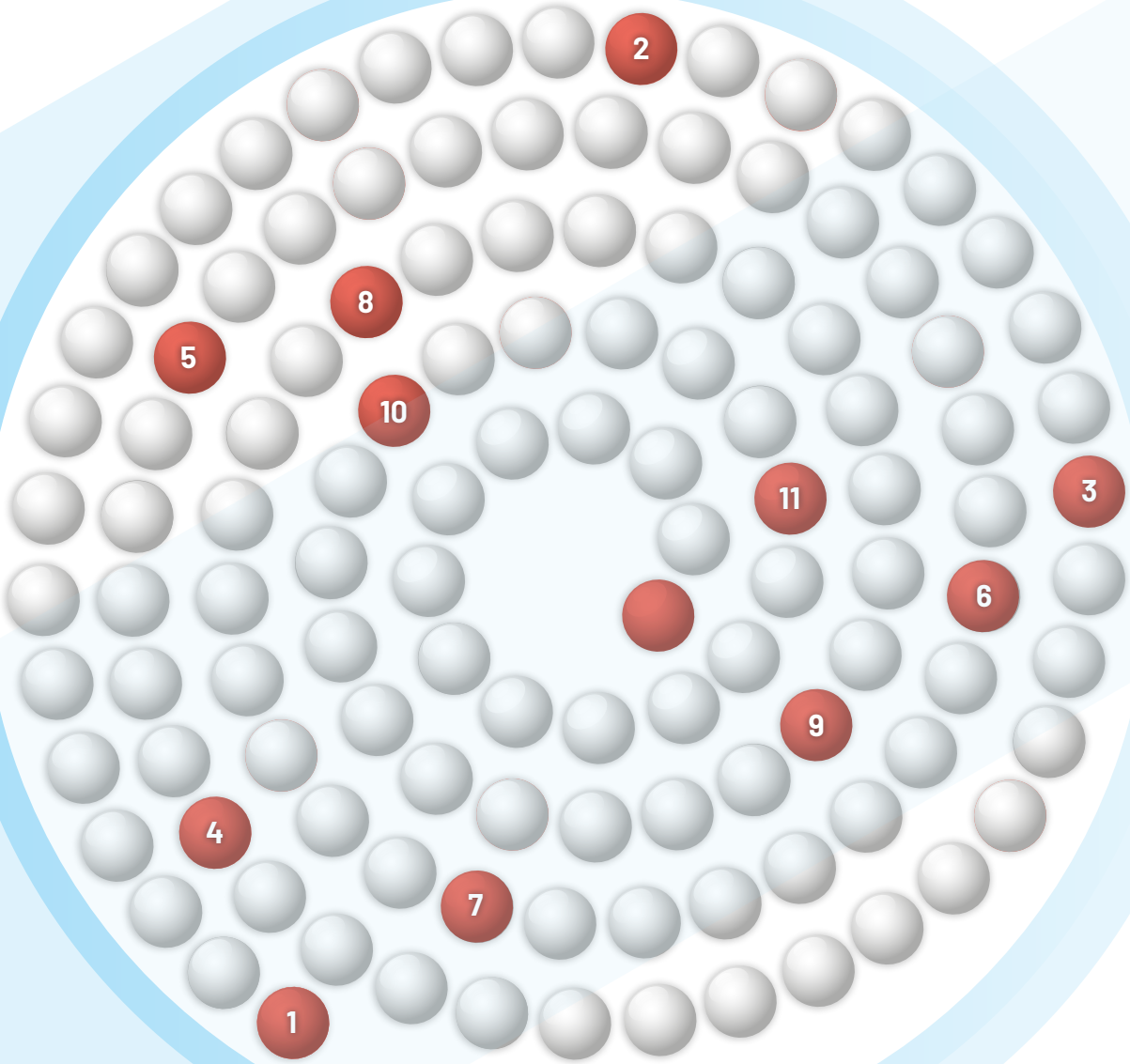
7-8: Bireyler arasındaki uyuşmazlıklara veya hukuki sorunlara bakan en üst yargı organı

8-9: Halk oylaması

9-10: Halkın egemenliği temeline dayanan yönetim biçimi

10-11: Yasa

11: Belirli dönemlerde yapılan oylama ile milleti temsil etmek için meclise giren kişi veya kişiler

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. Ortaokul 7. sınıf öğrencileri arasında yapılacak olan "Cumhuriyetin Getirdikleri" konulu panele okulunuzu temsilen katılacağınızı düşününüz. Panelde sizden cumhuriyetin getirdiği niteliklerin günlük yaşama nasıl etki ettiğini örneklerle açıklamanız isteniyor.

Panelde vereceğiniz örneklerden hangisi "sosyal devlet" ile "laik devlet" niteliklerinin birlikte ve ayrılmaz bir biçimde çalıştığını gösteren en güçlü kanıt olur?

A) Mahallenize yapılan yeni parkın alanı belirlenirken halk oylaması yapılması ve herkesin eşit oy hakkına sahip olması.

B) Belediye tarafından sunulan eğitim ve kültür hizmetlerinden inanç veya kökeni sorgulanmaksızın herkesin faydalanabilmesi.

C) Belediye otobüslerinin engelli erişimine uygun hâle getirilmesi kararının, belediye meclisinde oy birliğiyle kabul edilmesi.

D) Yeni inşa edilen bir bina ruhsatının hukuki süreçler tamamlandıktan sonra bağımsız bir kurul tarafından onaylanması.

2. Şehrimizde yapılması planlanan kültür merkezi için ilk adımlar atıldı. Projenin hayata geçirilmesi için belediye meclisinde bütçe görüşmeleri yapıldı. Bu sırada Cumhurbaşkanlığı tarafından projenin ülke genelinde yapılması planlanan projelerle uyumlu olduğu belirtilerek ilgili bakanlığa gerekli koordinasyonun sağlanması talimatı verildi. Ancak bir grup vatandaş projeye mevcut bir park alanına yapılacağı gerekçesiyle itiraz etti ve konu mahkemeye taşındı.

Metne göre aşağıdakilerden hangisi kuvvetler ayrılığının uygulanmasına ilişkin doğru bir ifade <u>değildir</u>?

A) Belediye meclisinin bütçeyi onaylaması yasama yetkisini kullandığının göstergesidir.

B) Cumhurbaşkanı ve bakanlığın projeyi onaylaması yürütme yetkisinin bir örneğidir.

C) Yapılan itirazlar sonucunda mahkemenin projeyi incelemesi yargı yetkisini kullandığının kanıtıdır.

D) Vatandaşların itiraz ederek projeyi mahkemeye taşıması yürütme yetkisinin bir sonucudur.

3. 1960 ve 1980 askerî darbeleri ülkemizde demokratik düzenin kesintiye uğradığı iki önemli dönüm noktasıdır. Her iki müdahalede de meclis feshedilmiş, hükûmet görevden alınmış ve ülke yönetimi bir süreliğine askerî otoritenin kontrolüne geçmiştir. Bu süreçlerde siyasi hak ve özgürlükler sınırlandırılmış, yeni anayasal düzenlemeler yapılmış ve siyasi hayat uzun vadede yeniden şekillenmiştir.

Bu bilgilere göre aşağıdaki ifadelerden hangisi doğrudur?

A) Her iki darbe sonrasında siyasi hak ve özgürlüklerde kısıtlamalar yaşanmıştır.

B) Darbe dönemlerinde demokratik kurumların işleyişi daha düzenli hâle gelmiştir.

C) Darbeler meclisin görevini daha kolay ve hızlı yerine getirmesini sağlamıştır.

D) Darbe süreçleri, anayasal ve siyasal düzeni uzun vadede garanti altına almıştır.

4. Türkiye'de demokrasinin gelişim süreci, Millî Mücadele Dönemi'nde TBMM'nin açılmasıyla (1920) başlamıştır. Bu süreç, Cumhuriyet'in ilanı (1923), 1924 Anayasası ve çok partili hayata geçiş denemeleri ile devam etmiştir. 1930-1934 yılları arasında kadınlara seçme-seçilme hakkının verilmesi ve 1946 seçimlerine ilk defa birden fazla partinin katılması bu süreci perçinlemiştir. Belirli dönemlerde kesintilere (darbelere) uğramasına rağmen ülkemiz demokrasi kültürünü günümüze kadar geliştirmeye devam etmiştir.

Hatice Öğretmen yukarıdaki metni öğrencilere okuduktan sonra sınıfa "Dinlediğiniz metindeki bilgiler demokrasinin hangi nitelikleri ile ilgilidir?" sorusunu sormuş ve şu cevapları almıştır.

Ayşe: Çok partili hayata geçiş denemeleri toplumdaki farklı siyasi görüşlerin temsil edilebilmesini sağlarken çoğulculuk ve katılımcılık ilkeleri de güçlenmiştir.

Burhan: 1924 Anayasası'nın kabulü ile kanun üstünlüğü sağlanmış ve yönetimde halk egemenliğine dayalı sistem yerine hukuk devleti anlayışı güçlenmiştir.

Ceyda: Cumhuriyet'in ilanı monarşi yönetimini sona erdirerek millî egemenlik ilkesini kalıcı hâle getirmiş ve hukuk devleti olmanın zeminini güçlendirmiştir.

Davut: Kadınlara seçme ve seçilme hakkının verilmesi eşitlik ilkesini pekiştirirken aynı zamanda millî egemenlik ilkesini de güçlendirmiştir.

Hangi öğrencinin soruya verdiği cevap yanlıştır?

A) Ayşe **B)** Burhan **C)** Ceyda **D)** Davut

Ç. Aşağıda verilen açık uçlu soruları cevaplayınız.

1. Devlet organları arasında iş birliği ve denge mekanizmaları, demokratik düzenin korunabilmesi için önemlidir. Yasama yürütmeyi denetlerken, yargı ise her iki organın işlem ve eylemlerinin hukuka uygun olup olmadığını denetler. Bu denetim süreçleri, devlet gücünün tek elde toplanmasını engeller ve kamu yönetiminde düzenli bir işleyiş oluşturur.

Yasama, yürütme ve yargı güçlerinin birbirini nasıl dengede tuttuğunu ve denetlediğini bir örnek üzerinden açıklayınız.

.....

.....

.....

2. Türkiye Cumhuriyeti'nin nitelikleri anayasada belirtilmiş olup devletin temel karakterini oluşturur. **Cumhuriyetçilik**, millî egemenliğin esas alınmasını; **laiklik**, inanç özgürlüğünü ve devlet işlerinin din kurallarına göre yürütülmemesini; **demokratiklik** ise halkın yönetime katılımını ifade eder. Ayrıca sosyal devlet anlayışı, vatandaşların temel ihtiyaçlarının güvence altına alınmasını amaçlar. Bu nitelikler, ülkenin siyasal ve toplumsal yapısını şekillendirir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin temel niteliklerinin toplumsal hayata katkılarını birer örnekle açıklayınız.

.....

.....

.....

3. Bir zamanlar Kureyş kabilesinden soylu bir kadın hırsızlık yapmıştı. Halk, bu kadının cezalandırılmaması için Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'e (sav) arkadaşı Üsame'yi aracı olarak gönderdi. Bu duruma oldukça üzülen ve öfkelenen Hz. Peygamber şöyle buyurdu:

"Bazı insanlar nasıl oluyor da Allah'ın kanunu karşısında aracılık etmeye kalkışıyorlar? Sizden önceki toplumların helak olmasının nedeni şuydu: İçlerinden asil ve ileri gelen biri hırsızlık yaptığında onu serbest bırakırlar, zayıf ve fakir biri çaldığında ise onu hemen cezalandırırlardı. Allah'a yemin ederim ki Muhammed'in kızı Fatıma bile hırsızlık yapsaydı onun da cezasını verirdim."

Yukarıdaki metinde cumhuriyetin niteliklerinden hangileri ile ilgili örnekler vardır? Yazınız.

.....

.....

.....

4. Türkiye'de demokrasi, tarihsel süreç içinde hem dünyadaki gelişmelerden etkilenmiş hem de kendi siyasal deneyimleriyle şekillenmiştir. Dünya genelinde 18 ve 19. yüzyıllarda anayasal yönetimlerin güç kazanması ve bireysel hakların genişlemesi, demokrasi anlayışını evrensel bir yönetim modeli hâline getirmiştir. Türkiye'de ise bu gelişmeler özellikle Tanzimat'tan itibaren etkisini göstermiş, Cumhuriyet'in ilanıyla birlikte ulusal egemenlik, eşitlik ve özgürlük gibi temel demokratik değerler devlet yönetiminin merkezine yerleşmiştir.

Cumhuriyet'in getirdiği değerlerin günümüz yönetimine ve toplumuna etkileri nelerdir?

.....

.....

.....

.....

5. Türkiye'de demokratikleşme süreci önemli ilerlemeler göstermiş olsa da zaman zaman çeşitli engellerle karşılaşmaktadır. Siyasi kutuplaşmanın artması farklı görüşlere sahip gruplar arasında uzlaşmayı zorlaştırmakta, bu durum toplumda ortak çözüm üretme kültürünü zayıflatmaktadır. Ayrıca yanlış bilginin hızla, özellikle genel ağ üzerinden, yayılması kamuoyunun sağlıklı şekilde oluşmasını güçleştirmektedir. Bazı dönemlerde ifade özgürlüğü, toplantı yapma, örgütlenme özgürlüğü gibi temel demokratik hakların sınırlanması da vatandaşların yönetime katılımını olumsuz etkileyebilmektedir. Bu faktörlerin bir araya gelmesi, demokratik kurumların etkili çalışmasını zorlaştırarak toplumda güven sorununa yol açabilmektedir.

Demokrasinin bu tür engellerle tekrar karşılaşmaması için yasama, yürütme ve yargı organlarında ne gibi tedbirler alınmalıdır?

.....

.....

.....

Öğrenme alanı ek sorular

Kavram Oyunu

5. Öğrenme Alanı

Öğrenme Alanı Özeti

5. ÖĞRENME ALANI

HAYATIMIZDAKİ EKONOMİ

KONULAR

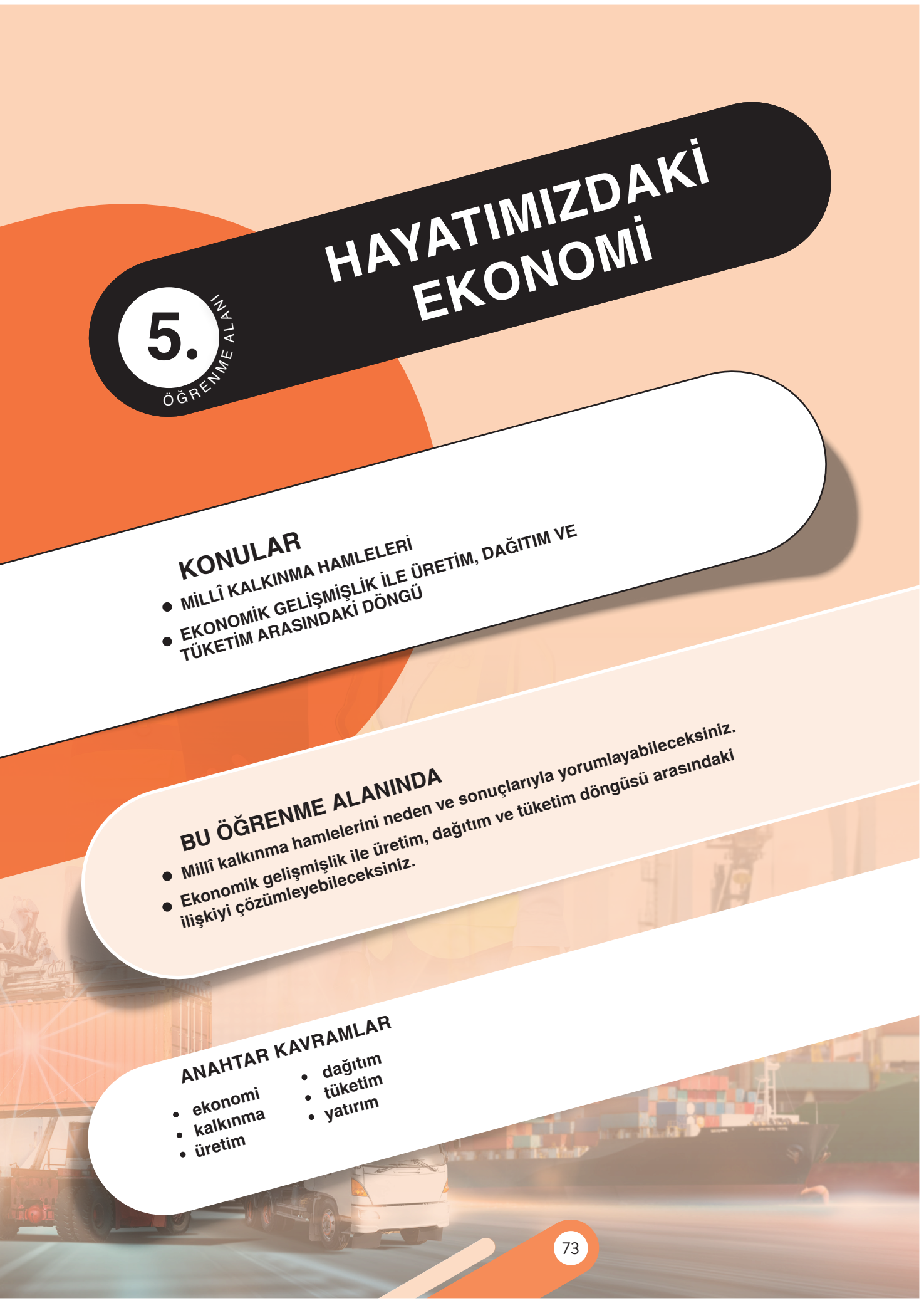
- MİLLÎ KALKINMA HAMLELERİ
- EKONOMİK GELİŞMİŞLİK İLE ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ARASINDAKİ DÖNGÜ

BU ÖĞRENME ALANINDA

- Millî kalkınma hamlelerini neden ve sonuçlarıyla yorumlayabileceksiniz.
- Ekonomik gelişmişlik ile üretim, dağıtım ve tüketim döngüsü arasındaki ilişkiyi çözümleyebileceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- ekonomi
- kalkınma
- üretim
- dağıtım
- tüketim
- yatırım

DÜŞÜNELİM

MİLLÎ KALKINMA HAMLELERİ

Görselleri inceleyiniz ve ülkemizin kaynakları ile bu kaynaklara dayalı ekonomik faaliyetleri yazınız.

Kaynağın adı

Toprak

Ekonomik faaliyetin adı

Tarım

Kaynağın adı

Ekonomik faaliyetin adı

Kaynağın adı

Ekonomik faaliyetin adı

Kaynağın adı

Ekonomik faaliyetin adı

Kaynağın adı

Ekonomik faaliyetin adı

Kaynağın adı

Ekonomik faaliyetin adı

Kaynağın adı

Ekonomik faaliyetin adı

Kaynağın adı

Ekonomik faaliyetin adı

KEŞFEDELİM

Görsel 5.1: Vecihi Hürkuş

Kaynak A

Vecihi Hürkuş 1933 yılında sivil havacılığı tüm ülke geneline yaymak için girişimde bulunmuştur (Görsel 5.1). Vecihi Bey, yerel sivil havacılık faaliyetlerini hayata geçirme niyetini şu sözlerle açıklamıştır: Bu düşüncemin gayesi Türk sivil havacılığını yurdumuzun bütün bölgelerine yaymak suretiyle halkın malı yapmak tasavvurumdu. Çünkü Anadolu muazzam bir ülkedir, o tarihte vilayetler arasında ulaşım ilkel halde idi. Devlet idaresinde acele yapılması gereken önemli işlerde büyük zaman kaybı oluyordu, hele sağlık meselelerinde acele tıbbi müdahale zorunlulukları aksıyordu, posta ve genellikle yol ulaşımsızlığı yüzünden ulaşım işleri muasır medeni ihtiyaç anlamıyla bağdaşır durumda değildi. Özellikle millî servet membalarımızı ormanlarımız gibi daimi tedaviye muhtaç faydalı bitkilerimizin, işleri için uçaklarla yardımcı olunabilirdi. Bunları kuracak mahalli sivil uçak ekipleri elleriyle halletmeyi düşünüyordum.

(Kurt, 2022, s.80)

Vecihi Hürkuş'un girişimleri Türkiye'de havacılık alanında bir kalkınma hamlesi olarak değerlendirildiğinde, bu çalışmaların toplum yaşamına (ekonomi, teknoloji, ulaşım, eğitim gibi alanlarda) ne gibi somut etkileri olmuştur?

.....

.....

.....

Vecihi Hürkuş'un ortaya koyduğu girişimlere benzer şekilde, Türkiye'nin gelişimine katkı sağlayan başka hangi kalkınma hamleleri vardır? İki örnek veriniz.

.....

.....

.....

Verdiğiniz örneklerdeki hamlelerin neden önemli olduklarını ve ülkenin hangi ihtiyaçlarına çözüm ürettiklerini gerekçeleriyle yazınız.

.....

.....

.....

ÖĞRENELİM

Verilen yönergeler doğrultusunda etkinlikleri yapınız. Millî kalkınma hamleleri ile ilgili görselleri ve metni inceleyerek soruları cevaplayınız ve etkinliği yapınız.

Millî kalkınma hamleleri; bir ülkenin ekonomik ve sosyal bağımsızlığını güçlendirmek, üretim kapasitesini artırmak ve çağdaş bir devlet yapısına ulaştırmak amacıyla yapılan planlı ve kapsamlı girişimlerdir. Türkiye'de millî kalkınma hamleleri, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde başlayan sanayileşme ve yerli üretimi artırma çabalarının devamı niteliğinde olup Millî Mücadele'den sonra ekonomik bağımsızlığı güçlendirmek ve ülkeyi kalkındırmak amacıyla daha planlı ve kapsamlı şekilde uygulanmıştır."

Görsel 5.2: Atatürk Gazi Orman Çiftliğinde yeni bir tarım makinesini incelerken (Ankara, 1929)

Savaş yıllarında üretim düşmüş, sanayi tesisleri yetersiz kalmış ve ülke ekonomisi büyük ölçüde dışa bağımlı hâle gelmiştir. Türkiye'nin ekonomik bağımsızlığını güçlendirmek, yerli üretimi artırmak ve millî bir ekonomi politikası oluşturmak amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmıştır (Görsel 5.2). Bu doğrultuda millî kalkınma hamlelerine önem verilmiş, siyasi bağımsızlığın ekonomik bağımsızlıkla desteklenmesi ve ülkenin çağdaş, güçlü bir devlet hâline gelmesi amaçlanmıştır.

Görsel 5.3: Atatürk'ün Sümerbank Kumaş Fabrikasını Ziyareti-Kayseri (1935)

Bu doğrultuda yeni kurulan Türk devletinin ekonomi politikasını belirlemek amacıyla 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihleri arasında İzmir'de Mustafa Kemal öncülüğünde Türkiye İktisat Kongresi toplanmıştır. Türkiye İktisat Kongresi'nde alınan kararlar, "Misak-ı İktisadi (Ekonomik And)" kararları olarak kabul edilmiştir. Türkiye İktisat Kongresi'nde alınan Misak-i İktisadi kararlarının 4. maddesinde şu ifadelere yer verilmiştir:

> **4. madde**: *Türkiye halkı, sarf ettiği eşyayı mümkün mertebe kendi yetiştirir. Çok çalışır; vakitte, servette ve ithâlâtta israftan kaçar. Millî üretimi temin için icabında geceli gündüzlü çalışmak temel ilkedir.*

Türkiye İktisat Kongresinde alınan Misakı İktisadi kararlarının 4. maddesini dikkate alarak aşağıda verilen tabloyu doldurunuz.

	Bu anlayış neden önemliydi?	Bu anlayışın günümüzdeki bir örneği nedir?
Ekonomik bağımsızlık		
Yerli üretim		
Toplumsal sorumluluk		

? Sizce güçlü bir ülke için bu üç kavramdan hangisi daha önemlidir? Neden?

Türkiye İktisat Kongresi'nin 4. maddesi, yerli üretimi artırmayı ve ekonomik bağımsızlığı sağlamayı amaçlamıştır. Bu anlayış, Türkiye'de sanayi hamleleri yapan girişimcilerin fabrikalar açmasıyla somutlaşmıştır. Bu girişimcilerden bazıları Şakir Zümre, Nuri Killigil, Mehmet Ali Kâğıtçı, Zihni Derin, Nuri Demirağ gibi isimlerdir.
Vatansever bu kişiler ülkenin ihtiyacı olan ürünleri yerli olarak üretmek için çeşitli fabrikalar kurmuş ve ekonomik bağımsızlığa katkı sağlamışlardır.

Şakir Zümre

Görsel 5.4: Şakir Zümre

Yeni Türk devletinin ilk sivil silah fabrikasının kurucusu Şakir Zümre, Millî Mücadele Dönemi'nde ülkemizin savunulması ve bağımsızlığın kazanılmasına önemli katkılar sağlamıştır (Görsel 5.4). Anadolu'daki Türk birliklerine silah ve cephane desteğinde bulunmuş, bu hizmetlerinden dolayı İstiklal Madalyası ile onurlandırılmıştır. Cumhuriyet'in ilk yıllarında yerli imkânlarla kurduğu Türk Sanayi Harbiye ve Madeniye Fabrikası (1925), kısa sürede ordunun ihtiyaçlarına cevap verecek üretim kapasitesine ulaşmıştır. Başlangıçta yabancı uzmanlardan yararlanılmış ancak kısa süre içinde üretim süreci Türk mühendis ve işçilere devredilmiştir. Fabrikada ileri mühendislik gerektiren savunma sanayi ürünleri imal edilmiş, ayrıca yapılan ihracatla ülke ekonomisine katkıda bulunmuştur. Savunma alanının yanında soba, tarım aletleri, ütü, kumbara gibi farklı ürünlerin de üretilmesi, fabrikanın çok yönlü bir sanayi kuruluşu hâline geldiğini göstermektedir.

Görsel 5.5: Şakir Zümre fabrika personeliyle

Kaynak B

Türk Savunma Sanayii'nin temelleri, tamamen yerli sermaye ile özel sektör alanında, ilk olarak 1925'te Şakir Zümre tarafından atılmıştır. 1885'te Varna'da dünyaya gelen ve aslen bir Bulgaristan Türk'ü olan Şakir Zümre, Cenevre'de hukuk eğitimini tamamlamış ve Birinci Dünya Savaşı sırasında Bulgaristan Meclisi'nde Türk asıllı bir milletvekili olarak görev yapmıştır. Millî Mücadele'ye de ciddi bir destek veren Şakir Zümre, Cumhuriyet'in ilânından sonra Türkiye'ye gelmiş ve askerî anlamda ilk özel silah fabrikasını kurmuştur (Görsel 5.5).1930'lu yıllarda Türk Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri'nin ihtiyacı olan silah ve cephane üretimine başlamıştır. Şakir Zümre, fabrikasında çeşitli denizaltı su bombaları, mayın, el bombası ve aydınlatma fişekleri üretmiş ve Türk ordusunun silah ve cephane ihtiyacının karşılanmasına büyük katkı sağlamıştır.

(Yılmaz, 2018, s.43)

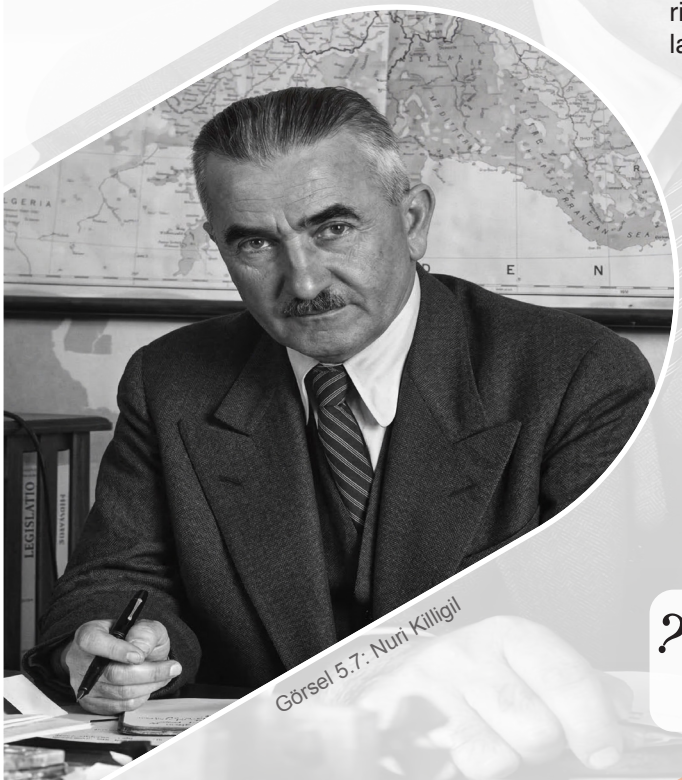
? **Şakir Zümre'nin yaptığı bu millî hamlenin Türk ordusu için önemi nedir? Açıklayınız.**

Görsel 5.6: Cumhuriyet'in ilk yıllarında yerli silah üretimi İstanbul (1938)

Nuri Killigil

Millî savunma sanayisinin öncülerinden Nuri Killigil bir askerdir (Görsel 5.7). Trablusgarp Savaşı'nda ve I. Dünya Savaşı'nın Kafkas Cephesi'nde görev yapmıştır. Millî Mücadele sonrası İstanbul'da iki silah ve cephane fabrikası kurmuştur (Görsel 5.6). 1933'te faaliyete geçen Zeytinburnu Demir Fabrikasında savunma sanayi imalatının yanı sıra soba, döküm, ateş tuğlası, seramik, matara gibi ürünler üretmiştir. Burada üretilen tabanca, bomba, fişek, havan ve cephaneler yabancı ülkelere satılarak ülke ekonomisine büyük katkıda bulunmuştur. Zeytinburnu'ndaki fabrika kapatıldıktan sonra Sütlüce Silah ve Cephane Fabrikasını (1938) açmıştır. Bu fabrikada ithal makineler yerine yerli üretim makineleri kullanmıştır.

Görsel 5.7: Nuri Killigil

Kaynak C

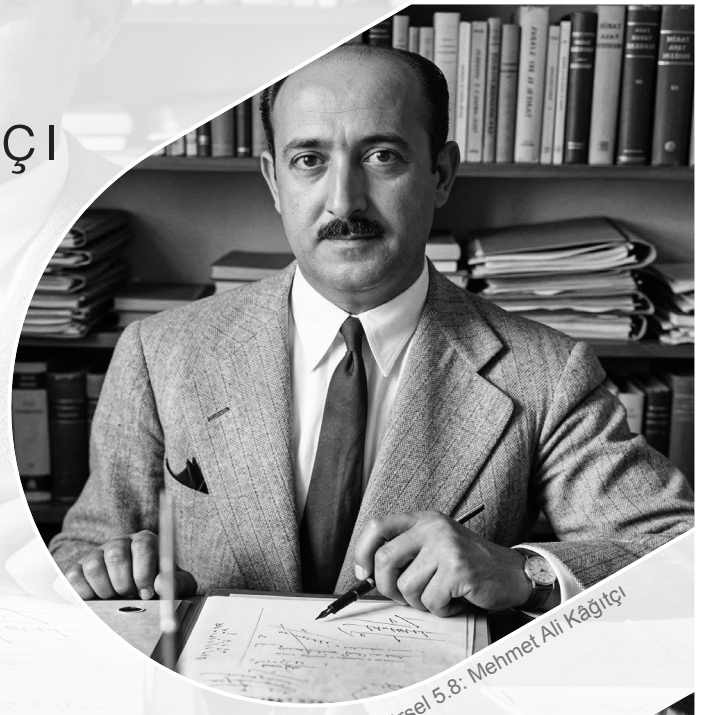
…Bundan sonra Osmanlı Kafkas Ordusu'nun bu eski başkumandanını bir silah fabrikasının başında bulduk. Burada kendi icadı top ve tapalarından tabancaya kadar çeşitli silahlar, yine kendi icadı el bombalarından büyük top mermilerine kadar patlayıcı maddeleri yapıyordu. Bütün bu icatlar üzerinde büyük şevkle çalışıyordu. Yaptığı her mermi, doldurduğu her gülle, tezgâhtan çıkardığı her tabanca veya tapa onun gözünde Türk Ordusu'nun biraz daha kuvvetlenmesini sağlayan mukaddes varlıklardı!

(Ağaoğlu, 1998, s. 44-45)

? **Kaynak C'de yer alan "Tezgâhtan çıkardığı her tabanca onun gözünde mukaddes bir varlıktı." ifadesi, Nuri Killigil'in vatanseverliği hakkında size neler hissettiriyor?**

Mehmet Ali Kâğıtçı

Mehmet Ali Kâğıtçı, Cumhuriyet'in öncü kuruluşlarından biri olan ve kâğıt üretiminde ülkemizin ihtiyacını karşılayan selüloz ve kâğıt fabrikasını 1934'te İzmit'te kurmuştur (Görsel 5.8). I. Beş Yıllık Kalkınma Planı kapsamında kurmayı düşündüğü ve hayata geçirdiği fabrikada (Görsel 5.9) matbaa, mukavva, ambalaj, karton, sünger ve gazete kâğıtlarının yanı sıra birinci ve ikinci sınıf mukavva ile karton üretmiştir. II. Dünya Savaşı esnasında dünya genelinde yaşanan ham madde sıkıntısı nedeniyle insanlar bu tesisin gerekliliğini anlamıştır. Gazete, dergi ve kitapların kâğıt ihtiyacını bu fabrika karşılamıştır.

Görsel 5.8: Mehmet Ali Kâğıtçı

Kaynak D

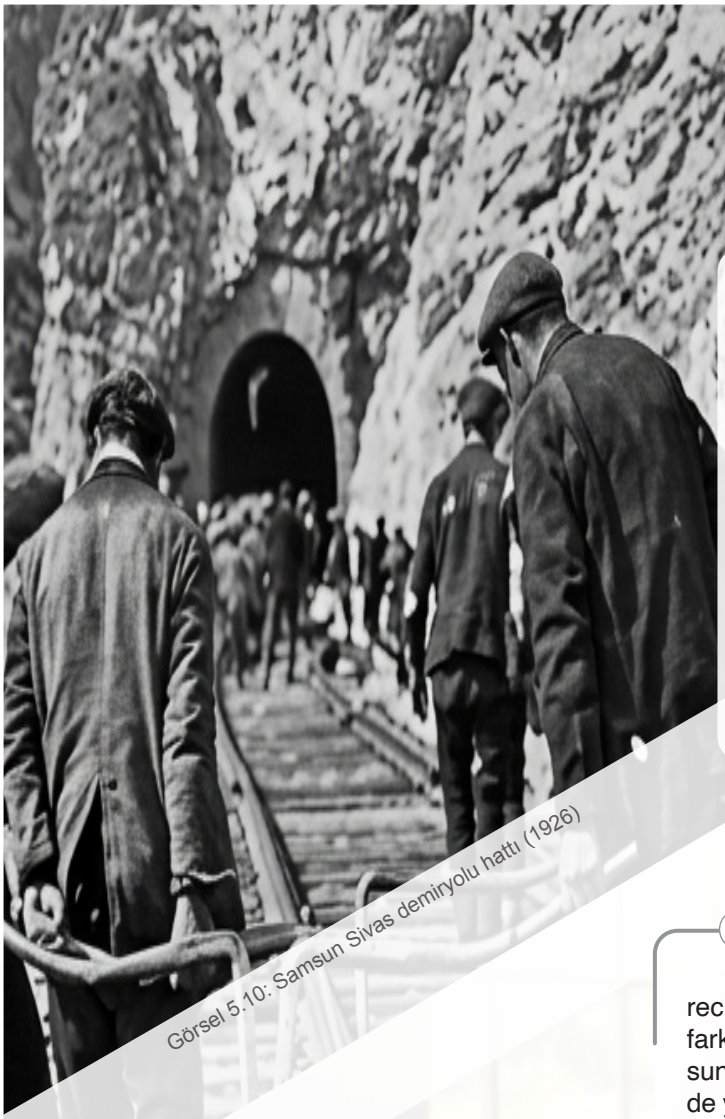
1930'lu yıllarda genç ve idealist mühendis Mehmed Ali Kâğıtçı; "Bu toprağın emeğinin yanına bu toprağın kâğıdını koymak gerek, yaşamak için ekmek ne ise, düşünmek için kâğıt odur. İkisini de topraklarında yetiştirmeyen milletler, eksikli olurlar" diyordu.

(Birgör, 2011, s.26)

? Savaş yıllarında kâğıt üretimi olmasaydı eğitim, gazete, dergi ve tarihî belgeler açısından ne gibi sorunlar yaşanabilirdi?

Görsel 5.9: İzmit Kâğıt Fabrikasında üretilen ilk kağıt (1936)

Görsel 5.10: Samsun Sivas demiryolu hattı (1926)

Nuri Demirağ

Demiryolları projeleriyle tanınan Nuri Demirağ, sadece ulaşıma değil sanayi ve havacılığa da öncülük etmiştir (Görsel 5.10). Türkiye'nin ilk uçak fabrikasını kurarak "Nu.D-36" isimli ilk yerli eğitim uçağını üretmiştir. Yeşilköy'de açtığı "Gök Okulu" ile gençlere pilotluk ve uçak mühendisliği eğitimi vermiştir. Ayrıca kâğıt üretimi, paraşüt, çimento ve demir-çelik fabrikaları kurarak sanayileşmenin önünü açmıştır.

Görsel 5.11: Nuri Demirağ

Kaynak E

Cumhuriyetin ilanı ile birlikte ülkenin imar ve inşası süreci başladığında Nuri Bey, başta demiryolu olmak üzere farklı alanlarda da müteahhitlik yaptı. Bu süreçte Samsun-Sivas Demiryolu başta olmak üzere ülkenin bütününde yaptığı yaklaşık 1000 km'lik demiryolu yatırımları nedeniyle kendisine Atatürk tarafından "Demirağ" soyadı verildi (Görsel 5.11). Nuri Bey demir ağlarla ördüğü memleketinin farklı illerinde inşa ettiği evleriyle de ülkenin yeniden imarına katkıda bulunmuştu. Ayrıca farklı alanlarda atılımlar yapan Demirağ ülke ticaretinde etkin konumda olan girişimci iş insanlarından biri olarak dönemde yükselen bir değer olan havacılık alanında da atılım yapma kararı aldı.

(Karataş ve Solak, 2023, s.313)

? Nuri Demirağ'ın demiryolu, sanayi ve havacılık alanlarında yaptığı çalışmaların Türkiye'nin kalkınma ve modernleşme sürecine katkıları nelerdir?

Zihni Derin

Türkiye'de çay tarımının öncüsü Ziraat Mühendisi Zihni Derin, hazineye ait eski adı "Garal Dağı" olan, bugün Ziraat Botanik Bahçesi diye adlandırılan arazide çalışmalar yapmıştır (Görsel 5.12). Çalışmaları sonucunda Rize'nin çay tarımına elverişli olduğunu kanıtlamıştır. 1924'te Rize ve çevresinde çay yetiştirilmesi TBMM tarafından resmî olarak kabul edilmiştir. 1940'ta çıkarılan kanunla devlet, çay üreticilerine üretilen çayların devlet tarafından satın alınacağı garantisini vermiştir. Devlet desteği sağlanınca halk çay tarımına yönelmiştir. Böylece Zihni Derin'in çabalarıyla Doğu Karadeniz'de çay üretimi yaygınlaşmıştır (Görsel 5.13).

Görsel 5.12

Görsel 5.13: Çay hasatı yapan kadınlar

Kaynak F

1917 Ekim Devrimi'nden sonra kurulan Sovyetler Birliği'nin sınır kapılarından serbest geçişleri durdurması sebebiyle Sarp sınır kapısının kapatılması, daha önce Rusya, Romanya gibi ülkelere çalışmaya giden Rize halkını zor durumda bırakmıştır. Rize'de geçim zorlaşmış, ülke içinde iş arayışları yeterli olmamış, eşkıyalık gibi bir kısım asayiş olayları artmıştır. Bu durumu görüşmek üzere 1920'de Bakanlıklar arası bir toplantı düzenleyen I. TBMM Hükümeti konuya el atmıştır. Toplantıya İktisat Bakanlığı adına katılan Ziraat Genel Müdürü Zihni Derin, Rize'nin geçim şartlarının iyileştirilmesi konusunu araştırmakla görevlendirilmiştir.

…Ali Rıza Erten'in İktisat Bakanlığı'na sunduğu raporu bilen Zihni Derin, raporda yer alan; 'Batum'da çayın yetişmekte olduğu ve aynı iklime sahip Rize'de de çay yetiştirilebileceği' bilgisine sahiptir. Rusya'dan Batum hakkında dergiler de getirten Derin, burada portakal, mandalina, limon ve çay yetiştirilmesi üzerinde durmuştur. Zihni Derin, Ziraat Genel Müdürü sıfatıyla Ankara'dan verdiği talimatla, Rize'de ilk narenciye, bambu ve çay fidanlığını kurdurmuştur. 1921'de kurulan fidanlığa, Batum'dan getirttiği; portakal, mandalina, limon, çay ve bambu fidanları dikilmiştir. 1924 yılında Ziraat Genel Müfettişi olarak atanınca Rize'ye gitmiş, fidanlık için Garal Dağı denilen ve bugünkü Ziraat Çay Bahçesi'nin bulunduğu tepede, gerekli istimlak işlerini tamamlamıştır.

(Saklı, 2019, s. 514-515)

? Bir ziraat mühendisi olduğunuzu hayal ediniz. Türkiye'nin iklim ve toprak özelliklerine uygun bir tarım ürünü seçerek aşağıdaki soruları gerekçeleriyle açıklayınız.

Seçtiğiniz ürünün ülke ekonomisine katkısı ne olur?

Ürünün ihracat (dış satım) potansiyeli ve getireceği faydalar nelerdir?

Bu ürün insanların günlük yaşamına ve refahına nasıl bir katkı sağlar?

Görsel 5.14: Devrim otomobili

Görsel 5.15
Devrim otomobili
tanıtım günü (1961)

Devrim,Türkiye'de tasarlanan ve üretilen ilk yerli otomobildir (Görsel 5.14). 200'e yakın Türk mühendis ve işçinin emeğiyle biri siyah, üçü krem renginde olmak üzere toplam 4 adet Devrim otomobili yapılmıştır. Üretilen 4 araçtan biri (krem renkli olan) günümüze ulaşmıştır. Şu anda Eskişehir'de Devrim Arabası Müzesinde sergilenmekte olan bu otomobil hâlâ çalışır durumdadır.

Dönemin koşulları nedeniyle otomobilin prototipi tamamlandığı hâlde seri üretime geçilememiştir. Devrim otomobili projesi, hükûmetin değişmesi nedeniyle yarım kalmıştır. Ayrıca kurumlar arasındaki anlaşmazlıklar yüzünden proje sürdürülememiştir.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Devrim arabasının üretimi o yıllarda sürdürülseydi Türkiye'nin günümüzdeki yerli otomotiv teknolojisi ve sanayi gücü nasıl bir gelişim gösterirdi? Açıklayınız.

Millî kalkınma hamlelerinin yavaşlaması ile ilgili verilen metni inceleyiniz.

Türkiye, cumhuriyetin ilk yıllarında hızla kalkınma hamlelerine yönelmiştir. İlerleyen yıllarda bu millî hamlelerin hızı giderek azalmıştır. Özellikle II. Dünya Savaşı yıllarında üretim azalmış, bütçe zorlanmış ve yeni yatırımlara yeterli kaynak ayrılamamıştır. Savaş şartları nedeniyle ham madde temininde güçlükler yaşanmış, mevcut fabrikalar tam kapasite çalışamamıştır. Bu durum, yeni kurulan sanayi tesislerinin güçlenmesini ve teknolojik olarak gelişmesini engellemiştir. Savaş sonrasında ülke ekonomik olarak toparlanmaya çalışırken dış ülkelerin yardımlarına ihtiyaç duymuştur. Ucuz ve hazır ithal ürünlerin piyasaya girmesi, yerli üreticilerin rekabet gücünü azaltmış ve bazı girişimlerin zamanla kapanmasına yol açmıştır.

1950'li yıllarda ekonomide özel sektörün payı artırılmış ve özel girişimlere daha fazla yer verilmiştir. Ancak o dönemde özel sektör yeterince güçlü olmadığı için büyük ve yüksek maliyetli sanayi yatırımları istenen düzeyde gerçekleştirilememiştir. Uzun vadeli finansman kaynaklarının yetersizliği ve teknolojik altyapı eksikliği de millî projelerin sürdürülebilirliğini zorlaştırmıştır. Sonraki yıllarda hükûmetler değiştikçe kalkınma politikaları da değişmiştir. Uzun vadeli ve kararlı bir sanayi planlamasının tam olarak sürdürülememesi bazı projelerin yarım kalmasına neden olmuştur. Eğitim ve bilim alanındaki gelişmelerin yetersiz kalması, nitelikli mühendis ve teknik eleman sayısının sınırlı olması da teknolojik ilerlemeyi yavaşlatmıştır. Bunun yanında Türkiye'de yaşanan askerî müdahaleler de millî kalkınma çalışmalarını olumsuz etkilemiştir. Siyasi istikrarsızlığa neden olan bu müdahaleler, ekonomik planların uzun süreli uygulanmasını zorlaştırmış, yatırım ortamını olumsuz etkilemiş ve kalkınma süreçlerinde aksamalara yol açmıştır.

Cumhuriyetin ilk yıllarında başlatılan millî kalkınma hamlelerinin zamanla yavaşlamasında etkili olan siyasi ve ekonomik etkenler nelerdir? Söyleyiniz.

Aşağıdaki tabloda verilen örneklerden ve sorulardan hareketle "millî üretimin önemini" değerlendiriniz. Her bir örnek için önce soruyu dikkatlice okuyunuz, ardından bu durumun neden önemli olduğunu "Neden (Millî Üretim Yapmalıyız?)" sütununa yazınız. Son olarak millî üretimin sağlayacağı faydaları "Sonuç (Ne Faydası Olur?)" sütununa açık ve anlaşılır ifadelerle belirtiniz.

Örnek	Soru	Neden (Millî Üretim Yapmalıyız?)	Sonuç (Ne Faydası Olur?)
Yerli elektrikli araç üretimi	Sizce kendi elektrikli aracımızı üretmek ülke ekonomisine nasıl katkı sağlar?	.....	.....
Yerli insansız hava aracı (İHA) ve savunma sistemleri	Bu ürünleri kendimiz üretmezsek hangi sorunlar oluşur?	.....	.....
Yerli tekstil üretimi	Yerli tekstil üretimi hem tüketiciler hem de ülke ekonomisi için hangi avantajları sağlar?	.....	.....

Yakın zamanda hayata geçirilen millî kalkınma hamlelerini inceleyerek etkinlikleri yapınız.

AR-GE (Araştırma Geliştirme)Çalışmaları ve Yenilikçilik Süreçleri ile Türkiye, yerli ve millî imkânları milletin hizmetine sunmaya kararlılıkla devam etmektedir. Özellikle millî kalkınma hamleleri kapsamında ülkemiz yerel ve ulusal kabiliyetlerini AR-GE çalışmalarıyla (Görsel 5.17) ortaya koymaya büyük önem vermektedir. Dosta güven veren, düşmana korku salan politikalar eşliğinde sürdürülen AR-GE faaliyetleri sayesinde belirli bir bilgi ve teknoloji birikimi kazanılmıştır.

Bilgi Kutusu

AR-GE nedir?

İnsan, kültür ve toplumun bilgisinden oluşan bilgi dağarcının artırılması ve bu dağarcığın yeni uygulamalar tasarlamak üzere kullanılması için sistematik bir temelde yürütülen çalışmalardır.

Yenilikçilik (inovasyon) nedir?

Ürün, metot, hizmet gibi yeni fikirlerin değer üreten çıktılara dönüştürmesidir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze ekonomik bağımsızlık büyük önem taşımıştır. Bu anlayış doğrultusunda kabul edilen Misak-ı İktisadi; yerli üretimi artırmayı, dışa bağımlılığı azaltmayı ve güçlü bir ekonomi oluşturmayı hedeflemiştir. Günümüzde bilim, teknoloji ve sanayide gerçekleştirilen atılımlar da bu hedefi sürdürerek Türkiye'nin küresel bir güç olma yolunda ilerlemesine katkı sağlamaktadır. Bir milletin yükselmesinde çalışkanlık ve üretkenlik temel değerlerdir. Ülkenin güçlü bir konuma ulaşabilmesi için bireylerin sorumluluklarını yerine getirmesi, bilimsel gelişmeleri takip etmesi ve yeni fikirler üretmesi önem taşır. Araştıran, merak eden ve yerli üretime katkı sağlayan bireyler, Türkiye'nin kalkınmasına destek olur. Çalışkan ve üretken bir toplum, geleceğini kendi emeğiyle şekillendirerek ülkesini daha güçlü bir konuma taşır.

"Çoğu insan zekaya inanır, ben inanmıyorum. Bizi birbirimizden ayıran emektir, ben çalışmaya inanıyorum." — Aziz Sancar

"Deha, %1 ilham ve %99 terdir." — Thomas Edison (Tomas Edison)

Aziz Sancar ve Thomas Edison'un sözlerinden yola çıkarak sizce başarıda zekâ mı yoksa çalışkanlık mı daha önemlidir? Kendi hayatınızdan veya gözlemlediğiniz örneklerden hareketle açıklayınız.

Görsel 5.16: Silahlı İnsansız Hava Aracı

İnsansız Hava Araçları (İHA), pilotu bulunmayan ve uzaktan kumanda ile yönetilebilen hava araçlarıdır (Görsel 5.16). Türkiye'de İHA teknolojilerinin geliştirilmesinde Türk Havacılık ve Uzay Sanayi (TUSAŞ) önemli bir rol üstlenmektedir. TUSAŞ tarafından üretilen İHA'lar; keşif, gözetleme, istihbarat ve silahlı görevlerde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin etkinliğini artırmıştır. Bu yerli üretim sayesinde Türkiye, savunma alanında dışa bağımlılığını azaltmış ve önemli teknolojileri kendi imkânlarıyla geliştirme kapasitesi kazanmıştır.Yerli İHA'ların kullanımı, ülke güvenliğinde süreklilik ve operasyonel bağımsızlık sağlamıştır. Ayrıca TUSAŞ'ın geliştirdiği İHA sistemlerinin yurt dışına ihraç edilmesi, savunma sanayi ihracatına katkı sunmaktadır. Türkiye'de geliştirilen ilk yerli İHA 2010 yılında uçuşunu gerçekleştirmiştir.

Görsel 5.17: Silahlı insansız hava aracı

Silahlı İnsansız Hava Araçları (SİHA), havacılık faaliyetleri kapsamında insansız hava araçlarının silahlandırılmış türleri olarak tanımlanmaktadır (Görsel 5.17). Türkiye, SİHA teknolojilerinde dünyada öne çıkan ülkelerden biri konumundadır. Yerli silahlı insansız hava aracı ilk olarak 2014 yılında üretilmiştir. Bu alanda Türk Havacılık ve Uzay Sanayi (TUSAŞ) tarafından geliştirilen SİHA'lar; keşif, gözetleme, istihbarat ve silahlı görevlerde etkin biçimde kullanılmaktadır. TUSAŞ'ın yerli imkânlarla geliştirdiği bu sistemler, Türk Silahlı Kuvvetleri'nin operasyonel kabiliyetini artırarak ülke güvenliğine doğrudan katkı sağlamaktadır. TUSAŞ tarafından üretilen SİHA'ların yurt dışına ihraç edilmesi, Türkiye ekonomisine önemli ölçüde döviz girdisi kazandırmakta ve ülkenin savunma sanayi alanındaki uluslararası itibarını güçlendirmektedir. SİHA'lar, yalnızca askerî alanda değil ekonomik, teknolojik ve stratejik açıdan da Türkiye'ye çok yönlü katkılar sunmaktadır.

Görsel 5.18: Millî muharip uçak (KAAN)

Millî Muharip Uçağı "KAAN" Türkiye Havacılık ve Uzay Sanayi (TUSAŞ) tarafından yerli ve millî imkânlarla geliştirilen bir savaş uçağıdır. Türk savunma sanayisi tarafından üretim çalışmaları devam eden bu uçak, Türkiye'nin hava sahasının kontrolü ve güvenliğinin sağlanmasında büyük önem taşımaktadır. Yurt içi kabiliyetlerle tasarlanması ve üretilmesi savunma sanayisinde dışa bağımlılığın azaltılması açısından stratejik bir kazanımdır. Türkiye'nin özellikle karar alma süreçlerinde daha bağımsız hareket edebilmesini sağlamaktadır. Savaş uçaklarının 1. nesil (1940–1950'ler), 2. nesil (1950'lerin sonları–1960'lar), 3. nesil (1960–1970'ler) ve 4. nesil (1980–2000'ler) gelişim süreçlerinden sonra KAAN, 5. nesil bir muharip uçak olarak tasarlanmıştır (Görsel 5.18). KAAN, ilk uçuşunu 2024 yılında gerçekleştirmiştir. KAAN projesi, Türkiye'nin yalnızca savunma ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp aynı zamanda bölgesinde caydırıcı bir güç olma özelliğini de ön plana çıkarmaktadır. KAAN, yerli ve millî savunma sanayisinin geldiği noktayı göstermesinin yanı sıra Türkiye'nin bölgesel güvenlik mimarisinde etkin ve caydırıcı bir aktör olmasına da katkı sağlamaktadır.

Millî Gemi (MİLGEM), Türk Deniz Kuvvetlerinin deniz sınırlarımızı korumak ve uzak bölgelerdeki askerî görevler ile insani yardım faaliyetlerine destek vermek amacıyla yürüttüğü bir projedir. MİLGEM projesi kapsamında savaş gemisi inşası, çeşitli ulusal askerî gemilerin geliştirilmesi, kıyı operasyonlarında yeteneklerin güçlendirilmesi gibi faaliyetler yapılmaktadır. MİLGEM kapsamında geliştirilen ilk savaş gemisi 2008 yılında üretilmiştir. Keşif, gözetleme, erken uyarı, denizaltı mücadelesi, deniz üstü savaş, denizden havaya savaş operasyonları gibi görevler için çok amaçlı savaş gemileri geliştirilmektedir.

Görsel 5.19: MILGEM projesi kapsamında üretilen TCG İstanbul Fırkateyni)

TCG Anadolu (Dünyanın İlk SİHA Gemisi), denizlerdeki hâkimiyeti artırmak amacıyla geliştirilen Türkiye'nin en büyük askerî gemisi 2023 yılında Türk Deniz Kuvvetlerinin hizmetine girmiştir (Görsel 5.20). Millî Uçak Gemisi (MUGEM) projesi kapsamında üretilmiştir. Ülke savunması açısından büyük önem taşıyan bu tür gemiler, yalnızca savaş zamanında değil barış döneminde başka ülkelerde yaşanan krizlerde yardım ve destek faaliyetlerine katılacak şekilde de tasarlanmıştır. TCG Anadolu'yu diğer gemilerden ayıran en dikkat çekici özellik ise güvertesinden SİHA'ların iniş kalkış yapabilmesidir. Bu yönüyle TCG Anadolu, dünya üzerindeki "ilk SİHA gemisi" ünvanını taşımaktadır.

Görsel 5.20
Dünyanın İlk SİHA Gemisi
TCG Anadolu (LHD)

Türkiye Uzay Ajansı (TUA), 2018'de uzay ve havacılık faaliyetlerini yürütmek amacıyla kurulmuştur. TUA; uydu sistemleri, fırlatma araçları, simülatörler, uzay platformları gibi çeşitli ürün ve teknolojilerin tasarımını yapmak ve bunlara ilişkin test ünitelerini üretmekle görevlidir. Ayrıca TUA'nın uzaya astronot gönderme programları da bulunmaktadır. Nitekim Türkiye'nin ilk insanlı uzay çalışmaları kapsamında astronot Alper Gezeravcı uzay yolculuğunu gerçekleştirmiştir (Görsel 5.21).

TUA ile ilgili video

Görsel 5.21: Alper Gezeravcı

Görsel 5.22: Bilişim Vadisi, Kocaeli

Bilişim Vadisi; mobil sistemleri, bağlantı teknolojileri, siber güvenlik donatıları, tasarım modellemeleri, akıllı şehirler ve oyun teknolojilerini kapsayan Türkiye'nin en büyük teknoloji geliştirme üssüdür (Görsel 5.22). 2019'da Millî Teknoloji Hamlesi çerçevesinde faaliyetlerine başlamıştır. Bilişim Vadisi; bilimin teknolojiye, teknolojinin ürüne dönüştüğü ve ticarileştiği bir platformdur. Her türlü girişimciye destek sunan bu platform, yapay zekâ hızlandırma programlarını da başlatmıştır. Türkiye, bu tür teknoloji hamleleriyle küresel bir güç olma yolunda ilerlemektedir.

Görsel 5.23: Turkovac

Çin'de 2019'un aralık ayında ortaya çıkan koronavirüsün (COVID-19) tüm dünyayı etkisi altına alması üzerine üretilmiştir. Hızla yayılan bu salgın sonucunda uygulamaya konulan sokağa çıkma yasağı insan yaşamını çeşitli şekillerde kısıtlamıştır. Hastalığın seyrinin ardından Dünya Sağlık Örgütü tarafından "acil durum" çağrısıyla pandemi (küresel salgın) ilan edilmiştir. Bu salgına karşı tüm ülkeler kalıcı çözüm için hızla aşı üretme faaliyetlerine girişmiştir. Türk bilim insanları da yerli ve millî imkânlarla bir aşı üretmiştir. Hızlı ve etkili şekilde devreye sokulan bu aşı Türk tıp çalışmalarının dikkate değer faaliyetlerinden biri olmuştur. Beklenmedik şekilde dünyaya yayılan bu salgına karşı Türkiye'nin gösterdiği mücadele ülkemizin bilimsel gücünü ortaya koyması açısından önemlidir. Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) bünyesinde Sağlık Bilim Teknolojileri AŞ tarafından üretilen TURKOVAC ihtiyaç sahibi ülkelere ve insanlara ücretsiz şekilde ulaştırılmıştır (Görsel 5.23).

Görsel 5.24: Yerli ve millî otomobil

İlk elektrikli yerli otomobil fabrikası 25 Haziran 2018 tarihinde Bursa'nın Gemlik ilçesinde 1,2 milyon metrekarelik bir alanda kurulmuştur. Türkiye'de tam elektrikli, yerli ve millî otomobil üretmek, yerli üretimi artırmak, modern ve teknolojik araçlar sunmak amacıyla 2022'de seri üretime geçilmiştir. Yalnızca bir araç üreticisi değil; aynı zamanda ulaşım, teknoloji, yazılım, enerji ve hizmet ağını içeren mobilite ekosistemi kapsamında Türkiye'de yeni bir otomotiv sanayi altyapısı kurmayı hedeflemiştir. Yeni ve akıllı teknolojilerle üretilen bu otomobilin çevreci özellikleri bulunmaktadır. Ayrıca üstün özelliklere sahip ilk yerli otomobil Türk mühendislerinin yeteneklerini de sergilemiştir (Görsel 5.24).

Bilgi Kutusu

Ülkemizde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB), Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) gibi kurumlar aracılığıyla araştırma-geliştirme ile yenilikçi girişimlerin desteklenmesi yönünde önemli adımlar atılmaktadır. Bu kurumlar; girişimciliği teşvik etmek, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeleri (KOBİ) güçlendirmek ve AR-GE çalışmalarını ticarileştirme süreçlerini desteklemek amacıyla çeşitli hibe ve destek programları sunmaktadır. Özellikle yükseköğretim kurumlarının bilgi birikimi ve iş birliğiyle yürütülen projelerde başarılı çalışmalarla ticari nitelik kazandırılabilmektedir. Bu sayede yenilikçi fikirlerin sanayi ve ekonomiye kazandırılması hedeflenmektedir.

? Millî kalkınma hamleleri bir ülkenin bölgesel ve küresel güç olmasına nasıl katkı sağlar? Tartışınız.
Araştırmacı ve sorgulayıcı bireyler olmak, bilim ve sanayi alanındaki gelişmeleri takip etmek bir ülkenin kalkınmasına nasıl katkı sağlar?

Aşağıdaki boş bırakılan yerleri, cümlenin anlamına uygun olacak şekilde kendi düşüncelerinizle doldurunuz.

Millî Kalkınma Hamlesi	Ortaya Çıkmasında Rol Oynayan Unsurlar	Gerekçesi
Yerli sanayi kurulması	Ekonomik bağımsızlık	Dışa bağımlılığı azaltmak ve ülke ekonomisini güçlendirmek.
Demiryolu yapımı		
Çay tarımının başlaması		
Kâğıt fabrikasının kurulması		
Günümüz yerli teknoloji projeleri		

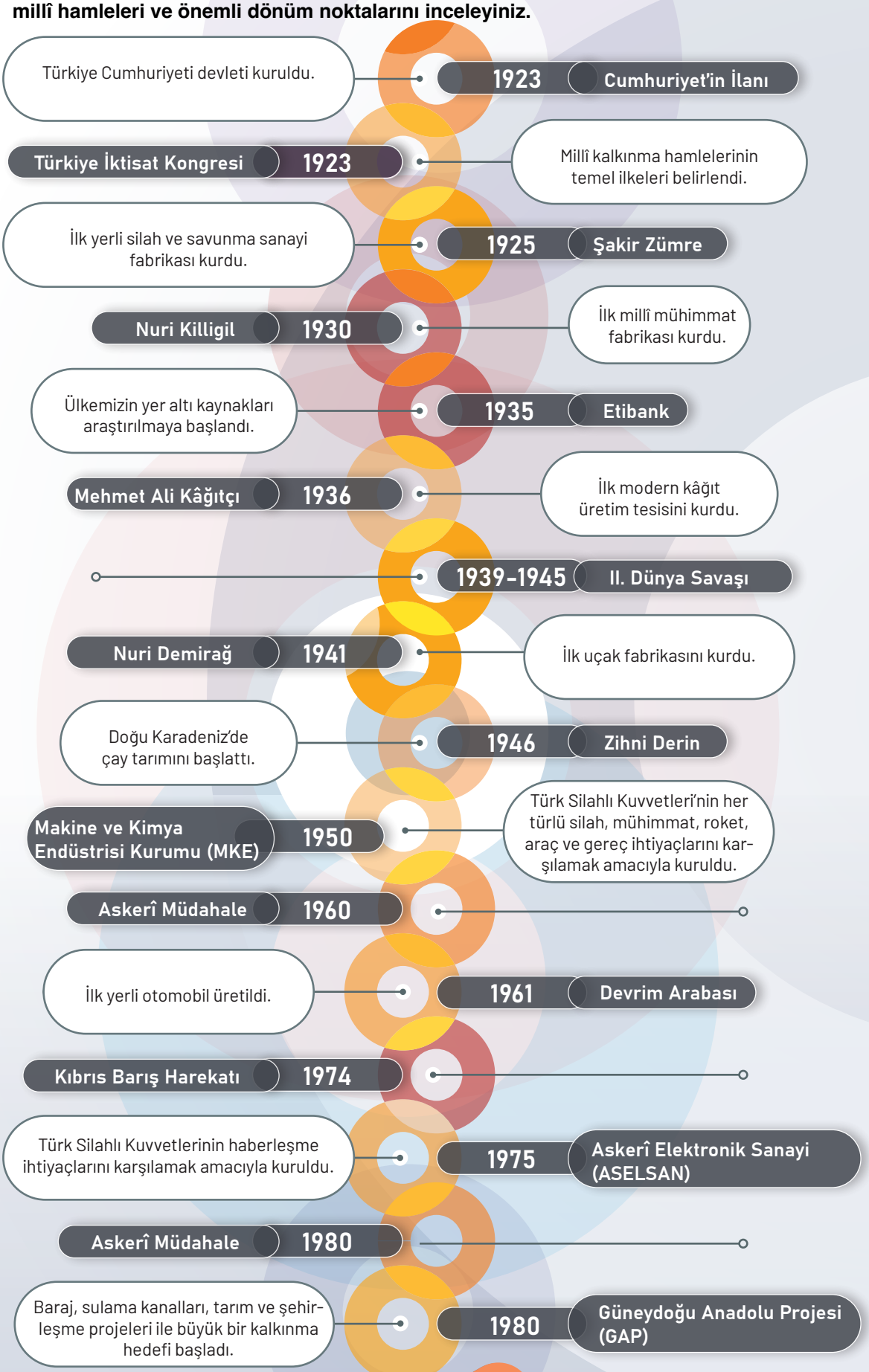
Millî üretim yapmak, bir ülkenin ekonomik olarak güçlü ve bağımsız olmasını sağlar. Eğer ihtiyaç duyduğumuz ürünleri kendimiz üretmezsek başka ülkelere bağımlı hâle geliriz. Örneğin savunma sanayisinde, sağlık alanında ya da teknolojide dışa bağımlı olmak kriz zamanlarında büyük sorunlara yol açabilir. Ancak kendi fabrikalarımızda üretim yaptığımızda hem ülke ekonomisi güçlenir hem de yeni iş alanları oluşur. Bu nedenle millî üretim hem güvenliğimiz hem de geleceğimiz için büyük önem taşır.

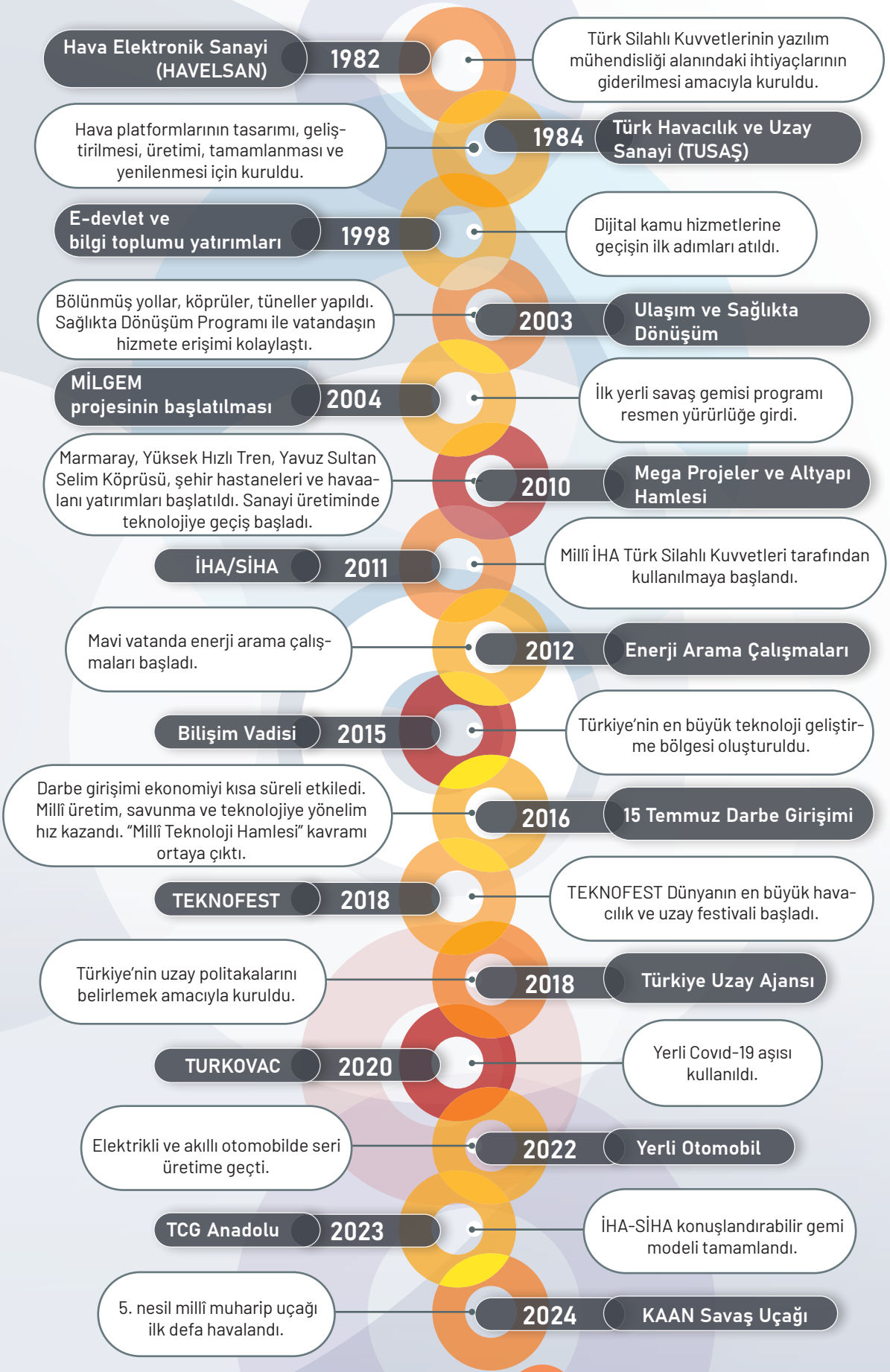
Karekodda verilen Millî Kalkınma Hamlelerinin Neden ve Sonuçları ile ilgili videoyu izleyiniz. Misak-ı İktisadi kararlarının 4. maddesindeki ifadeleri analiz ederek tabloyu doldurunuz.

Millî Kalkınma Hamlelerinin Neden ve Sonuçları

Metindeki İfade	Millî Kalkınma Hamlelerine Neden Olan Unsurlar
"Kendi yetiştirir/üretir."	Yerli ve millî üretimi artırmak
"Vakitte, servette ve ithalatta israftan kaçar."	
"Çok çalışır/Gece gündüz çalışır."	

Tarih şeridinde verilen Cumhuriyet'in ilk yıllarından günümüze kadar gerçekleştirilen millî hamleleri ve önemli dönüm noktalarını inceleyiniz.

Hava Elektronik Sanayi (HAVELSAN)
1982
Türk Silahlı Kuvvetlerinin yazılım mühendisliği alanındaki ihtiyaçlarının giderilmesi amacıyla kuruldu.
Hava platformlarının tasarımı, geliştirilmesi, üretimi, tamamlanması ve yenilenmesi için kuruldu.
1984
Türk Havacılık ve Uzay Sanayi (TUSAŞ)
E-devlet ve bilgi toplumu yatırımları
1998
Dijital kamu hizmetlerine geçişin ilk adımları atıldı.
Bölünmüş yollar, köprüler, tüneller yapıldı. Sağlıkta Dönüşüm Programı ile vatandaşın hizmete erişimi kolaylaştı.
2003
Ulaşım ve Sağlıkta Dönüşüm
MİLGEM projesinin başlatılması
2004
İlk yerli savaş gemisi programı resmen yürürlüğe girdi.
Marmaray, Yüksek Hızlı Tren, Yavuz Sultan Selim Köprüsü, şehir hastaneleri ve havaalanı yatırımları başlatıldı. Sanayi üretiminde teknolojiye geçiş başladı.
2010
Mega Projeler ve Altyapı Hamlesi
İHA/SİHA
2011
Millî İHA Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından kullanılmaya başlandı.
Mavi vatanda enerji arama çalışmaları başladı.
2012
Enerji Arama Çalışmaları
Bilişim Vadisi
2015
Türkiye'nin en büyük teknoloji geliştirme bölgesi oluşturuldu.
Darbe girişimi ekonomiyi kısa süreli etkiledi. Millî üretim, savunma ve teknolojiye yönelim hız kazandı. "Millî Teknoloji Hamlesi" kavramı ortaya çıktı.
2016
15 Temmuz Darbe Girişimi
TEKNOFEST
2018
TEKNOFEST Dünyanın en büyük havacılık ve uzay festivali başladı.
Türkiye'nin uzay politakalarını belirlemek amacıyla kuruldu.
2018
Türkiye Uzay Ajansı
TURKOVAC
2020
Yerli Covıd-19 aşısı kullanıldı.
Elektrikli ve akıllı otomobilde seri üretime geçti.
2022
Yerli Otomobil
TCG Anadolu
2023
İHA-SİHA konuşlandırabilir gemi modeli tamamlandı.
5. nesil millî muharip uçağı ilk defa havalandı.
2024
KAAN Savaş Uçağı

Ülkemizin kalkınma hamleleriyle ilgili açıklamalı tarih şeridini incelediğinizde ilerlemenin yavaşladığı dönemler hakkında neler söylersiniz? Bu yavaşlamanın sebebi neler olabilir? Arkadaşlarınızla tartışınız.

Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Ülkemizin kalkınma hamleleriyle ilgili 90 ve 91. sayfalarda verilen tarih şeridini incelediğinizde ilerlemenin yavaşladığı tarihleri belirleyip tablodaki dönemler kısmına yazınız.
- Tartışmada elde edilen fikirleri "Görüşlerim" kısmına yazınız.
- Kaynaklardan elde ettiğiniz bilgileri "Kanıtlar" kısmına yazınız.

Dönemler	Görüşlerim	Kanıtlar
1939-1945	.....	.....
	.....	.....
	.....	.....
	.....	.....

Tarih şeridinden de yararlanarak Türkiye'nin kalkınma hamlelerinin toplumsal ve ekonomik yaşama etkileri hakkında neler söyleyebilirsiniz?

Millî kalkınma hamlelerini desteklemek yalnızca devletin değil, toplumun tüm bireylerinin ortak sorumluluğudur. Ülkenin bilim, teknoloji, sanayi ve üretim alanlarında gelişmesi; çalışmaya, üretmeye ve yerli imkânları güçlendirmeye verilen değerle mümkün olur. Vatanseverlik, yalnızca ülkesini sevmekle sınırlı değildir; ülkenin gelişmesine katkı sağlayan çalışmaları desteklemek, üretimi önemsemek ve millî kalkınma hedeflerine sahip çıkmak da vatan sevgisinin önemli bir göstergesidir. Bu bilinç, bir ülkenin güçlü ve bağımsız bir şekilde ilerlemesinde önemli bir rol oynar.

UYGULAYALIM

Beyin fırtınası tekniğini kullanarak uygulama adımlarını takip ederek "Fikir Fırtınası: Millî Kalkınma Hamlelerimiz" etkinliğini yapınız.

Uygulama Adımları

Kontrol Listesi

Fikir Fırtınası: Millî Kalkınma Hamlelerimiz

- Öğretmeninizin rehberliğinde sayıca eşit dört gruba ayrılınız.
- Millî kalkınma hamlelerinin toplumu etkilediği unsurlar (toplumda meydana getirdiği değişimler ve sonuçlar) hakkında beyin fırtınası yapınız.
- Aşağıda verilen örneklerden yola çıkarak millî kalkınma hamlelerine ilişkin çıkarımlarınızı belirleyiniz ve sınıf tahtasına yazınız.

Beyin fırtınası tekniğinin karekodla yer alan kontrol listesi ile değerlendirileceğini unutmayınız.

Görsel 5.25
Teknofest (2025 Istanbul)

HABER

Sanayi, bilim ve teknoloji alanında yapılan her millî kalkınma hamlesi, toplumun öz güvenini güçlendirir ve yeni hedeflerin ortaya çıkmasına katkıda bulunur. Bu duruma verilebilecek en iyi örneklerden biri TEKNOFEST'tir (Havacılık, Uzay ve Teknoloji Festivali). Türkiye Teknoloji Takımı Vakfı (T3 Vakfı) ile T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının öncülüğünde düzenlenen TEKNOFEST, Türkiye'de her yıl gerçekleştirilen büyük bir etkinliktir (Görsel 5.25).

Festivalin amacı; gençlerin bilim ve teknolojiye ilgisini artırmak, onları yerli ve millî üretime yönlendirmek ve yenilikçi projeler geliştirmeleri için teşvik etmektir. TEKNOFEST'te öğrenciler ve girişimciler; insansız hava araçları, robotik, yapay zekâ, uzay teknolojileri, çevre ve enerji sistemleri gibi birçok alanda yarışmalara katılır.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Gümüşhane 15 Temmuz Şehitler İmam Hatip Ortaokulu öğrencileri Emine Ceyda ve Selim Hamza danışmanlarıyla geliştirdikleri robot projesiyle TEKNOFEST 2025 İstanbul finallerine kaldı.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Sur Gençlik Merkezi Deneyap Atölyesi öğrencileri Toprak, Mahmut Sami, Zeynep Sümeyye ve Elif, "Yapay Zekâ Destekli Plaka Tanıma Sistemi" projeleriyle TEKNOFEST 2025 finallerinde "Engelsiz Yaşam Teknolojileri" ortaokul kategorisinde Türkiye 1'incisi oldu.

(Genel ağdan alınmıştır.)

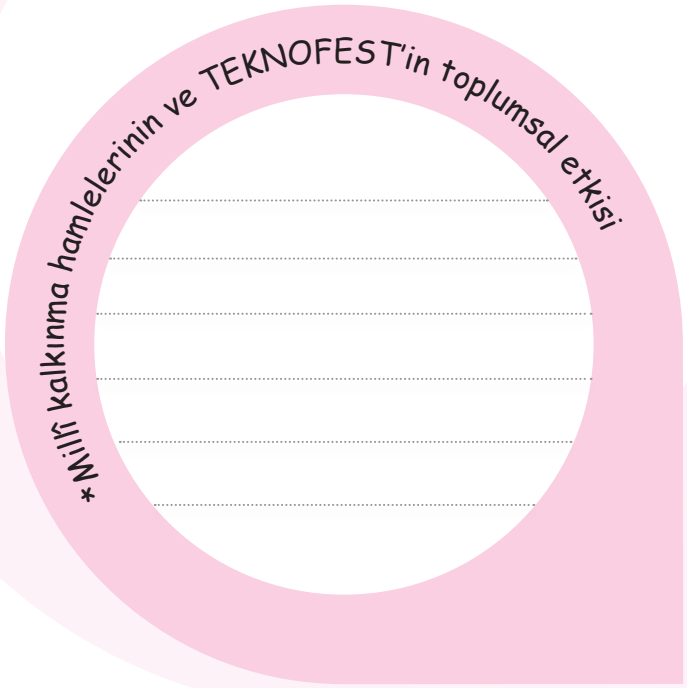
Yozgat Sorgun Yunus Emre Ortaokulu öğrencileri Vahide Erva, Yiğit Buğra ve Asım "Anadolu Roketleri" adlı projeyle TEKNOFEST 2025 finallerinde "Akıllı Ulaşım" ortaokul kategorisinde Türkiye üçüncüsü oldu (Görsel 5.26).

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 5.26: TEKNOFEST'te projelerini sunan öğrenciler

Aşağıdaki şablonu millî kalkınma hamlelerini ve TEKNOFEST'i göz önünde bulundurarak doldurunuz.

Eğer ben bir bilim insanı/mühendis/girişimci olsaydım Türkiye'nin gelişmesi için şu alanda bir millî hamle yapmak isterdim:

Alanım: .....

.....

Projem: .....

.....

.....

Bu projenin ülkemize katkısı: .....

.....

.....

.....

.....

DEĞERLENDİRELİM

Bütüncül Dereceli Puanlama Anahtarı

Uygulama adımlarını takip ederek performans görevini yapınız.

Üreten Türkiye, Güçlü Gelecek

- Aşağıda verilen alana millî kalkınma hamlelerinin neden ve sonuçları ile ilgili; millî kalkınma bilinci, çalışkanlık, vatanseverlik, üretkenlik, vefa değerlerine vurgu yapan bir metin oluşturunuz.
- Öğretmeninizin rehberliğinde sayıca eşit dört gruba ayrılınız.
- Grup olarak boş bir kağıda oluşturduğunuz metinleri yansıtan resim, poster veya afiş hazırlayınız.

! Hazırladığınız performans görevi karekodla yer alan bütüncül dereceli puanlama anahtarına göre değerlendirilecektir.

Görsel 5.27

DÜŞÜNELİM

EKONOMİK GELİŞMİŞLİK İLE ÜRETİM, DAĞITIM VE TÜKETİM ARASINDAKİ DÖNGÜ

Aşağıdaki ifadeleri okuyunuz. İfadelerin cevapları olan ekonomi, üretim, dağıtım, tüketim, pazarlama, tasarruf kelimelerinden uygun olanı boşluklara yazınız.

Parayı, emeği bir düzene koyarım,
Alır satar hayatı ben doyururum.
Bazen bolluk bazen darlık yaşatırım,
Ülkenin düzenini ben kurarım.

Ben Neyim? .....

Topraktan çıkarım emekle büyürüm,
Fabrikada, tarlada şekil alırım.
İnsanların emeğiyle ben doğarım,
İhtiyacı karşılar değer olurum.

Ben Neyim? .....

Yoldan yola koşar eşyayı taşırım,
Depodan marketlere ben ulaşırım.
Bir yerden alır her yere götürürüm,
İhtiyacı herkese ben yetiştiririm.

Ben Neyim? .....

Raftan seçilirim elde kaybolurum,
Kullanıldıkça hayatı kolay ederim.
Bazen biterim yeniden alınırım,
İhtiyacı karşılar görev yaparım.

Ben Neyim? .....

Ürünün adını duyurur tanıtırım,
"Neden almalısın?" diye anlatırım.
Reklamla süslenir dikkat çekerim,
Satışa yön verir yol açarım.

Ben Neyim? .....

Bugün harcamam, yarına saklarım,
Azar azar biriktirip güç kazanırım.
İhtiyacımı düşünüp dikkatli davranırım,
Geleceğe güvenle umut taşırım.

Ben Neyim? .....

Hikâyeyi okuyarak verilen soruları cevaplayınız.

Göksu, çocukluk yıllarında ailesinin bahçesindeki meyvelerden doğal ve sağlıklı içecekler üretmenin hayalini kurardı. Eğitimini tamamlayıp gerekli bilgi ve deneyimi kazandıktan sonra bu hayalini gerçekleştirmeye karar verdi ve kendi meyve suyu işletmesini kurdu.

İlk olarak meyve suyu üretiminde kullanacağı organik ve taze meyveleri özenle seçti. Ardından üretim için gerekli araç ve gereçleri temin etti. Üretime başlamadan önce hazırlayacağı meyve sularının kalite ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla bazı analizler yaptırdı. Meyvelerin tazeliği, besin değerleri, şeker oranı ve ürünlerin sağlık açısından uygunluğu uzmanlar tarafından incelendi. Analiz sonuçlarının olumlu çıkmasının ardından üretim sürecine geçti.

Göksu, meyve sularını hijyen kurallarına uygun şekilde hazırlayarak şişelere doldurdu. Daha sonra ürünlerini müşterilere ulaştırmak için bir pazarlama planı hazırladı. Ürünlerini tanıtmak amacıyla afişler tasarladı ve sosyal medya hesapları üzerinden paylaşımlar yaptı. Ayrıca kurduğu internet sitesi aracılığıyla sipariş almaya başladı. Ürünlerinin bir kısmını yerel marketlere ulaştırırken bir kısmını kendi satış merkezinde sattı. Diğer bir kısmını ise genel ağ üzerinden sipariş veren müşterilere gönderdi.

Bir süre sonra insanlar Göksu'nun ürettiği meyve sularını satın almaya başladı. Ürünlerin doğal ve kaliteli olması müşterilerin beğenisini kazandı. Müşterilerden aldığı olumlu geri bildirimler, Göksu'nun hem işletmesini geliştirmesine hem de çocukluk hayalini gerçekleştirmenin mutluluğunu yaşamasına katkı sağladı.

Görsel 5.28

? **Hikâyeye başlık verseydiniz bu ne olurdu? Nedenini açıklayınız.**

Göksu'nun ürünü tüketiciye ulaştırma sürecinde yer alan yatırım, pazarlama, üretim, dağıtım ve tüketime ilişkin adımları sırasıyla yazınız.

.....

.....

.....

KEŞFEDELİM

Görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

Görsel 5.29

2 Yaşadığınız çevrede üretilen bir ürün seçiniz. Bu ürünün üretim, dağıtım ve tüketim aşamalarını görseldeki örneğe benzer şekilde açıklayınız.

Yaşadığınız çevrede yürütülen üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerinin geliştirdiği ekonomik faaliyetlere örnekler veriniz.

ÖĞRENELİM

Ekonomik gelişmişliğin unsurları ve üretim, dağıtım ve tüketim döngüsü ile ilgili verilen metinleri okuyunuz ve etkinliği yapınız.

Ekonomik gelişme; ekonomik büyüme, gelir dağılımı, eğitim düzeyi, sağlık hizmetleri, beslenme düzeyi, iletişim, kadının statüsü gibi unsurları kapsadığı için çok boyutlu bir olgudur. Bir ülkenin ekonomik açıdan gelişmiş sayılabilmesi için yalnızca gelir düzeyinin artması yeterli değildir. Aynı zamanda eğitimli insan sayısının artması, sağlık hizmetlerinin yaygınlaşması ve iş bulma imkânlarının çoğalması da gerekir.

Karekodla verilen videoyu izleyerek soruyu cevaplayınız.

Ekonomik Gelişmişlik

? Bir ülkenin ekonomik gelişmişliğini etkileyen temel faktörler nelerdir? Açıklayınız.

Ekonomik gelişmişlik seviyesi, bir ülkenin sosyal ve ekonomik açıdan ulaştığı gelişmişlik düzeyini gösteren önemli bir ölçüttür (Görsel 5.30). Bu seviyeye ulaşmada eğitim, sağlık, teknoloji, gelir düzeyi, ulaşım, iletişim, yaşam koşulları, kültürel yapı, demografik özellikler, mali güç gibi birçok unsur etkili olmaktadır. Aşağıda ise ekonomik gelişmişliği etkileyen unsurlardan üçüne yer verilmiştir.

Görsel 5.30
Liman ve Sanayi Bölgesi

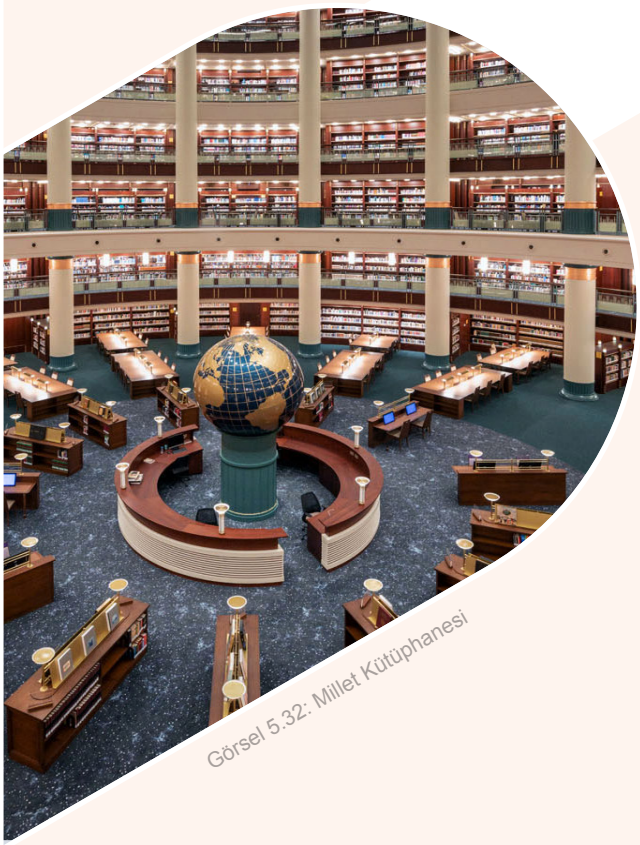

Görsel 5.31: Mali unsur

Ekonomi; insanların ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sınırlı kaynakların üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerinde nasıl kullanıldığını inceleyen bir bilim dalıdır. **Mali unsurlar** ise bir ülkenin ekonomik olarak ilerleyebilmesi için gerekli para, sermaye ve yatırımları ifade eder. Ekonomik faaliyetler sonucunda elde edilen gelirler, tasarruf ve yatırım yoluyla mali unsurlara dönüşür ve bu durum ekonomik büyümeyi destekler.

Ekonomik gelişme için gelir artışı tek başına yeterli değildir, kaynakların doğru kullanılması ve yatırımların verimli yapılması da önemlidir. Devletin ve işletmelerin bütçelerini planlı kullanması, tasarruf yapması ve farklı alanlara yatırım yapması ekonomik gelişmeyi destekler. Eğitim, teknoloji ve üretime yapılan yatırımlar da ülkenin uzun vadede büyümesine katkı sağlar. Ayrıca sermaye birikiminin artması, yeni iş alanlarının açılmasına ve istihdamın artmasına yardımcı olur. Bu nedenle mali kaynakların bilinçli ve verimli kullanılması ekonomik kalkınma için büyük önem taşır (Görsel 5.31).

Görsel 5.32: Millet Kütüphanesi

Kültür; bir toplumun düşünme biçimi, çalışma anlayışı, gelenekleri ve yaşam tarzını anlatır. Kültür ile ekonomik gelişmişlik birbirini karşılıklı olarak etkiler.

Bilimsel araştırmalar eğitimli, yeniliklere açık ve çalışmaya önem veren toplumların ekonomik olarak daha hızlı geliştiğini gösterir. Çünkü bu tür toplumlarda insanlar yeni fikirler üretir, teknoloji kullanır ve işlerini geliştirmek için çaba harcar. Örneğin eğitim düzeyinin yüksek olduğu toplumlarda fabrikalar, şirketler ve teknolojik işler daha hızlı gelişir. Bu da ülkenin ekonomisini güçlendirir.

Ekonomik gelişmişlik kültürel hayatı etkiler. Ekonomisi güçlü ülkelerde eğitim, sanat, spor ve bilim için daha fazla kaynak ayrılır. Kütüphaneler, müzeler, kültür merkezleri ve okulların sayısı artar. İnsanlar farklı kültürlerle tanışır, yeni etkinliklere katılabilir ve kendilerini geliştirme fırsatı bulur. Böylece toplumun kültürel yaşamı daha renkli ve çeşitli hâle gelir. Kültürel unsurların korunması için tarihî eserler ve gelenekler özenle yaşatılır. Bu değerler eğitim ve kültürel faaliyetler aracılığıyla gelecek nesillere aktarılır (Görsel 5.32).

Demografi (Nüfus Bilimi); bir ülkenin nüfusu ile o ülkede yaşayan insanların sayısı, yaş dağılımı ve niteliklerinin ekonomik gelişmeyi nasıl etkilediğini inceler. Genç ve eğitimli nüfus üretime katıldığında ekonomi büyür. Nüfus artışının gelişmiş ve az gelişmiş ülkeler üzerindeki etkileri farklıdır. Gelişmiş ülkelerde sermaye ve teknoloji imkânı fazla olmasına rağmen iş gücü azdır; bu nedenle nüfusun artması, iş gücü açığını kapatarak üretimi ve verimliliği artırabilir.

İş olanakları ve kaynakları sınırlı olan az gelişmiş ülkelerde ise nüfusun hızlı artması ekonomik zorluklara yol açabilir. Ancak çalışma çağındaki insanların sayısının artması; eğitim, istihdam ve üretim imkânlarının da gelişmesi durumunda ülke ekonomisini olumlu etkiler. Bu nedenle nüfusun yalnızca sayısı değil, niteliği ve ekonomik sisteme katılımı da büyük önem taşır (Görsel 5.33).

Görsel 5.33: Demografik unsur

? Bir ülkenin ekonomik gelişmişliği için mali güç, kültürel birikim ve demografik yapının birbirini nasıl tamamladığını örnek vererek açıklayınız.

Ekonomik gelişmişlik; mali kaynakların gücü, kültürel birikim, demografik yapı gibi unsurlarla şekillenir. Bir ülkenin gelir düzeyi, nüfus yapısı ve eğitim seviyesi arttıkça üretim kapasitesi de gelişir. Artan üretim, etkili bir dağıtım sistemiyle topluma ulaştırılır ve bilinçli tüketim alışkanlıklarıyla ekonomik döngü tamamlanır. Böylece mali güç, kültürel ve demografik unsurlar; üretim, dağıtım ve tüketim sürecini besleyen ve yönlendiren temel faktörler hâline gelir.

Üretim, dağıtım ve tüketim döngüsü; bir ürünün fikir aşamasından başlayarak üretilmesi, dağıtılması ve son kullanıcıya ulaştırılmasına kadar geçen tüm aşamaları kapsar. Bu döngü, ekonomik gelişmenin temel unsurlarından biridir.

Kaynak A

İnsanoğlu varlığını sürdürebilmek için gereksinimlerini karşılamak ve bunun için de üretmek ve tüketmek zorundadır. Gereksinimler, üretim ve tüketim; uluslararası düzeyde yaşanan bir dizi bilimsel, siyasal, ekonomik, kültürel ve sosyal gelişmeler doğrultusunda değişime uğramaktadır.

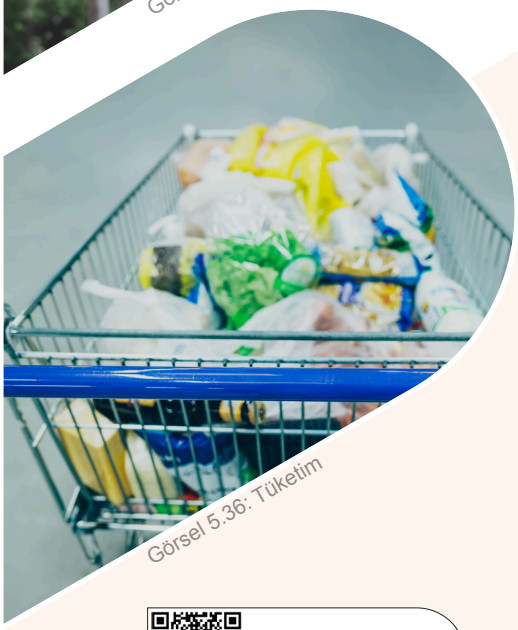
(Akça ve Uçak, 2020, s. 130)

Görsel 5.34: Üretim

Görsel 5.35: Dağıtım

Görsel 5.36: Tüketim

Bir ülkenin ekonomik gelişmişliği, o ülkenin ürettiği mal ve hizmetlerin miktarı ve bu ürünlerin insanlara nasıl ulaştırıldığıyla yakından ilgilidir. Ekonominin temelini üretim, dağıtım ve tüketim döngüsü oluşturur. Bu üç aşama bir zincirin halkaları gibi birbirine bağlıdır.

Üretim, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için mal ve hizmetlerin ortaya konulmasıdır (Görsel 5.34). Üretim arttıkça ülkenin geliri ve istihdam olanakları da artar. Fabrika, tarla, enerji tesisi gibi üretim merkezleri ekonomik büyümenin temelini oluşturur.

Dağıtım, üretilen malların tüketiciye ulaşmasını sağlar (Görsel 5. 35). Ulaşım, depolama ve ticaret sistemleri ne kadar gelişmişse ürünler o kadar hızlı ve uygun maliyetle tüketiciye ulaşır. Bu durum hem üreticinin hem de tüketicinin kazancını artırır.

Tüketim, insanların ihtiyaçlarını karşılamak için ürünleri kullanmasıdır (Görsel 5.36). Tüketim arttıkça üretime olan talep de artar. Bu da yeni yatırımların yapılmasına ve ekonominin canlanmasına yol açar.

Bir ülkede üretim, dağıtım ve tüketim dengeli şekilde yürüdüğünde ekonomik gelişmişlik artar. Çünkü üretim arttıkça gelir yükselir, dağıtım ağı güçlendikçe ticaret gelişir. Tüketim arttıkça üretim yeniden desteklenir. Bu döngü, ekonominin sürekli olarak büyüten bir mekanizma gibi çalışmasını sağlar.

Gelişmiş ülkelerde bu döngü düzenli işler. Üretimde teknoloji kullanılır, dağıtım ağı güçlüdür ve tüketim dengelidir. Gelişmekte olan ülkelerde ise bu döngü gelişme sürecindedir. Üretim ve dağıtım altyapısının güçlendirilmesi için çalışmalar yapılır ve bu çalışmalar ülkenin ekonomik gelişmesini destekler.

Ekonomik gelişmişlik unsurları ile üretim, dağıtım ve tüketim döngüsünün güçlendirilmesi ile ilgili pazar yeri tekniğini kullanarak uygulama adımlarını takip ederek "Fikir Alışverişi: Üretim, Dağıtım, Tüketim" etkinliğini yapınız.

Uygulama Adımları

Fikir Alışverişi: Üretim, Dağıtım, Tüketim

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfınızda öğrencilerin rahatça dolaşabilecekleri geniş bir alan oluşturunuz.
- Küçük kâğıt parçaları hazırlayınız. "Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde üretim, dağıtım ve tüketim döngüsü nasıl olmalıdır?" sorusunun cevabına dair önerilerinizi bu kâğıtlara yazınız.
- Kâğıtları yakanızın sol tarafına küçük bir iğne ile takınız ve sınıf içerisinde dolaşmaya başlayınız.
- Sınıfta dolaşırken birbirinizin yakasında yazan düşünceleri okuyunuz.
- Varsa düşüncelerinizle ilgili birbirinize sorular sorunuz ve beğendiğiniz düşüncelerin yazdığı kâğıtları birbirinizle değiştiriniz.
- Sınıf içerisinde dolaşmayı bırakınız. Kâğıtları birbirinizle değiştirme nedenlerinizi arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Soruya ilişkin ulaştığınız sonuçları sınıfça tartışarak etkinliği bitiriniz.

Pazar Yeri Tekniği

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler ile ilgili verilen metinleri okuyunuz ve etkinliği yapınız.

Kaynak B

Ülkelerin gelişmişlik seviyelerini belirlemekteki tek etken ekonomi değildir. Sosyal ve kültürel gelişmişlik de ülkelerin gelişmişlik seviyelerini arttırmak için son derece önemlidir. Ülkelerin sosyo ekonomik gelişiminde sağlık, teknoloji, ekonomi, nüfus ve eğitim gibi birçok unsur etkili olmaktadır.

(Demirci ve Karatlı, 2019, s. 704)

Dünya ülkeleri ekonomik, kültürel ve sosyal bakımdan birbirlerinden farklı gelişim düzeylerine sahiptir. Bazı ülkeler sanayi, teknoloji, eğitim ve yaşam standartları bakımından ileri bir konuma ulaşmışken bazı ülkeler ise bu alanlarda gelişme sürecini sürdürmektedir.

Ekonomik gelişmişlik düzeyi, bir ülkenin sahip olduğu mali kaynaklar, üretim gücü, eğitim seviyesi ve nüfus özellikleriyle yakından ilişkilidir. Bu nedenle ülkeler genellikle "gelişmiş" ve "gelişmekte olan" şeklinde sınıflandırılır.

Gelişmiş ülkelerde kişi başına düşen gelir yüksektir. İnsanlar genelde daha iyi yaşam koşullarına sahiptir (Görsel 5.37). Bu ülkelerde yatırım yapmak, fabrikalar kurmak ve üretimi artırmak daha kolaydır. Gelişmekte olan ülkelerde ise kişi başına düşen gelir daha düşüktür.

Görsel 5.37: Singapur

Bilgi Kutusu

Gayrisafi Yurt içi Hasıla (GSYH), bir ülkenin belirli bir dönemde ürettiği tüm nihai mal ve hizmetlerin toplam değeridir. Bir ülkenin belirli bir zaman diliminde ne kadar ekonomik üretim yaptığını gösteren en önemli ölçüdür. Örneğin bir yıl içinde Türkiye'de otomobil, buğday, tekstil ürünleri, yerli montaj telefonlar, eğitim, sağlık hizmetleri gibi ne kadar nihai üretim yapıldıysa bunların toplam değeri Türkiye'nin GSYH'sidir.

Gelişmiş ülkelerde üretim, dağıtım ve tüketim döngüsü dengeli ve düzenli biçimde işlerken gelişmekte olan ülkelerde bu süreç bazı alanlarda aksayabilir. Bu farklılıkların nedenlerini incelemek, ekonomik gelişmenin nasıl gerçekleştiğini anlamak açısından önemlidir.

Bir ülkenin kalkınmasında eğitim ve bilimsel çalışmalar belirleyici bir role sahiptir. Bilimsel araştırmalara ve teknolojiye daha fazla yatırım yapan ülkeler, yeni teknolojiler geliştirerek üretim süreçlerini güçlendirir. Yüksek teknoloji kullanımı, kaynakların daha verimli değerlendirilmesini sağlar ve ekonomik büyümeyi hızlandırır.

Eğitim ve teknolojiye yapılan yatırımlar arttıkça üretim kolaylaşır, verimlilik yükselir ve toplumun yaşam kalitesi iyileşir. Bu nedenle teknolojiye önem veren ülkeler, ekonomik gelişme bakımından daha avantajlı bir konuma ulaşır (Görsel 5.38).

Görsel 5.38: Hızlı tren

Bu genel değerlendirmeden sonra, ülkemiz ve farklı ülkelerin ekonomik gelişmişlik düzeyleri ve bu düzeyi etkileyen unsurlar şu şekilde örneklenebilir:

Görsel 5.39
İstanbul, Türkiye

Türkiye; ekonomik gelişmişliği, genç nüfusu, artan üretim kapasitesi ve coğrafi konumunun sağladığı avantajlar sayesinde sürekli güçlenmektedir. Ülkemiz kuruluşundan bu yana sanayi, hizmet ve tarım sektörlerinde de büyüme göstermektedir. Nüfusun yaklaşık %68'inin çalışma çağında (15-64 yaş arası) olması, Türkiye'ye önemli bir iş gücü avantajı sağlamaktadır. Nüfusun dengeli bir şekilde artması; üretimin devam etmesine, iş gücü ihtiyacının karşılanmasına ve ekonomik faaliyetlerin canlı kalmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca genç ve eğitimli nüfus, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin hızlanmasına da destek olmaktadır. Türkiye'nin mali kaynakları, üretim altyapısının güçlendirilmesinin yanı sıra bilimsel ve teknolojik yatırımlarının artırılması için kullanılmaktadır. Ülkemizin ekonomisinde üretim, ihracat ve hizmet sektörünün payı yüksektir. Özellikle otomotiv, tekstil, makine, gıda ve turizm alanlarında güçlü bir üretim yapısı vardır. Üretim altyapısı, ulaşım ağları ve dağıtım kanalları geliştirildikçe ürünlerin tüketiciye ulaşması ve hizmet sektörünün büyümesi de hızlanmaktadır (Görsel 5.39).

Hindistan'da kişi başına düşen gelir birçok ülkeye göre daha düşüktür. Geliri daha düşük olduğu için mali kaynaklar sınırlıdır. Genç nüfus oranı yüksektir ancak iş gücü niteliği, eğitim düzeyi ve altyapı durumu geliştirilmektedir. Eğitim oranları ve teknoloji kullanımı son yıllarda artmaktadır. Mali kaynakların sınırlı olması üretim, dağıtım ve tüketim döngüsünün bazı halkalarının yavaş işlemesine neden olur. Üretim son yıllarda hızla artmıştır. Ancak dağıtım altyapısının geliştirilmesine ve tüketimde ürün çeşitliliğinin artırılmasına yönelik çalışmalar devam etmektedir (Görsel 5.40).

Görsel 5.40
Agra, Hindistan

Görsel 5.41
Berlin, Almanya

Almanya'da kişi başına düşen gelir oldukça yüksektir. Yüksek gelir düzeyi, mali kaynakların üretim, altyapı ve teknoloji yatırımlarına yönlendirilmesine imkân tanır. Nüfusun yaşlılık oranı yüksek olup çalışma çağındaki nüfusun oranı daha düşüktür. Eğitim düzeyi ve teknoloji kullanımı yüksektir. Üretim kalitesi yüksektir ve ürünler üretimden tüketime kısa sürede ulaşmaktadır. Gelişmiş üretim altyapısı, lojistik ağlar ve dağıtım sistemleri sayesinde ürünler tüketicilere hızlı ve etkili bir şekilde ulaştırılmaktadır. Bu durum, üretimden tüketime kadar olan sürecin verimli bir şekilde işlemesini sağlamaktadır (Görsel 5.41).

Görsel 5.42
Tokyo, Japonya

Japonya, ekonomisi en güçlü ülkelerden biridir. Ortalama gelir düzeyi yüksektir. Yaşlı nüfus oranının yüksek olduğu ülkede çalışma çağındaki nüfus (15–64 yaş arası) azdır. Japon kültüründe disiplin, sorumluluk, yenilikçilik gibi değerler öne çıkar. Bu değerler bireylerin verimli çalışmaları ve üretken olmalarına zemin hazırlarken teknolojik gelişmelere de zemin hazırlar. Güçlü sanayi altyapısı ve dış ticaret kapasitesi sayesinde ekonomik büyümesini sürdürebilmektedir. Japonya teknoloji, otomotiv ve elektronik üretimiyle dünyanın önde gelen sanayi ülkelerinden biridir. Üretim, gelişmiş limanlar, hızlı tren ağları ve yüksek kapasiteli lojistik sistemleri sayesinde etkili bir dağıtım ağı ile desteklenmektedir. Japon halkı, teknoloji ve hizmetlere olan yoğun ilgisiyle ekonomik canlılığın sürmesine katkıda bulunmaktadır (Görsel 5.42).

Karekodla verilen ülkelerin üretim, dağıtım ve tüketim faaliyetleri ile ilgili etkileşimli içeriği yapınız.

Ekonominin Dinamikleri

Gelişmiş ülkelerde üretim, dağıtım ve tüketim döngüsü düzenli ve hızlı işler. Bu ülkelerde ulaşım, lojistik ve iletişim altyapısı gelişmiş olduğu için üretilen mallar kısa sürede tüketiciye ulaşır. Gelişmiş ülkelerde insanlar eğitim, teknoloji gibi hizmetlere daha çok yatırım yapar. Gelişmekte olan ülkelerde ise tüketimde daha çok gıda, barınma, ulaşım gibi temel ihtiyaçlar ön plandadır. Gelişmekte olan ülkelerde üretim artsa bile bazen dağıtım ağı veya ulaşım altyapısı yetersiz kalabilir. Bu durum, ürünlerin tüketiciye ulaşmasını yavaşlatabilir.

Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde üretim, dağıtım, tüketim döngülerini karşılaştırarak tabloyu doldurunuz.

	Üretim	Dağıtım	Tüketim
Gelişmiş Ülkelerde			
Gelişmekte Olan Ülkelerde			

Tasarrufun ekonomik gelişmeye etkileri ile ilgili verilen metinleri okuyunuz ve etkinlikleri yapınız.

Görsel 5.43

Tasarruf; eldeki kaynakların (para, zaman, enerji, su veya ham madde) en verimli şekilde kullanılması, gereksiz tüketimin önüne geçilmesi ve bu kaynakların gelecekteki ihtiyaçlar için korunması eylemidir (Görsel 5.43). Suyu ihtiyacımız kadar tüketmek, defter sayfalarını verimli kullanmak, plastik, pil, cam, kâğıt gibi malzemeleri geri dönüşüme göndermek tasarrufa örnek olarak verilebilir.

Ekonomik gelişme ile yatırım arasında önemli bir bağ vardır. Bu bağda, yatırımın belirleyicisi olan tasarruf büyük rol oynar. Yatırımlar arttıkça üretim, dağıtım ve tüketim süreçleri güçlenir ve ülke ekonomisi gelişir. Tasarrufun ülke ekonomisine katkıları şöyledir:

- ***Üretim artar, yeni iş imkânları sağlanır.***
- ***Ürünler daha kolay ve hızlı dağıtılır.***
- ***Tüketim dengeli olur, kaynaklar israf edilmez.***
- ***Ülkenin gelir düzeyi artar, halkın yaşam standardı yükselir.***

Türkiye son yıllarda birikimlerini artırarak yüksek gelirli ülkeler seviyesine yaklaşmıştır. Bu durum, insanların tasarruf yapmaya daha çok önem verdiğini göstermektedir. Türkiye'nin 2053 hedefleri arasında, vatandaşların daha çok tasarruf ettiği bir ülke olmak yer almaktadır. Bu amaçla farklı yaş ve gelir gruplarına uygun tasarruf programları hazırlanmaktadır. 2009 yılından itibaren tasarruf oranında görülen sürekli artış, ekonomide büyümenin sürdürebilmesi ve yeni yatırımların yapılabilmesi açısından olumlu bir gelişmedir.

Tasarruf ile ilgili örnek olayı okuyunuz ve soruları cevaplayınız.

Görsel 5.44

Türkiye'de bir ortaokulda öğrenciler, öğretmenlerinin yönlendirmesiyle "Tasarruf Kulübü" kurar. Kulübün amacı, öğrencilerin harçlıklarından küçük miktarlar biriktirerek ortak bir tasarruf oluşturmaktır. Öğretmenleri onlara sık sık "Az para yoktur, birikince çoğalır." diyerek tasarrufun önemini anlatır.

Öğrenciler her gün küçük miktarlarda tasarruf yapmaya başlar (Görsel 5. 44). Aylar geçtikçe kulübün kumbaraları yavaş yavaş dolar. Başta küçük gibi görünen bu miktarlar birleştiğinde şaşırtıcı bir şekilde büyük bir birikime dönüşür. Bir gün öğrenciler, okullarında kitap eksikliği olduğunu fark ederler. Tasarruf ettikleri paranın nasıl kullanılacağını tartışırlarken "En iyi yatırım eğitime yapılandır." düşüncesiyle bu parayı bir kütüphane kurmak için kullanmaya karar verirler. Bu karar onları daha da heyecanlandırır. Toplanan para sayesinde yeni kitaplar alınır, kitap rafları yaptırılır ve güzel bir okuma alanı oluşturulur. Kısa süre içinde okulda modern ve kullanışlı bir kütüphane ortaya çıkar. Küçük tasarruflarla başlayan süreç, büyük bir sonuca dönüşür ve öğrenciler, kendi birikimleriyle okullarına bir kütüphane kazandırır. Diğer okullar da bu örnekten etkilenerek benzer tasarruf projeleri başlatır.

(Bu kitap için yazarlar tarafından hazırlanmıştır.)

Yukarıda verilen örnek olaya başlık olarak ne yazarsınız? Neden?

.....

Siz olsaydınız tasarruf edilen parayı hangi amaçla kullanmak isterdiniz? Düşüncelerinizi açıklayınız.

Aşağıda verilen "Tasarruf Haritası"nı doldurunuz.

Evde tasarruf edebileceğiniz 3 alan:	Belirttiğiniz alanlarda yapabileceğiniz tasarrufları yazınız.
.....	.....
.....	.....
.....	.....
Tasarruf yapmanın aile bütçesine katkısını yazınız.	**Bir hafta boyunca uygulayabileceğiniz, ulaşılabilir bir tasarruf hedefi belirleyiniz.**
.....	.....
.....	.....
.....	.....

UYGULAYALIM

Uygulama adımlarını takip ederek "Rolümüz Ekonomi" etkinliğini yapınız.

Uygulama Adımları

Rolümüz Ekonomi

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfınızda üreticiler, dağıtıcılar ve tüketiciler olmak üzere üç gruba ayrılınız.
- Gruplar olarak kendi rolünüze uygun, kısa bir senaryo hazırlayarak canlandırma yapınız.
- Canlandırmadan sonra aşağıdaki soruları cevaplayınız.
- Tüm parayı tüketirsek ne olur?
- Paranın bir kısmıyla tasarruf eder, yatırım yaparsak ne olur?
- Sorulara verilen cevaplar doğrultusunda "Birey olarak ülke ekonomisine nasıl katkı sağlayabilirim?" sorusunu arkadaşlarınızla tartışınız.
- Tartışma sonunda elde ettiğiniz çıkarımlar doğrultusunda sınıf tahtanıza Tasarruf-Yatırım-Üretim-Dağıtım-Tüketim-Yeni Tasarruf ilişkisini anlatan ortak bir şema çiziniz.

Görsel 5.45

DEĞERLENDİRELİM

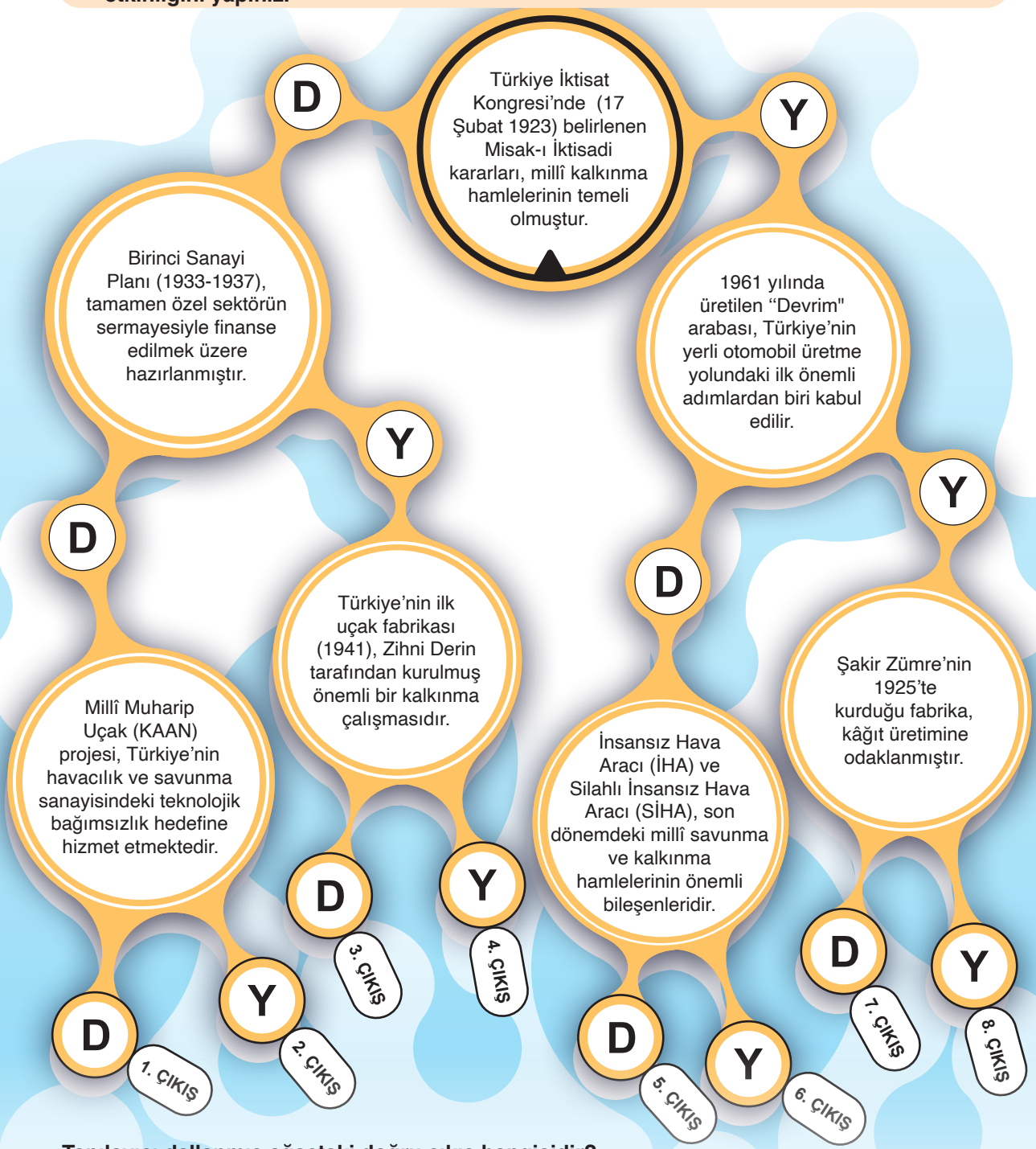
Aşağıda ekonomik gelişmişlik unsurları ile üretim, dağıtım ve tüketim konularına ait ifadeler yer almaktadır.

Her bir ifadenin hangi konuya ait olduğunu belirleyerek ilgili kavramı seçiniz. Gerekli durumlarda aynı ifade için birden fazla kavram işaretleyebilirsiniz.

1	2	3	4	5	6
Mali unsur	Kültürel unsur	Demografik unsur	Üretim	Dağıtım	Tüketim

İfadeler	Kavram
1. Bir yerin çocuk, genç ve yaşlı nüfus oranları ile göç alıp verme durumu ekonomik faaliyetleri doğrudan etkiler.	
2. Bir ürünün ham maddesinin toplanması, işlenmesi, tasarlanması ve fabrikalarda üretilmesi bu sürecin ilk aşamasını oluşturur.	
3. Bir ülkenin kültürel değerleri, geleneksel el sanatları veya yöresel ürünleri ekonomik faaliyetlerde önemli rol oynar.	
4. Ürünlerin kamyon, tren, gemi, uçak gibi araçlarla pazar, depo gibi bölgelere taşınması bu sürecin temel adımlarındandır.	
5. Devletin vergi gelirleri, kamu harcamaları ve bütçe yönetimi o ülkenin ekonomik yapısı ile ilgilidir.	
6. Tüketicilerin ihtiyaçları doğrultusunda aldıkları ürünler, kullanım alışkanlıkları ve tüketim miktarları ekonomik düzeni doğrudan etkiler.	
7. Bir ülkenin sinema, müzik, turizm gibi kültürel zenginlikleri ekonomik gelişmişliğe katkıda bulunabilir.	
8. Fabrikalarda üretilen ürünlerin tüketicilere ulaştırılması zincirin ortasında yer alan aşamadır.	
9. Üretimden dağıtıma kadar tüm ekonomik faaliyetlerin sürdürülebilmesi için gerekli olan bütçe, yatırım ve vergi düzenlemelerini kapsar.	
10. Doğal, beşerî kaynaklar ile sermaye kaynakları kullanılarak mal ve hizmetlerin ortaya konulması sürecidir.	

A. Aşağıdaki ifadelerin doğru ya da yanlış olduğuna karar vererek tanılayıcı dallanmış ağaç etkinliğini yapınız.

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru çıkış hangisidir?

.....

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki yanlış ifadeleri bulunuz ve doğrularını yazınız.

.....

.....

.....

B. Aşağıda verilen sözcükleri bulmaca üzerinde bularak renkli kalemle işaretleyiniz.

EKONOMİ	TÜKETİM	ÜRETİM	MİLGEM
TURKOVAC	TASARRUF	İHA	TUA
DEMOGRAFİ	TEKNOFEST	DAĞITIM	FABRİKALAŞMA
ARGE	BİLİŞİM VADİSİ	SANAYİLEŞME	VATANSEVERLİK
EKONOMİK GELİŞME	SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK	KALKINMA HAMLELERİ	

U R G R V Z B V A T A N S E V E R L İ K
J V A S L M Z İ İ V S I J J M G H P K J
F Y H C I E İ F E Y T K P Ş Y N S B O Ş
E U P N P P A T T T S A İ S B T D B H D
S Ü R D Ü R Ü L E B İ L İ R L İ K M V N
M Y E R G J H P Y R E K O N O M İ U O M
U P U O A R G E D G Ü I Z H A İ O M M J
L E M G H S C G K S A N A Y İ L E Ş M E
H E V D Y B A İ O H T M İ Y E G Z Y S I
D A G T U I M T İ T U A H N U E G T L Z
S T T G M O C S K U İ H A M H M C K M U
J H N A N I Y L M R D A Ğ I T I M J T E
C V M O Z G R Ü K K K M T F B G K V H I
F U K I Z H F I M O U L Ü J R R B T A Z
G E H J I I M O T V T E K N O F E S T G
D F Z Y J Y M J R A L L E L G D O D K M
G F E Y C N G V R C Y E T H P C U V C M
V J I G Y B H V F A B R İ K A L A Ş M A
G G V N Y D B İ L İ Ş İ M V A D İ S İ O

C. Aşağıda verilen çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

Türkiye, Cumhuriyet'in ilanından itibaren ekonomik, bilimsel ve teknolojik alanlarda güçlü bir ülke olmayı hedeflemiştir. Bu hedef doğrultusunda yerli üretimi artırmak, dışa bağımlılığı azaltmak ve kendi teknolojisini geliştirmek için çeşitli millî kalkınma hamleleri başlatılmıştır. Savunma sanayisinden uzay çalışmalarına, sağlık teknolojilerinden otomotiv sektörüne kadar pek çok alanda yapılan bu çalışmalar; ülkemizin hem ekonomik gücünü artırmakta hem de uluslararası alanda daha bağımsız bir konuma gelmesini sağlamaktadır. Millî kalkınma hamleleri; bir milletin kendi bilgi, birikim ve üretim gücüyle geleceğini şekillendirebileceğinin en önemli göstergelerindendir.

1. Türkiye'de yerli ve millî kalkınma hamlelerinin temel amacı aşağıdakilerden hangisiyle doğru şekilde açıklanabilir?

A) Teknolojik gelişmeleri yalnızca dışarıdan satın alarak hızlı ilerleme sağlamak
B) Ekonomiyi ve teknolojiyi yabancı ülkelerin yönlendirmesiyle geliştirmek
C) Bir ülkenin kendi kaynakları, bilgisi ve üretim gücüyle bağımsız olmasını sağlamak
D) Bütün kalkınma projelerini uluslararası kuruluşlarla ortak yürütmek

2. Aşağıda iki ülkeye ait bazı ekonomik ve sosyal göstergeler verilmiştir:

- **Y Ülkesi:** İhracat geliri yüksek, okuryazarlık oranı %98, nüfus artış hızı düşük, kişi başına gelir 40.000, sanayi üretimi gelişmiş.
- **Z Ülkesi:** İhracat geliri düşük, okuryazarlık oranı %72, nüfus artış hızı yüksek, kişi başına gelir 7.500, sanayi üretimi gelişmekte.

Bu bilgilere göre Y ve Z ülkelerinin gelişmişlik düzeyi ile ilgili aşağıdaki yargılardan hangisi doğrudur?

A) Z ülkesi, yüksek nüfus artış hızı sayesinde gelişmiş bir ülkedir.
B) Y ülkesi, ekonomik ve sosyal göstergelere göre gelişmiş bir ülkedir.
C) Z ülkesinin okuryazarlık oranı, onun gelişmiş bir ülke olduğunu gösterir.
D) Y ülkesinin yüksek ihracat geliri, ekonomisinin zayıf olduğunu gösterir.

3. Ülkelerin ekonomik gelişmişliği ile tasarruf davranışları arasındaki ilişki şöyledir:

- Gelişmiş ülkelerde hane halkının tasarruf oranı yüksektir.
- Tasarruf miktarı arttıkça yatırımlara ayrılan kaynaklar artar.
- Yatırım artışı üretim kapasitesini yükseltmektedir.

Bu bilgilerden hareketle aşağıdaki ifadelerden hangisi doğru <u>olamaz</u>?

A) Üretim kapasitesi tasarrufla dolaylı olarak ilişkilidir.
B) Tasarrufların artması, ekonomik gelişmişliği olumlu etkiler.
C) Tasarruf kültürel bir unsur olduğundan ekonomik gelişmişliği etkiler.
D) Tasarruf arttığında yatırımlar da artar.

4. 1923 yılında toplanan Türkiye İktisat Kongresi'nde kabul edilen Misak-ı İktisadi'nin 4. maddesi; "Türkler, hangi sınıftan olurlarsa olsunlar, birbirlerine candan bağlıdırlar; memleketin imarında el birliğiyle çalışırlar." ifadesini içerir. Bu madde dikkate alındığında Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki kalkınma hamlelerinin temel dayanağı aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sadece yabancı yatırımlara odaklanarak hızlı büyümek.
B) İthalata dayalı bir tüketim ekonomisi oluşturmak.
C) Tarım faaliyetlerini sanayi yatırımlarından öncelikli tutmak.
D) Toplumsal dayanışma ve millî birlik ruhuyla hareket etmek.

Ç. Aşağıda verilen açık uçlu soruları cevaplayınız.

1-2. soruları aşağıdaki metinden yararlanarak cevaplayınız.

İzmir'de düzenlenen, ekonominin çoğu kesiminden temsilcinin katıldığı Türkiye İktisat Kongresi'nde ülkemizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk şu konuşmayı yapmıştır: "Türk milleti, bütün tarihinde savaş meydanlarında birçok zafer taçları giymiştir. Bununla övünür, daima övünecektir. Ancak bu övünç tacını daha çok süsleyerek milletin başında tutabilmek için diğer bir alanda da kesinlikle başarılı olması gerekir: O da ekonomidir."

1. Sizce Mustafa Kemal Atatürk neden ekonominin başarılı olmasını istemiştir?

.....

.....

2. Türkiye İktisat Kongresi'nde alınan kararlar, sizce genç Cumhuriyet'in geleceğine nasıl yön vermiştir? Açıklayınız.

.....

.....

3-4. soruları aşağıdaki metinden yararlanarak cevaplayınız.

Tasarruf, elde edilen gelirin harcanmayıp biriktirilen kısmıdır. Tasarrufların artması, yatırımlar için daha fazla kaynak oluşmasını sağlar. Yatırımlar ise üretimin gelişmesine, ulaşım ve teknoloji altyapısının güçlenmesine katkıda bulunur. Gelişmiş ulaşım ve iletişim ağları sayesinde ürünler tüketicilere daha kolay ulaşır. Bu nedenle tasarruf, yatırım, üretim, dağıtım ve tüketim birbirini etkiler. Bu süreçlerin güçlü olması ekonomik gelişmeyi destekler.

3. Metne göre tasarrufların artması bir ülkenin üretim ve yatırım süreçlerini nasıl etkiler? Yazınız.

.....

.....

.....

4. Metindeki bilgilerden yola çıkarak tasarrufu artırmaya yönelik alınabilecek önlemler neler dir? Bu önlemlerin ülkenin ekonomik gelişmişliğine nasıl katkıda bulunabileceğini açıklayınız.

Öğrenme alanı ek sorular

Kavram Oyunu

6. Öğrenme Alanı

Öğrenme Alanı Özeti

6. ÖĞRENME ALANI

TEKNOLOJİ VE SOSYAL BİLİMLER

KONULAR

- BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN GELECEKTEKİ HAYATA ETKİSİ
- SOSYAL BİLİMLERİN ÇALIŞMA ALANLARI
- TOPLUMSAL HAYATTA KARŞILAŞILABİLECEK PROBLEMLERE ÇÖZÜM ÜRETME

BU ÖĞRENME ALANINDA KAZANACAĞINIZ BECERİLER

- Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin gelecekteki toplum hayatına etkilerine ilişkin görüde bulunabileceksiniz.
- Örnek metinler üzerinden sosyal bilimlerin çalışma alanlarına dair genelleme yapabileceksiniz.
- Toplumsal hayatta karşılaşabileceğiniz bir probleme yönelik bilimsel sorgulama yapabileceksiniz.

ANAHTAR KAVRAMLAR

- bilimsel etik
- gelecek
- önerme
- problem
- sosyal bilimler
- toplum

DÜŞÜNELİM

BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK GELİŞMELERİN GELECEKTEKİ HAYATA ETKİSİ

Verilen icatlara ait görselleri, bu icatları geliştiren bilim insanı ya da toplumla eşleştiriniz ve soruyu cevaplayınız.

Görsel 6.1: Telefon

Görsel 6.2: Matbaa

Alexander Graham Bell (Aleksandır Grehem Bel)

Johannes Gutenberg (Yohannes Gutenberg)

Wright (Rayt) Kardeşler

Sümerler

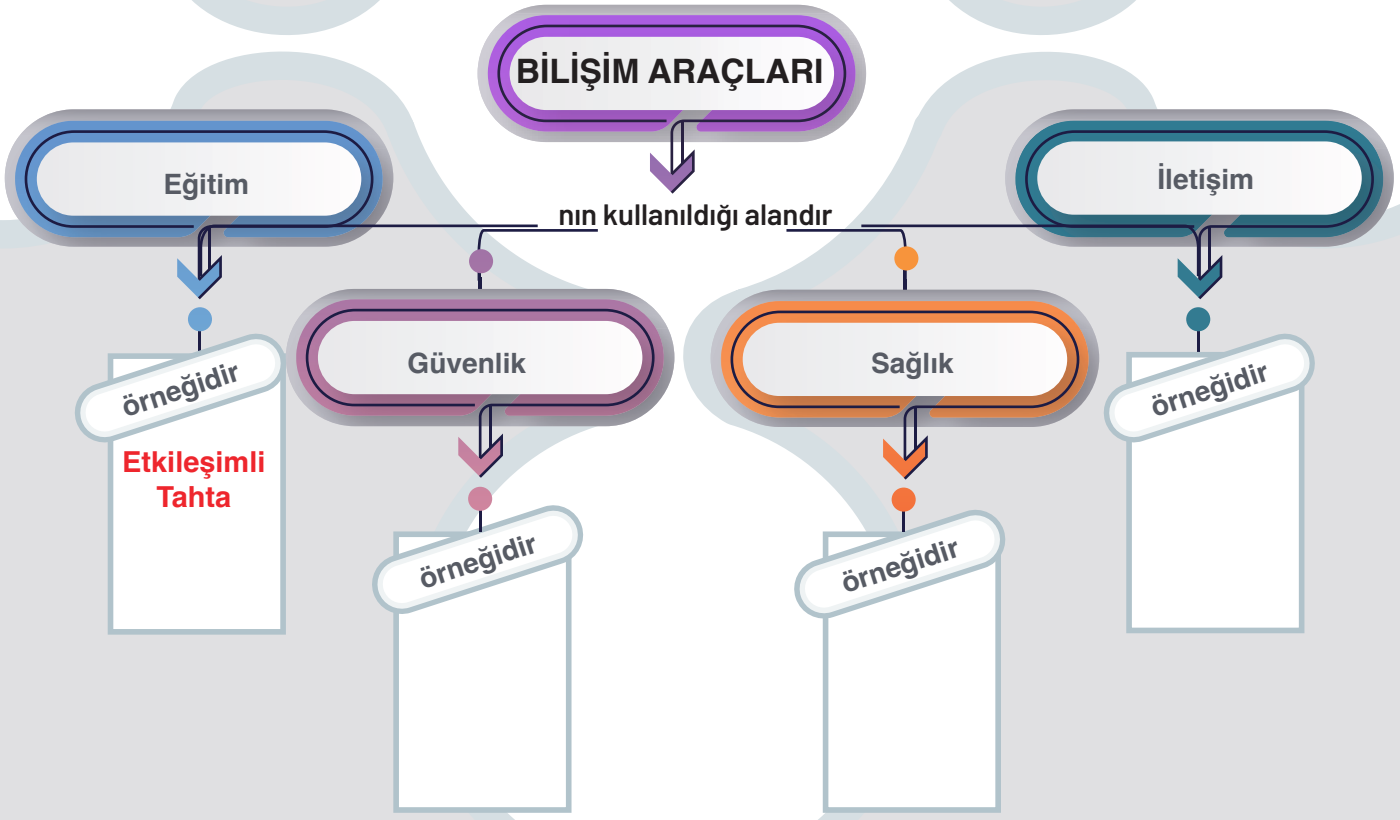
Görsel 6.3: Tekerlek

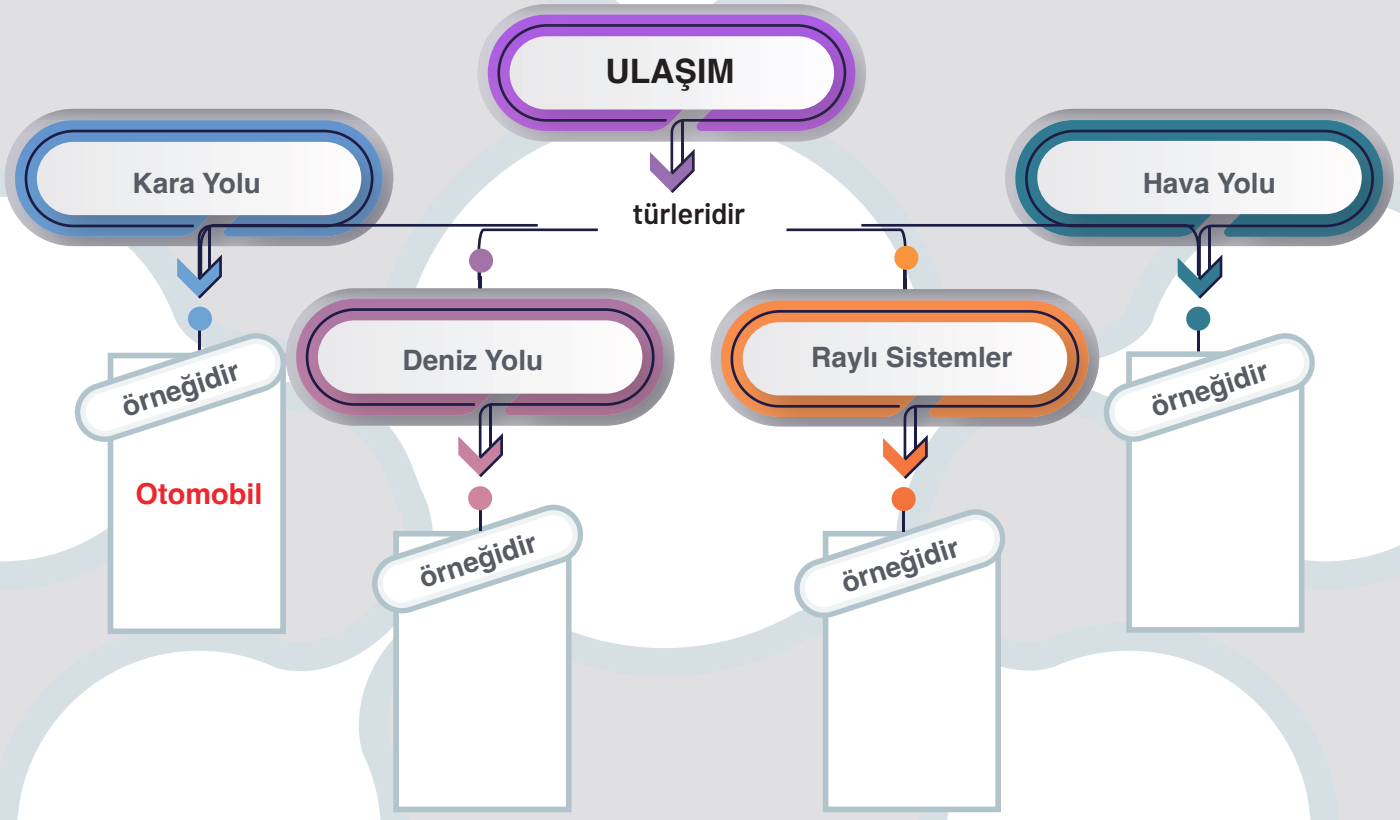

Görsel 6.4: Uçak

Bu etkinlikte yer alan icatların insan yaşamına sağladığı katkılar nelerdir? Açıklayınız.

Aşağıda bilişim ve ulaşım araçlarının günlük hayattaki kullanımı ile ilgili verilen kavram ağı etkinliğini yapınız.

KEŞFEDELIM

Aşağıda verilen görselleri ve konuşma metinlerini inceleyerek soruları cevaplayınız.

Yukarıdaki görsellerde hangi ulaşım ve iletişim araçları kullanılmıştır? Açıklayınız.

Günlük hayatta hangi ulaşım ve iletişim araçlarını kullanıyorsunuz? Sahip olmak istediğiniz ulaşım ve iletişim araçları nelerdir? Bu araçlara neden sahip olmak istiyorsunuz? Açıklayınız.

Yeni teknolojilerden sizi en çok heyecanlandıran hangisidir? Açıklayınız.

ÖĞRENELİM

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler ile ilgili metinleri okuyunuz ve etkinlikleri yapınız.

Bilim ve teknoloji, tarihin her döneminde olduğu gibi günümüzde de insanların yaşamında önemli bir yere sahiptir. İnsanlar günlük hayatlarında ihtiyaçlarını karşılamak, karşılaştıkları zorlukları aşmak ve yaşamlarını kolaylaştırmak için çeşitli çözüm yolları aramaktadır. Bu arayışlar, yeni buluşların ortaya çıkmasına ve bilimin gelişmesine katkı sağlamaktadır. Günlük yaşamda teknoloji ve teknolojinin sonuçlarıyla sürekli karşılaşılmaktadır. Bu sayede insanların hayatını kolaylaştıran araçlar, yöntemler ve buluşlar ortaya çıkmıştır.

Bilim; evreni, doğayı ve olayları deney, gözlem ve araştırma yöntemleriyle inceleyerek düzenli bilgiler ortaya koyan bir bilgi sistemidir. İnsanlar geçmişten günümüze çevrelerini anlamak, sorunlara çözüm bulmak ve yaşamlarını geliştirmek amacıyla bilimden yararlanmıştır. Günümüzde bilimle bağlantılı olarak gelecekte meydana gelebilecek bilimsel, teknolojik ve toplumsal gelişmeleri inceleyen yeni çalışma alanları da ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalar, mevcut şartlar ve eğilimlerden hareketle geleceği öngörmeye çalışmaktadır.

Görsel 6.5: Bilim ve teknoloji

Teknoloji ise insanların ihtiyaçlarını daha kolay ve etkili bir şekilde karşılamak amacıyla araç, gereç, makine ve yöntemler geliştirme sürecidir. Teknoloji, bilimsel bilgilerden yararlanarak insanların yaşamını kolaylaştıran ürünler ortaya koyar. Bu nedenle bilim ve teknoloji birbirini tamamlayan iki önemli alandır. Bilim yeni bilgiler üretirken teknoloji bu bilgileri günlük hayata uygular.

Günümüzde bilim ve teknoloji büyük bir gelişim göstermekte ve insan yaşamına önemli katkılar sağlamaktadır (Görsel 6.5). Özellikle iletişim, sağlık, ulaşım ve eğitim alanlarında önemli ilerlemeler yaşanmaktadır. Örneğin uzaya gönderilen uydular sayesinde iletişim ve haberleşme alanında büyük kolaylıklar sağlanmış insanlar dünyanın farklı bölgeleriyle hızlı bir şekilde bağlantı kurabilmiştir.

Bilim ve teknolojide sürekli yeni gelişmeler yaşanmakta bu yenilikler günlük yaşamın her alanında etkisini göstermektedir. Bilimsel ve teknolojik ilerlemeler toplumsal hayatı ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan değiştirmektedir. Hızlı, kaliteli ve düşük maliyetli üretim ekonomik faaliyetlerin gelişmesine katkı sağlarken uçak, hızlı tren gibi modern ulaşım araçları insanların yolculuklarını daha kolay ve konforlu hâle getirmektedir. Telefon, genel ağ, sosyal medya gibi iletişim araçları sayesinde insanlar dünyanın farklı bölgeleriyle anında iletişim kurabilmekte böylece kültürler arası etkileşim güçlenmektedir.

Karekodla verilen videoyu izleyiniz ve metinleri okuyarak soruları cevaplayınız.

Bilimsel ve Teknolojik Gelişmelerin Toplum Hayatına Etkileri

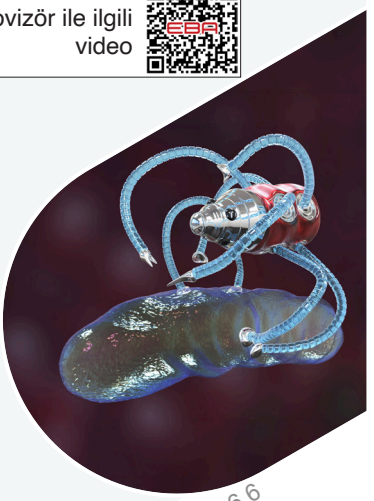
Kronovizör ile ilgili video

Nanobotlar

Nanobotlar (nanometre ölçeğinde robotlar) üzerine yıllardır araştırma yapılıyor. Bu robotların uygulama alanlarından biri de vücudun çeşitli bölgelerine ilaç taşımaktır (Görsel 6.6). Bu robotların kaotik (karmaşık) bir biçimde hareket ederek bulundukları ortamın her bölgesini dolaşması amaçlanıyor. Araştırmacılar geliştirdikleri nanobotları iltihaplı yaralar üzerinde başarıyla test ettiler. Yaranın herhangi bir noktasına bırakılan robotlar, kaotik bir biçimde hareket ederek tüm yarayı dolaşıyor.

Ayrıca dar bölgelerde büyüyen, doğrudan müdahale edilmesi zor ve riskli tümörlere ilaç taşımak için de bu nanobotlardan yararlanılması amaçlanıyor.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 6.6 Nanobot

Nanobotlar sağlık alanında başka hangi hastalıkların iyileştirilmesinde kullanılabilir? Açıklayınız.

Yapay Zekâ ve Günlük Hayattaki Kullanım Alanları

Yapay zekâ, bilgisayar veya bilgisayar kontrollü robotların, akıllı varlıkların yapabildiği görevleri yerine getirme yeteneğidir. Yapay zekâ, bir insanın yapabileceği bazı görevleri daha fazla veriyi kullanarak çok hızlı bir şekilde yapmaktadır. Bu sebeple, yapay zekâ; sesli asistanlar, dil çevirileri, öneri sistemleri, yön ve konum bulma, sosyal güvenlik, sağlık hizmetleri, e-ticaret ve yardımcı robot uygulamalarıyla günlük hayatımızda yer almaktadır (Görsel 6.7). Siber güvenlik, savunma sanayi gibi sektöre özel önemli çalışmalarda da kullanılmaktadır. Ülkemizde yapay zekâ çalışmaları TÜBİTAK Yapay Zekâ Enstitüsü tarafından yürütülmektedir.

(Öztemel, 2020, s.104)

Görsel 6.7: Satranç oynayan robot

Yapay zekânın gelecekteki yaşam üzerinde nasıl etkileri olabilir? Açıklayınız.

ANKA 3'ün Kuyruğu Neden Yok?

Bir uçağı gördüğümüzde gözümüze ilk çarpan bölümleri kanatları, gövdesi, motorları ve kuyruğudur. Peki, ANKA 3'ün kuyruğu nerede?

Türkiye, özel teşebbüsler/sivil firmalar ile insansız hava aracı ürün çeşitliliğini artırmaya devam ediyor. Yakın zamanlarda ise geliştirilen yeni Muharip İnsansız Uçak Sistemi (MİUS) ANKA 3'ün fotoğrafı yayınlandı. ANKA 3, sahip olduğu alışılmışın dışında tasarımı ile dikkat çekiyor.

Birçok insanlı ve insansız uçağın kuyruğu varken ANKA 3'ün tasarımında kuyruk bulunmuyor (Görsel 6.8). Kuyruksuz uçak tasarımı genellikle popüler kültürde "hayalet uçak" olarak bilinen hava araçlarında tercih ediliyor. Bu tasarım sayesinde uçakların radarlar tarafından fark edilmesi zorlaşıyor. Kuyruğu olmadığından daha hafif bir uçak üretmek de mümkün oluyor. Ayrıca uçak hareket ederken daha az hava sürtünmesine maruz kalıyor. Böylece yakıt verimliliği de artıyor. Bu nedenlerle ANKA 3'te bir kuyruk bulunmuyor.

(TÜBİTAK Bilim Genç, 2024)

Görsel 6.8: ANKA 3

ANKA-3 gibi yerli hava araçları gelecekte savunma teknolojilerinde ne tür yeniliklere öncülük edebilir? Açıklayınız.

Görsel 6.9: Nesnelerin interneti

Günümüzde akıllı telefon, televizyon, saat ve daha birçok cihaz genel ağa bağlı olarak çalışmaktadır. Genel ağ ve mobil teknolojilerin gelişmesiyle bu akıllı cihazların sayısı her geçen gün artmaktadır. Bu durum, cihazların birbirleriyle bilgi alışverişi yapmasını sağlamaktadır. Arabalar, kahve makineleri, hatta giysiler bile genel ağa bağlanabilmektedir. Bu şekilde birbirine bağlı tüm cihazların oluşturduğu sisteme "**nesnelerin interneti**" denir (Görsel 6.9). Nesnelerin interneti sayesinde evler, okullar ve şehirler daha akıllı ve kullanışlı hâle gelmektedir.

Akıllı kent sisteminde; ev, yol, otopark, hastane, yeşil alan gibi kenti oluşturan tüm yapılarda teknoloji ve bilişimden yararlanılır. Böylece ulaşımda ve enerji kullanımında verimliliğin artırılması, hava ve gürültü kirliliğinin azaltılması, su kaynaklarının doğru kullanılması, güvenliğin sağlanması gibi pek çok yarar sağlanabilir. Bunun sonucunda kentte yaşayan insanlar daha iyi hizmet alır ve yaşam kalitesi yükselir.

Mahallelerde bulunan akıllı sokak lambaları, hava kararkığında otomatik olarak yanmakta ve sabah olduğunda kapanmaktadır. Böylece enerji kullanımında verimliliğin artırılmasını sağlar. Ayrıca bazı kavşaklarda yer alan akıllı trafik ışıkları, araç yoğunluğuna göre sürelerini ayarlayarak ulaşımın daha düzenli olmasını sağlamaktadır. Bu da akıllı kent sistemlerinin ulaşımı kolaylaştırdığını gösterir. Bu uygulamalar sayesinde hem zaman tasarrufu sağlanmakta hem de gereksiz enerji tüketimi azalmaktadır.

? **Sizce yaşadığınız mahallede veya şehirde nesnelerin internetine örnek olabilecek hangi akıllı uygulamalar vardır? Metindeki bilgilerden bir kanıt göstererek bunu kendi gözlem ve deneyimlerinizle ilişkilendiriniz.**

.....

.....

.....

.....

.....

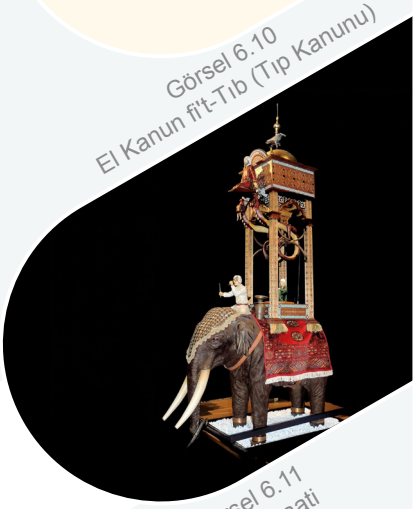
Bilim ve teknoloji, tarih boyunca insanların hayatını kolaylaştırmış ve toplumların ilerlemesine katkı sağlamıştır. Bu süreçte Türk-İslam dünyasında yetişen bilim insanları matematik, astronomi, tıp, mühendislik gibi alanlarda önemli eserler ortaya koymuştur. Özellikle hem kendi dönemlerini etkilemişler hem de günümüz bilim ve teknolojisine temel oluşturmuşlardır.

İbn-i Sina (10 ve 11. yy.), tıp alanındaki araştırmalarıyla tanınır. Kanın besinleri taşıdığını açıklamış, şeker hastalığının teşhisinde idrar incelemesinin önemini vurgulamıştır. Hastalıkların gözle görülmeyen canlılardan kaynaklanabileceğini savunarak mikrop kavramının gelişimine zemin hazırlamıştır. Yazdığı eserler yüzyıllar boyunca farklı ülkelerde ders kitabı olarak okutulmuştur (Görsel 6.10).

Görsel 6.10
El Kanun fi't-Tıb (Tıp Kanunu)

Cezerî (12 ve 13. yy.) mühendislik alanında öne çıkmıştır. Suyla çalışan makineler, otomatik saatler ve çeşitli mekanik sistemler tasarlamış; kontrol ve denge düzenekleri üzerine yaptığı çalışmalarla sibernetik biliminin öncüleri arasında yer almıştır (Görsel 6.11).

Görsel 6.11
Fili su saati

Harezmi (8 ve 9. yy.) matematikte cebirin gelişiminde, Farabi (9 ve 10. yy.) felsefe ve mantık alanında, Biruni (10 ve 11 yy.) astronomi ve coğrafyada, Ali Kuşçu (15. yy.) ise astronomi ve matematikte önemli katkılar sunmuştur. Bu bilim insanlarının ortaya koyduğu birikim, sonraki dönemlerde yapılan çalışmalara ışık tutmuş ve modern bilimin gelişimine katkı sağlamıştır.

? **Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin "iletişim, eğitim, sağlık ve ulaşım" alanlarına nasıl yansıdığı ile ilgili örnekler veriniz.**

Günümüzdeki bilimsel ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkileri ile ilgili çember tartışma tekniğini kullanarak uygulama adımlarını takip ederek "Teknolojinin Toplumsal Ayak İzleri" etkinliği gerçekleştiriniz.

Uygulama Adımları

Teknolojinin Toplumsal Ayak İzleri

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfta bir çember oluşturunuz.
- Tartışma boyunca dile getirilen görüşleri tahtaya not etmesi için bir yazıcı seçiniz.
- "Günümüzdeki bilimsel ve teknolojik gelişmelerin toplum hayatına etkileri nelerdir?" konusunda görüşlerinizi ifade ediniz.
- Tartışma tamamlandıktan sonra yazıcıdan aldığı notları okumasını isteyiniz.
- Tartışma sürecinde özgürlük değeri çerçevesinde nazik ve kişisel haklara saygılı olmaya özen gösteriniz.

! Tartışma sürecinin karekodla verilen kontrol listesi ile değerlendirileceğini unutmayınız.

Çember Tartışma Tekniği

Kontrol Listesi

Arkadaşlar, günlük yaşamımızda iletişimden eğitime, sağlıktan ulaşıma kadar birçok alanda teknolojik araçlardan yararlanıyoruz. Bu araçlar hem yaşamımızı kolaylaştırmakta hem de toplumların gelişimine katkı sağlamaktadır. Aşağıda verilen teknolojinin yaşamımızdaki yeri ve önemine ilişkin soruları cevaplayınız.

ÇALIŞMA YAPRAĞI

1. Günümüzde iletişim teknolojilerinden en çok hangi aracı kullanıyorsunuz ?

.....

2. Bu teknolojinin hayatınızı nasıl kolaylaştırdığını yazınız.

.....

3. Teknolojik araçların bilinçli kullanılması neden önemlidir?

.....

4. İnsanların günlük yaşamını kolaylaştıracak bir teknolojik ürün tasarlasaydınız bu ürün ne olurdu? Yazınız.

.....

5. Teknolojik buluşların iletişim, eğitim, sağlık ve ulaşım alanlarından hangisinde insanlara büyük fayda sağladığını düşünüyorsunuz?

.....

.....

Görsel 6.12

UYGULAYALIM

Geleceğin iletişimi, eğitimi, sağlığı, ulaşımı konuları ile ilgili fikir taraması tekniğini kullanarak uygulama adımlarını takip ederek "Geleceğin Dünyasına Yolculuk" etkinliğini gerçekleştiriniz.

Fikir Taraması Tekniği

Uygulama Adımları

Geleceğin Dünyasına Yolculuk

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfınızda sayıca eşit dört gruba ayrılınız.
- Gruplar olarak "geleceğin iletişimi, eğitimi, sağlığı, ulaşımı" konularından birini seçiniz.
- Aşağıdaki yazılı kaynakları ve altlarındaki soruları okuyarak seçtiğiniz konuyla ilgili çıkarımlarda bulununuz. Ayrıca kendi gözlem ve deneyimlerinizden hareketle bilim ve teknolojinin gelecekte iletişim, eğitim, sağlık ve ulaşım alanlarında toplumsal hayatı nasıl etkileyebileceğine dair değerlendirmeler yapınız.
- Yaptığınız çıkarımları yazılı ya da görsel olarak ifade ediniz.

Kaynak A

Felçli Hastaların Konuşmasını Sağlayan Teknoloji

Çeşitli hastalıklar nedeniyle konuşma yeteneğini kaybetmek birçok insan için hayli zorlayıcı bir durum. Bu noktada bilim insanları felç gibi rahatsızlıklar nedeniyle konuşma yeteneğini kaybeden insanlar için hayatı kolaylaştıracak bir teknoloji üzerinde çalışıyor.

Araştırmacılar yapay zekâ algoritmasını kullanarak, beyin sinyallerini yorumlayan ve metne dönüştürebilen, beyin okuma cihazı olarak tanımlanabilecek bir beyin-bilgisayar arayüzü geliştirdi. Arayüz, beyinden gelen sinyalleri bilgisayar tarafından oluşturulan bir sesle kelimelere dönüştürüyor (Görsel 6.13).

Bu gelişme hastaların aile ve arkadaş ilişkilerini sağlıklı bir şekilde sürdürmelerini sağlama, iş hayatlarına devam edebilme ve dış dünya ile bağlantıda kalmalarını kolaylaştırma açısından büyük bir adım.

(Yetiş, 2023)

Görsel 6.13
Sağlık ve teknoloji

Okuduğunuz haber ile kendi gözlem ve deneyimlerinizden hareketle bilim ve teknolojinin gelecekte iletişim alanında ne tür gelişmelere sahne olacağını düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Teknoloji eğitimi nasıl yeniden icat ediyor?

Stanford Eğitim Enstitüsü Dekanı "Teknoloji, insanların eğitim hakkındaki varsayımlarını kontrol etmelerini gerektiriyor (Görsel 6.14)." Özellikle yapay zekanın önyargıları kopyalamada ve geçmişte işlerin yapılış biçimini, zayıf öğretim modelleri de dâhil olmak üzere, otomatikleştirmede çok etkili olduğunu belirtti. "Yapay zekâ öğrencilerin materyal üretmeleri ve ortalama olmayan çocukları tespit edip onlara göre özelleştirebilmemiz eğitim ortamları oluşturmamıza da olanak sunuyor. Bu, tamamen yeni öğretim yöntemleri düşünmek için bir fırsat ve görmeyi umduğum yol bu."

(Genel ağdan alınmıştır.)

Görsel 6.14
Eğitim ve teknoloji

Okuduğunuz haber ile kendi gözlem ve deneyimlerinizden hareketle bilim ve teknolojinin gelecekte eğitimi nasıl şekillendireceğini düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

Kaynak B

Alzheimer'ı (Alzaymır) Yavaşlatan İlk İlaç Onaylandı

Görsel 6.15: İlaç

Amiloid beta sinir hücreleri arasında birikerek beyinde plak oluşturan bir tür proteindir. Amiloid beta proteinlerinin beyinde birikmesi ise sinir hücrelerine hasar vererek hafıza ve düşünme kaybına neden olur. Bu da alzheimer hastalığının oluşmasına yol açar.

ABD'den ve Japonya'dan teknoloji şirketleri, geliştirdikleri alzaymır ilacının, hastalığın beyni tahrip etme sürecini yavaşlattığını açıkladı (Görsel 6.15). İlaç tedaviye alzheimer hastalığının erken evrelerinde başlanırsa hafıza ve düşünmedeki bozulmaları yavaşlatabiliyor. Ancak alzaymır hastalığının ileri evrelerinde kullanılmaya başlanması durumunda etkili olamıyor.

(Millî Eğitim Bakanlığı, 2024, s. 2)

Okuduğunuz haberden, kendi gözlem ve deneyimlerinizden hareketle bilim ve teknolojinin gelecekte sağlık alanında ne tür gelişmelere sahne olacağını düşünüyorsunuz? Açıklayınız.

İspanya'da Toplu Ulaşımda İlk Sürücüsüz Elektrikli Otobüs Denemesi Başladı

Görsel 6.16
Elektrikli otobüs

Çevreci ve sürdürülebilir yeni toplu ulaşım tedbirlerini desteklemek amacıyla İspanya'nın başkenti Madrid'de başlatılan proje kapsamında ilk sürücüsüz elektrik otobüsünün deneme seferi kentteki park alanında yapıldı (Görsel 6.16)."Bu araçlar, toplu ulaşım sorunlarına çözüm sunuyor ve çok kısa sürede piyasada rekabete açık duruma gelecek. Büyük araçların giremediği şehir merkezleri, park alanları, üniversiteler, sanayi siteleri gibi yerlerde bu tip araçlar kullanılabilir. Şu anda zaten dünyanın farklı yerlerde bir çok kentte, bu araçların deneme seferleri yapılıyor." açıklamalarında bulunuldu.

(Genel ağdan alınmıştır.)

Okuduğunuz haber ile kendi gözlem ve deneyimlerinizden hareketle bilim ve teknolojinin gelecekte ulaşım alanında ne tür gelişmeler yaşanacağını düşünüyorsunuz?Açıklayınız.

Öğrenme Galerisi tekniğini kullanarak uygulama adımlarını takip ederek "Düşünce Sergimiz" etkinliğini yapınız.

Uygulama Adımları

Düşünce Sergimiz

- Grup olarak oluşturduğunuz yazılı ya da görsel ürünleri sınıf duvarınıza asınız.
- Hazırlanan galerileri gezerek inceleyiniz.
- Galeri gezerken o konu hakkında varsa kendi öngörülerinizi galerilere ekleyiniz.

Etkinliğin öğrenci gözlem formu aracılığıyla değerlendirileceğini unutmayınız.

Gözlem Formu

DEĞERLENDİRELİM

Geleceğin insanlarına bilimsel ve teknolojik gelişmelerin 2071 yılındaki günlük yaşamlarını nasıl etkileyeceğine dair öngörülerinizi içeren bir mektup yazınız.

Yazacağınız mektubun karekodla verilen "Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı" aracılığıyla değerlendirileceğini unutmayınız.

Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı

Geleceğe Mektup

Aşağıdaki tablolarda konu boyunca çalışmalarınızı en iyi şekilde ifade eden seçeneğin altına "✔" işareti koyunuz.

Öz Değerlendirme Formu

		Evet	Kısmen	Hayır
1	Konu boyunca kendi fikirlerimi açık ve anlaşılır şekilde ifade ettim.			
2	Geleceğe yönelik özgün fikirler geliştirdim.			
3	Arkadaşlarımın fikirlerini dikkatle dinledim ve onlara saygı gösterdim.			
4	Bilim ve teknolojinin toplumsal hayat için önemini kavradım.			
5	Bilimsel buluşların ve teknolojik yeniliklerin günlük yaşamdaki önemini açıklayabildim.			
6	Bilim ve teknolojinin toplumsal yaşam üzerindeki etkilerine örnek verebildim.			
7	Konu ile ilgili verilen görevleri zamanında ve özenle tamamladım.			
8	Gelecekte teknolojinin hayatımızı nasıl değiştirebileceğine dair en az bir yenilik önerdim.			
9	Gelecekte teknolojinin öğrenci ve öğretmenlere sağlayacağı faydalara ilişkin bir fikir geliştirdim.			
10	Gelecekte teknolojinin insanların yaşamını nasıl kolaylaştırabileceğini açıkladım.			

Akran Değerlendirme Formu

Konu : Bilimsel ve Teknolojik Gelişmelerin Geleceği
Alan : .....
Değerlendiren Öğrenci Adı : .....
Değerlendirilen Grup Adı : .....
Tarih : .....

		Evet	Kısmen	Hayır
1	Grup üyeleri uyum içinde çalıştı.			
2	Her üye görevini yerine getirdi.			
3	Grup içinde fikir alışverişi yapıldı.			
4	Bilimsel ve teknolojik gelişmelere uygun örnekler verildi.			
5	Çıkarımlar geleceğe yönelik mantıklı tahminler içeriyordu.			
6	Oluşturulan ürün açık ve anlaşılır özellikteydi.			
7	Ürün özgün bir şekilde oluşturuldu.			
8	Yeni fikirler ortaya koydu.			
9	Geleceğe yönelik düşünceleri ilgi çekiciydi.			

Gelecek Derse Hazırlık

- Sosyal bilim dallarının hangileri olduğunu araştırınız.
- Gruplar olarak birer tane A3 kâğıdı getiriniz.

DÜŞÜNELIM

SOSYAL BİLİMLERİN ÇALIŞMA ALANLARI

Listedeki sosyal bilim dallarını belirleyiniz. Her seçime ait toplam sayıyı ilgili alana yazınız.

Bilim Dalları	Sosyal Bilim Dalları	
	Evet	Hayır
Arkeoloji	✓	
Biyoloji		
Coğrafya		
Ekonomi		
Fizik		
Felsefe		
Hukuk		
Kimya		
Matematik		
Sosyoloji		
Tarih		
Tıp		
Toplam		

KEŞFEDELİM

Aşağıda verilen Sosyal Bilimler Ağacı'nın yapraklarına neler yazılabileceğini düşününüz. Boş bırakılan yapraklara uygun kavramları yazınız.

ÖĞRENELİM

Sosyal bilimler ve çalışma alanları ile ilgili metinleri okuyunuz ve etkinlikleri yapınız.

Sosyal bilimler; insanların toplum içinde nasıl yaşadığını, birbirleriyle nasıl ilişki kurduğunu ve bu ilişkilerin bireyler ile toplumlar üzerindeki etkilerini inceleyen bilim alanıdır. Sosyal bilimler, insan davranışlarını ve toplumsal olayları nesnel ve sistemli bir bakış açısıyla ele alır. İnsanların sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal faaliyetleri sosyal bilimlerin temel inceleme konuları arasındadır.

Sosyal bilimler; insanın fiziksel özelliklerinden çok, toplumla kurduğu ilişkiler ve bu ilişkilerin sonuçları üzerinde durur. İnsanların geçmişteki yaşam biçimlerini, günümüzdeki toplumsal yapıları ve geleceğe yönelik değişimleri anlamaya yardımcı olur. Bu sayede bireyler yaşadıkları toplumu daha iyi tanır, toplumsal sorunları fark eder ve çözüm yolları geliştirebilir.

Sosyal bilimler, toplum bilimleri olarak da adlandırılır ve insanı merkeze alan farklı bilim dallarından oluşan bir bütündür. Tarih, coğrafya, arkeoloji, antropoloji, ekonomi, hukuk, sosyoloji, felsefe gibi bilim dalları sosyal bilimlerin önemli çalışma alanları arasında yer alır. Bu bilim dalları, insanı ve toplumu farklı yönlerden inceleyerek yaşadığımız dünyayı daha iyi anlamamıza katkı sağlar. Sosyal bilim dallarından bazıları şunlardır:

Arkeoloji; geçmişte yaşamış uygarlıklara ait alet, takı, kıyafet, çanak, çömlek, sanat eseri gibi kalıntıları inceleyen kazı bilimidir (Görsel 6.17). Eski medeniyetleri tarih, filoloji, coğrafya, sosyoloji, antropoloji gibi bilim dallarından yararlanarak inceler. Geçmiş uygarlıkların kültürel, sosyal, siyasal ve ekonomik yönleri hakkında bilgiler sunar.

Görsel 6.17

Ülkemizde yapılan arkeolojik kazılarda örneğin Göbeklitepe, Çatalhöyük gibi alanlarda bulunan taş yapılar, süs eşyaları ve çömlekler, eski toplulukların günlük yaşamı, dinî inançları ve sanat anlayışları hakkında bilgiler sağlar. Ayrıca Efes Antik Kenti, Truva gibi bölgelerdeki kalıntılar; ticaret, şehir planlaması ve sosyal yaşam hakkında önemli ipuçları sunar. Bu örnekler, arkeolojinin hem geçmiş uygarlıkların anlaşılmasına hem de günlük hayatta kullanılan nesneler ve kültürel uygulamalarla bağlantı kurulmasına yardımcı olduğunu gösterir.

Görsel 6.18

Coğrafya, insan ile yeryüzü arasındaki ilişkiyi inceleyen bir bilim dalıdır (Görsel 6.18). İnsanların yaşadıkları çevreyi tanımalarına ve bulundukları yerle ilgili sorunlara duyarlı olmalarına katkıda bulunur. Coğrafya bilgisi sayesinde insanlar doğayı tanır, doğayla etkileşime geçer, ihtiyaçlarını karşılar ve çevrelerine uyum sağlarlar.

Ülkemizde Karadeniz'deki fındık bahçelerinin dik yamaçlara uygun olarak teraslama yöntemiyle işlenmesi, insanların coğrafi yapıya uyum sağlama çabalarını gösterir. Göller bölgesinde kurulan sulama kanalları, tarım için su kaynaklarının değerlendirilmesini ve çevreyle etkileşimi gösterirken İstanbul Boğazı ve diğer köprülerin inşası, insanların ulaşım ihtiyaçlarını coğrafi koşullara uygun olarak çözme çabalarını yansıtır. Ayrıca Kapadokya'daki peri bacaları ve yer altı şehirleri, hem doğal oluşumlarla hem de insan yaşamıyla kurulan etkileşimin somut örneklerindendir. Bu örnekler, coğrafyanın günlük yaşamla olan bağlantısını ve insanların yaşadıkları çevreyi anlamak ve ona uyum sağlamak için coğrafya bilgisinden nasıl yararlandığını gösterir.

Ekonomi, insanların yaşamlarını sürdürebilmek için üretme ve ürettiklerini paylaşma biçimleri ile bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünüdür (Görsel 6.19). Ekonomi üretim, dağıtım ve tüketim süreçlerini inceler. Bir ülkenin yaptığı ihracat ve ithalat da ekonominin konusuna girer.

Görsel 6.19

Ülkemizde üretilen zeytin ve zeytinyağının hem iç piyasada tüketilmesi hem de yurt dışına ihraç edilmesi, üretim ve ihracat sürecini gösterir. İstanbul'daki büyük pazarlar ve süpermarket zincirleri, ürünlerin dağıtımı ve tüketimiyle ilgili örneklerdir. Ayrıca ülkemizde otomobil fabrikalarında yapılan üretim ve ihracat, ekonomik faaliyetlerin hem ülke hem de uluslararası düzeyde nasıl işlediğini gösterir. Bu örnekler, ekonominin günlük yaşamda insanların ihtiyaçlarını karşılamada ve ülke ekonomisine katkı sağlamada ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

Görsel 6.20

Felsefe; bireyin insan, hayat, toplum, dünya ve evren üzerine düşünmesi, soru sorması ve sorgulaması sonucunda ortaya çıkan bir bilim dalıdır. Başka bir ifadeyle felsefe "düşünce bilimi"dir (Görsel 6.20). Bilgiyi arayış felsefeyi en iyi tanımlayan ifadedir. "Ben kimim?" , "Hayatın anlamı nedir?" gibi felsefi sorular her alana yönelik olabilir. Bu yönüyle felsefe, sorgulama yapmayı teşvik eder ve sorunlara farklı açılardan bakma alışkanlığı kazandırır.

Derslerde tartışma etkinliklerinin yapılması sorgulama ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesine yardımcı olur. Konferanslar, forumlar, seminerler ve tartışma programları bireylerin çeşitli konular üzerinde düşünmesini teşvik eder. Bu örnekler, felsefenin günlük yaşamda insanın düşünme ve sorgulama ile nasıl iç içe olduğunu göstermektedir.

Hukuk; insanın diğer insanlar, toplum ve devletle olan ilişkilerini düzenleyen yazılı kurallar bütünüdür (Görsel 6.21). Hukuk bilimi, insanların sahip oldukları hakları hangi yollarla kullanabileceklerini ve bu hakların nasıl korunacağını inceleyen bir alandır. Aynı zamanda kuralların günlük hayatta nasıl uygulandığını açıklayarak bireylerin hem kişisel hem de toplumsal haklarının güvence altına alınmasına katkı sağlar. Hukuk sisteminin sağlıklı işlemesinde yasalar, mahkemeler ve hâkimler belirleyici bir role sahiptir. Bu yapı sayesinde toplumda adalet duygusu güçlenir ve toplumsal düzen sağlanır.

Görsel 6.21

Ülkemizde trafik kurallarına uymak ve trafik cezalarının uygulanması, bireylerin güvenliğini ve haklarını koruyan bir hukuk uygulamasıdır. Tüketici hakları ile ilgili şikâyetlerin Tüketici Hakem Heyetleri aracılığıyla çözülmesi, bireylerin haklarını kullanabilmelerine örnek oluşturur. Ayrıca nüfus müdürlüklerinde kimlik, evlilik işlemlerinin yasal düzenlemelere göre yürütülmesi gibi örnekler hukuk kurallarının günlük yaşamda toplumun düzenini sağlama işlevini göstermektedir.

Görsel 6.22

Sosyoloji; sosyal kurumları, yapıları, kültürleri, sosyokültürel politikaları ve insanların toplumsal hayattaki etkileşimlerini inceleyen bilim dalıdır (Görsel 6.22). Sosyoloji, toplum bilimi olarak bireylerin yaşadıkları toplumu ve toplumsal yaşam biçimlerini daha iyi tanımalarını sağlar. Ayrıca toplumların zaman içinde geçirdiği değişimleri de araştırır.

Ülkemizde şehirlerdeki toplu taşıma sistemleri ve insan davranışları sosyolojik incelemeler için örnek oluşturur; insanların sabah ve akşam saatlerinde toplu taşımada nasıl etkileşimde bulunduğu gözlemlenebilir. Ayrıca Ramazan ayında düzenlenen iftar, yardımlaşma etkinlikleri gibi örnekler insanların toplumsal dayanışma ve kültürel değerlerle nasıl etkileşimde bulunduğunu gösterir.

Tarih, geçmişte yaşanmış olayları belgelerle yer ve zaman bilgisi vererek neden-sonuç ilişkisi içinde inceleyen bilim dalıdır (Görsel 6.23). Tarihin konusu insanın geçmişidir. Tarih bilimi sayesinde insanlar geçmişlerini, kültürlerini, millî ve manevi değerlerini öğrenir. İnsanların ülkeleriyle olan bağları güçlenir. Aynı zamanda tarih, insanlara günümüzdeki uygarlık düzeyine ulaşma sürecinde tüm medeniyetlerin katkısına yönelik farkındalık kazandırır. Geçmişten beslenen tarih, geleceğe yön vermek için de büyük önem taşır.

Görsel 6.23

Ülkemizde eski nüfus sayımları ve aile tarihini yansıtan nüfus kayıtları, insanların yaşam biçimleri, toplumsal düzenleri ve aile yapıları hakkında ipuçları verir. Ayrıca millî mücadele müzeleri ve millî mücadele belgeleri, ülkemizin bağımsızlık sürecini ve halkımızın bu süreçteki çabalarının anlaşılmasına yardımcı olur. Bu örnekler, tarihin günlük yaşamla ve kültürel mirasımızla olan bağını göstermektedir.

Bilgi Kutusu

İlk defa 2003 yılında İstanbul'da açılan sosyal bilimler liseleri, ortaöğretimin genel amaçlarının yanı sıra edebiyat ve sosyal bilimler alanlarında öğrencilerin bilim insanı olarak yetiştirilmelerine kaynaklık etmeyi amaçlamaktadır. Sosyal bilimler liseleri özel program ve proje uygulayan eğitim kurumları kapsamındadır ve T.C. Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yapılan merkezî sınavla öğrenci almaktadır.

Öğrendiğiniz bilgilerden yola çıkarak karekodla verilen sosyal bilim dalları ile ilgili etkinliği yapınız.

Sosyal Bilimlerin Çalışma Alanlarıyla İlgili Bilgi Kartları

Uygulama adımlarını takip ederek "Sosyal Bilimlerin İzinde" etkinliğini yapınız.

Uygulama Adımları

Sosyal Bilimlerin İzinde

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfça bir çember oluşturunuz.
- Konuşma sırasının belli olması için elinizde bir nesne (kalem, şişe vb.) bulundurunuz.
- Öğretmenin sorduğu sosyal bilim dalının çalışma alanlarını söyleyiniz.
- Verilen cevabın doğru ya da yanlış olmasına bakmadan sıranın bir sonraki kişiye geçmesini sağlayınız.
- Verilen cevaplardan yola çıkarak sınıf arkadaşlarınızla sosyal bilim dallarının tanımlarını yapınız.

Etkinliğin gözlem formu aracılığıyla değerlendirileceğinizi unutmayınız.

Gözlem Formu

Karekodla verilen dijital kitapçığı inceleyerek sosyal bilim dallarının benzer ve farklı özelliklerini belirleyiniz.

Sosyal Bilim Dalları

Çember tartışma tekniğini kullanarak uygulama adımlarını takip ederek "Bilim Dalları Arasındaki Bağlar ve Farklar" etkinliğini yapınız.

Uygulama Adımları

Bilim Dalları Arasındaki Bağlar ve Farklar

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfta çember oluşturunuz.
- Tartışma boyunca dile getirilen görüşleri tahtaya not etmek için bir yazıcı seçiniz.
- "Sosyal bilim dallarının benzer ve farklı özellikleri nelerdir?" konusu ile ilgili görüşlerinizi ifade ediniz.
- Tartışma sırasında dile getirilen görüşlerin güçlü ve zayıf yönlerini değerlendirerek ortak özellikleri ve farklılıkları gerekçeleriyle açıklayınız.
- Tartışma tamamlandığında arkadaşınızdan tahtaya yazdığı notları okumasını isteyiniz.

UYGULAYALIM

Servis altlığı tekniğini kullanarak uygulama adımlarını takip ederek "Düşünce Masası Kuruyoruz" etkinliğini yapınız.

Servis Altlığı Tekniği

Uygulama Adımları

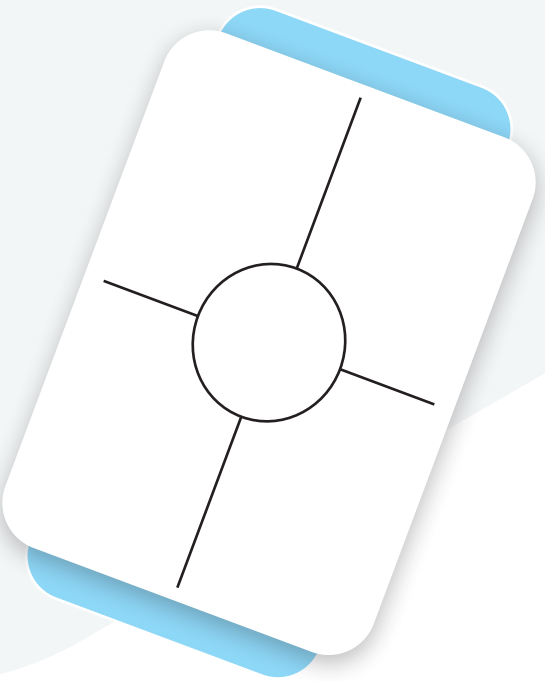
Düşünce Masası Kuruyoruz

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfınızda dörder kişilik gruplara ayrılınız.
- Öğretmeninizin verdiği kâğıda sosyal bilimlerin genel çalışma alanlarına dair önermeler yazınız. Örneğin Sosyal bilimler insan davranışlarını ve toplum içindeki ilişkileri inceleyen bilim dallarını kapsar.
- Kâğıdı her grup üyesinin yazabileceği bir bölüm ve ortada cevaplarınızı özetleyebileceğiniz bir yer olacak şekilde bölünüz.
- Kâğıdın size ayrılan bölümüne, sosyal bilimlerin genel çalışma alanlarıyla ilgili bir önerme yazınız veya bunu çizimle görselleştiriniz.
- Yazdıklarınızı veya çizdiklerinizi grup arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Grup arkadaşlarınızla paylaştığınız bilgileri tartışarak iki veya üç ana fikir ortaya koyunuz.
- Belirlediğiniz fikirleri kâğıdın orta kısmına yazınız ve sınıfınızla paylaşınız.
- Paylaşım sürecinde ortaya çıkan fikirleri sınıf olarak tartışınız.

Etkinliğin anekdot kaydı aracılığıyla değerlendirileceğini unutmayınız.

Görsel 6.24

Anekdot Kaydı

DEĞERLENDİRELİM

Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

Anlat Bakalım: Sosyal Bilimler

- Öğretmeninizin rehberliğinde sınıfınızda sayıca eşit iki gruba ayrılınız.
- Karekodla verilen kart örneklerine göre kartları kendiniz yapabilir veya imkânlar dahilinde çıktı alabilirsiniz.
- Oyuna başlayacak grubu belirleyiniz. Bu grubun ilk oyuncusundan öğretmeninizdeki kartlardan birini çekmesini isteyiniz.
- Arkadaşınızdan bir dakika içinde kartta yazan bilim dalını yasak kelimeleri kullanmadan kendi grubuna anlatmasını isteyiniz.
- Arkadaşınıza süre dolana kadar kart çekip anlatmaya devam etmesi gerektiğini hatırlatınız.
- Doğru bilinen her bir kart için grup hanesine bir puan yazınız.
- Her gruptan sırayla bir kişi anlatacak şekilde kartlar bitene kadar oyuna devam ediniz.
- Kartlar bittiğinde grupların puanlarını sayınız. Oyunu kazanan grubu alkışlayınız.

Görsel 6.25

Oyun Kartları

DÜŞÜNELİM

TOPLUMSAL HAYATTA KARŞILAŞILABİLECEK PROBLEMLERE ÇÖZÜM ÜRETME

Verilen görselleri inceleyerek soruları cevaplayınız.

Görsel 6.26

Görsel 6.27

İki görsel arasındaki farkları bulunuz.

İkinci görseldeki sorun nedir? Bu sorunun neden kaynaklandığını açıklayınız.

Tespit ettiğiniz sorunları ortadan kaldırmak için neler yapılmalıdır? Düşüncelerinizi yazınız.

KEŞFEDELİM

Verilen hikâyeyi okuyarak hikâye haritasını doldurunuz ve soruyu cevaplayınız.

Mahalledeki Çevre Kirliliği

Bir gün Serap, okuldan eve dönerken sokaklarda biriken çöpleri fark etti. Çöp kutularının bazıları devrilmiş, bazı sokaklarda ise hiç çöp kutusu yoktu. Kötü koku ve kirli görüntü onu rahatsız etti. Bu durumun çevre sağlığı için de sorun oluşturduğunu düşündü.

Eve gidince çözüm yolları üzerine düşündü. Her sokağa yeterli sayıda çöp kutusu konulması, kutuların düzenli boşaltılması ve insanlara temizlik konusunda bilgilendirme yapılması gerektiğini not aldı. Ertesi gün mahallede kaç çöp kutusu olduğunu, hangilerinin kırık olduğunu ve hangi sokaklarda hiç bulunmadığını araştırdı. Market ve berberde çalışanlara çöplerin ne sıklıkla toplandığını sordu.

Topladığı bilgilere göre bazı sokaklarda çöp kutusu yoktu, var olanların çoğu dolu ya da kırılmıştı ve temizlik hizmeti düzenli değildi. Sorunun yalnızca insanların dikkatsizliğinden değil yetersiz hizmetten de kaynaklandığını anladı.

Arkadaşlarıyla birlikte muhtara gidip çözüm önerilerini sundu. Kısa süre sonra belediye yeni çöp kutuları yerleştirdi ve temizlik hizmetini düzenli hâle getirdi. Böylece mahalle daha temiz ve sağlıklı bir görünüme kavuştu.

Hikâyenin adı?
.....
.....

Kim?
.....
.....

Nerede?
.....
.....

Ne zaman?
.....
.....

Ne oldu?
.....
.....

Sorun neydi?
.....
.....

Çözüm nasıl gerçekleşti?
.....
.....

Sonuç ne oldu?
.....
.....

Görsel 6.28

? Sizin de yakın çevrenizde tanık olduğunuz sorunlar var mı? Sizce bu sorunlar neden kaynaklanmaktadır? Açıklayınız.

ÖĞRENELİM

Problem çözme süreci ile ilgili verilen metinleri okuyunuz ve etkinlikleri yapınız.

Uygulama adımlarını takip ederek beyin fırtınası ile etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

Hayatın İçindeki Sorunlar ve Biz

- Toplumsal hayatta karşılaştığınız ya da karşılaşabileceğiniz problemlerin neler olduğunu düşününüz.
- Düşündüğünüz problem durumlarını sırayla sınıfınızda paylaşınız.
- Duygu ve düşüncelerinizi arkadaşlarınızla etkili iletişim kurarak ve dostluk değerine uygun olarak paylaşmaya dikkat ediniz.
- Gönüllü bir arkadaşınızdan tahtaya çıkmasını ve sınıfça belirlediğiniz problem durumlarını yazmasını isteyiniz.

İnsanlar günlük yaşamlarında birçok problemle karşılaşırlar. Problem, günlük hayatta karşımıza çıkan ve çözülmesi gereken durumlar için kullanılan bir kavramdır. Çözüm gerektiren her durum bir problemdir. Bu problemler evde, okulda, sokakta ya da farklı ortamlarda ortaya çıkabilir.

Örneğin evden çıkarken anahtarınızı unutabilirsiniz. Okuldan dönerken servisi kaçırabilirsiniz. Arkadaşınızla oyun oynarken kurallarda anlaşmazlık yaşayabilirsiniz. Telefonun şarjı bitmiş olabilir ve acil bir arama yapmanız gerekebilir. Kütüphaneden ödünç aldığınız kitabı kaybedebilirsiniz.

Toplumsal sorunlar, sadece bazı insanları değil toplumun büyük bir kısmını etkileyen ve insanların yaşamını zorlaştıran problemlerdir. İşsizlik, yoksulluk, çevre kirliliği, çarpık kentleşme, ulaşım sorunları, göç sorunları toplumsal sorunlara örnek olarak gösterilebilir. Ayrıca şiddet, trafik sorunları ve doğal kaynakların bilinçsiz kullanılması da birçok insanı etkileyen önemli sorunlar arasındadır. Bu sorunlar toplumdaki huzur, güven ve dayanışmayı olumsuz etkilemektedir.

Bunların hepsi çözülmesi gereken problemlerdir ve böyle durumlarla başa çıkmayı öğrenmek, günlük hayatta daha başarılı olmaya yardımcı olur. Bir problemle karşılaştığınızda panik yapmak yerine sakin kalmak, durumu dikkatle değerlendirmek ve çözüm yollarını düşünmek gerekir. Problem çözme sürecinde şu adımları izleyebilirsiniz:

1 Problemi Tanıma

Bu aşama, çözüm sürecinin en önemli basamağıdır çünkü yanlış tanımlanan bir problem, yanlış çözümlere yol açar. Problemin neden ortaya çıktığı, kimleri etkilediği, ne zamandır sürdüğü, hangi sonuçlara yol açtığı gibi sorular sorulur. Sorulara yönelik bilgiler toplanarak problemin sınırları belirlenir ve konu netleştirilir.

2 Model Geliştirme

Problemin çözümü için bir yol haritası hazırlanır. İzlenecek adımlar planlanır ve bir model oluşturulur. Bu model; şema, plan ya da strateji şeklinde olabilir. Amaç rastgele değil düzenli ve sistemli bir şekilde ilerlemektir. Bu aşamada hangi yöntemlerin kullanılacağına karar verilir.

3 Araştırma Yapma

Hazırlanan plana göre araştırma yapılır. Problemle ilgili bilgiler toplanır, veriler elde edilir ve gerekli incelemeler gerçekleştirilir. Güvenilir kaynaklardan yararlanılır; anket, gözlem, görüşme gibi yöntemler kullanılabilir. Amaç, tahminlere değil kanıtlara dayalı bilgi edinmektir. Toplanan veriler çözümün temelini oluşturur.

4 Verilerin Analizi ve Yorumu

Elde edilen veriler düzenlenir, sınıflandırılır ve incelenir. Veriler tablo, grafik veya notlar hâline getirilerek daha anlaşılır duruma getirilir. Benzer ve farklı yönler belirlenir, önemli noktalar vurgulanır. Son olarak verilerin problemle ilişkisi değerlendirilir ve elde edilen bulgular yorumlanır.

5 Çözüm Üretme

Analiz edilen verilere dayanarak çözüm önerileri geliştirilir. Çözümün gerçekçi, uygulanabilir ve probleme uygun olması önemlidir. Bu aşamada birden fazla çözüm alternatifi karşılaştırılarak en uygun ve uygulanabilir olan tercih edilir.

6 Değerlendirme

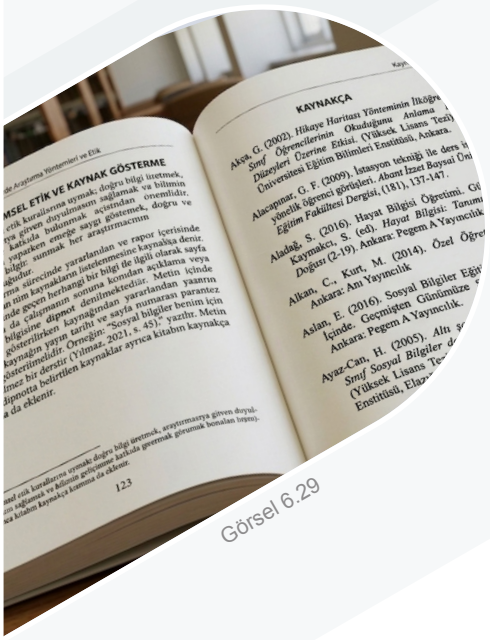
Seçilen çözüm uygulanır veya paylaşılır. Çözümün etkili olup olmadığı kontrol edilir ve gerekiyorsa düzenlemeler yapılır. "Problem çözüldü mü?", "Beklenen sonuca ulaşıldı mı?" gibi sorulara cevap aranır. Eğer çözüm yeterli değilse süreç yeniden gözden geçirilir ve iyileştirmeler yapılır.

Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Öğretmeninizin rehberliğinde beş kişilik gruplara ayrılınız.
- Grup arkadaşlarınızla tahtaya yazılan problemlerden birini seçerek düşüncelerinizi bir cümle ile ifade ediniz.
- Grup arkadaşlarınızla seçtiğiniz problemin çözümüne yönelik beyin fırtınası yaparak çözüm yolu geliştiriniz ve ortaya çıkan çözüm yolu önerilerini not ediniz.
- Küçük grup tartışması yaparak not aldığınız model önerilerinden birini seçiniz.
- Seçtiğiniz model doğrultusunda bir araştırma planı hazırlayınız.
- Planınızda; farklı kaynakların incelenmesine, çevrenizdeki insanlarla görüşmeler yapılmasına ve probleme ilişkin verilerin toplanmasına ve çözüm önerilerinin geliştirilmesine yer veriniz.
- Hazırladığınız plan doğrultusunda çevrenizdeki insanlarla görüşmeler yaparak probleme ve çözüm önerilerine ilişkin veri toplayınız.
- Araştırma sürecinde gösterdiğiniz emek ve süreklilik, elde edilen bilginin kalitesini doğrudan etkiler.

! Bu süreçte düzenli ve sabırlı çalışmanın, doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmada önemli olduğu unutmayınız.

Görsel 6.29

Bilimsel çalışmalarda yalnızca kaynak göstermek yeterli değildir aynı zamanda bilimsel etik kurallarına da uyulmalıdır. Bilimsel etik; araştırma yaparken dürüst, tarafsız ve sorumlu davranmayı ifade eder. Başkasına ait fikirleri, verileri veya görselleri izinsiz ve kaynak göstermeden kullanmak etik değildir. Ayrıca araştırma sonuçlarını değiştirmek, gerçek dışı veri eklemek (sahtecilik) ya da var olan verileri çarpıtmak da bilimsel etik ihlalidir.

Bilimsel etik kurallarına uymak; doğru bilgi üretmek, araştırmacıya güven duyulmasını sağlamak ve bilimin gelişimine katkıda bulunmak açısından önemlidir. Araştırma yaparken emeğe saygı göstermek, doğru ve güvenilir bilgi sunmak her araştırmacının sorumluluğudur. Araştırma sürecinde yararlanılan ve rapor içerisinde atıf yapılan tüm kaynakların listelenmesine kaynakça denir. Metin içinde geçen herhangi bir bilgi ile ilgili olarak sayfa altına ya da çalışmanın sonuna konulan açıklama veya kaynak bilgisine dipnot denilmektedir. Metin içinde kaynak gösterilirken kaynağından yararlanılan yazarın soyadı, kaynağın yayın tarihi ve sayfa numarası yay ayraç içinde gösterilmelidir. Örneğin “Sosyal bilgiler benim için vazgeçilmez bir derstir (yazarın soyadı, yıl, sayfa numarası).” yazılır. Metin içinde dipnotta belirtilen kaynaklar ayrıca kitabın kaynakça kısmına da eklenir (Görsel 6.29). Yeni bir eser yazılırken faydalanılan kaynaklar belirtilmezse bilgi hırsızlığı olarak nitelendirilen “intihal” oluşur. İntihal oluşmaması için kullanılan bilgilerin kaynaklarının mutlaka belirtilmesi gerekmektedir.

Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Yaptığınız araştırma ya da görüşme sonucunda elde ettiğiniz verileri not alınız.
- Problemin neden ve sonuçlarını ayırt ediniz.
- Elde ettiğiniz verileri küçük grup tartışması yoluyla inceleyerek yorumlayınız.
- Seçtiğiniz problemin olası çözüm yollarını, avantajlarını ve dezavantajlarını belirleyerek verilen diyagram üzerine listeleyiz.

Seçtiğiniz problem

Olası Çözüm Yolları

	Avantajları	
	Dezavantajları	
	Avantajları	
	Dezavantajları	
	Avantajları	
	Dezavantajları	

Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Grup arkadaşlarınızla oluşturduğunuz diyagram üzerinden belirlediğiniz problemin olası çözüm yollarını, avantajları ve dezavantajları ile kaynaklara dayalı olarak sınıfınıza sununuz.
- Yaptığınız sunumdan sonra topladığınız verilere dayalı olarak size göre en ideal çözüm yolunu belirleyiniz.

Karekodla verilen "Çözüm Bende" oyununu oynayınız.

Çözüm Bende

UYGULAYALIM

Uygulama adımlarını takip ederek etkinliği yapınız.

Uygulama Adımları

- Araştırmanızı tamamlandıktan sonra belirlediğiniz çözüm önerilerini aşağıdaki tabloya yazarak verilen ölçütlere göre değerlendiriniz.

	Çözüm Önerileri	Ekonomiklik	Güvenilirlik	Verimlilik	Yararlılık	Sürdürülebilirlik
1.	.....					
2.	.....					
3.	.....					
4.	.....					

- Grup arkadaşlarınızla tablodaki ölçütleri değerlendirerek insana ve doğaya duyarlı en doğru çözüm önerisinin hangisi olduğuna karar veriniz.
- Grup olarak karar verdiğiniz çözüm önerisini, gerekçeleriyle birlikte sınıf arkadaşlarınızla paylaşınız.
- Diğer grupların çalışmalarını inceleyerek çözüm önerilerini; belirlenen ölçütlere, insana ve doğaya duyarlılık düzeylerine göre puanlayınız.
- Değerlendirme sonucunda en yüksek puanı alan çözüm önerisini belirleyiniz.
- Çözüm önerilerine yönelik değerlendirmelerinizi, gerekçeleriyle birlikte sınıf arkadaşlarınıza açıklayınız.

DEĞERLENDİRELİM

Elde ettiğiniz verileri yansıtan bir poster hazırlayınız. Hazırladığınız posteri okul panosunda sergileyerek arkadaşlarınıza sunum yapınız.

Uyarı: Hazırladığınız posterin analitik dereceli puanlama anahtarı, yaptığınız sunumun ise kontrol listesi ile değerlendirileceğini unutmayınız.

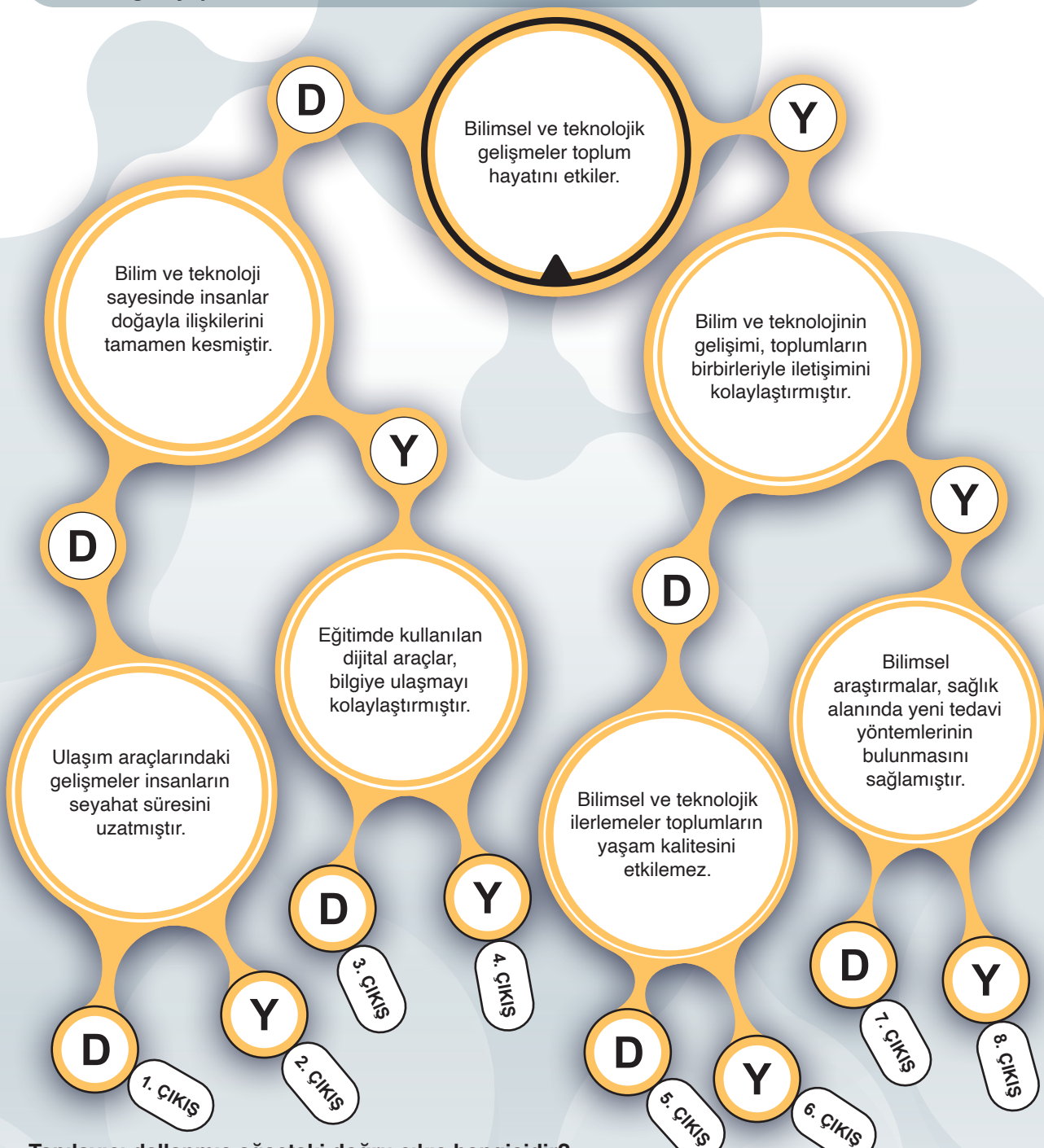
Sürdürülebilir Gelecek, Doğru Çözüm

Analitik Dereceli Puanlama Anahtarı

Kontrol Listesi

6. ÖĞRENME ALANI-KENDIMI DEĞERLENDIRIYORUM

A. Aşağıdaki ifadelerin doğru ya da yanlış olduğuna karar vererek tanılayıcı dallanmış ağaç etkinliğini yapınız.

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki doğru çıkış hangisidir?

.....

Tanılayıcı dallanmış ağaçtaki yanlış ifadeleri bulunuz ve doğrularını yazınız.

.....

.....

.....

B. Tablodaki ipuçlarından yararlanarak ifadelere karşılık gelen şifrelenmiş kelimeleri altlarındaki boşluklara yazınız.

A	B	C	Ç	D	E	F	G	Ğ	H	I	İ	J	K	L
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
M	N	O	Ö	P	R	S	Ş	T	U	Ü	V	Y	Z	
16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	

B 12 L 12 M

24 E 14 N 18 L 18 13 İ

24 A 21 İ 10

1 R 14 E O 18 O J 12

3 O 9 R 1 F 28 1

S 18 S 28 O 15 O 13 İ

7 E L 22 E 7 E

20 S 12 14 O 15 O 13 İ

E 14 O 17 O 16 12

20 R 18 B 15 E 16

K 1 Y 17 A 14 Ç 1

24 O 20 L 25 M

S 12 Y 1 S 6 T

4 Ö 29 Ü 16

10 U 14 U 14

22 O 22 Y 1 L B 12 L 15 M 15 E 21

C. Aşağıdaki çoktan seçmeli soruları cevaplayınız.

1. 7/C sınıfı öğrencileri, okul kantininde ortaya çıkan plastik atık problemini çözmek için bir araştırma grubu kurmuştur. Grup; öncelikle öğrencilerden ve kantin işletmecilerinden veri toplamış, ardından olası üç çözüm yolunu belirlemiştir:

Çözüm A: Ambalajlı ürünlerin satışını tamamen yasaklamak

Çözüm B: Tekrar kullanılabilir kaplar dağıtmak ve bu kapların kullanımını öğrencilere zorunlu kılmak

Çözüm C: Plastik ambalajlı ürünlerin fiyatlarını %50 artırıp geri dönüşüm kutusu sayısını artırmak

Grup, bu çözümleri "ekonomiklik, güvenilirlik ve sürdürülebilirlik" ölçütlerine göre değerlendirmeye almıştır.

7/C sınıfı öğrencileri bu önerilerden Çözüm B'yi seçmiştir. Grubun bu kararı almadan önceki araştırma sürecinde öncelikli olarak yapması gereken aşağıdakilerden hangisidir?

A) Sadece kendi grup üyelerinin fikirlerine dayanarak, okul yöneticileri ile görüşmeden hemen Çözüm B'yi uygulamaya koymak

B) Öğrencilerin kendi tekrar kullanılabilir kaplarını sürekli kullanıp kullanmayacağını ve atık miktarını azaltıp azaltmayacağını gösteren güvenilir verileri toplamak

C) Çözüm C'deki fiyat artışını kimseye danışmadan hemen uygulamak ve sonuçları gözlemlemek

D) Kaynağı belli olmayan istatistiklere dayanarak, Çözüm A'nın çevreye duyarlı çözüm olduğuna karar vermek

2. "Büyük devletler kuran ecdadımız büyük ve geniş kapsamlı medeniyetlere de sahip olmuştur. Bunu aramak, tetkik etmek, Türklüğe ve cihana bildirmek bizler için bir borçtur."

Mustafa Kemal ATATÜRK

Mustafa Kemal Atatürk'ün verilen sözünde aşağıdaki sosyal bilim dallarından hangisinin öneminden bahsedilmiştir?

A) Coğrafya
B) Ekonomi
C) Tarih
D) Sosyoloji

3. Teknolojik gelişmeler sayesinde günümüzde birçok bilimsel çalışma yapılmaktadır. Elektronik, bilgisayar teknolojileri, havacılık, uzay ve tıp araştırmaları bu çalışmalara örnek olarak verilebilir. Bilimsel çalışmalar sayesinde günlük hayattaki işlerimiz çok daha kolay yapılabilir hâle gelmektedir.

Aşağıdakilerden hangisi teknolojik yeniliklerin günlük hayattaki kullanımına örnektir?

A) Akıllı ev sistemleri
B) Radar sistemleri
C) Uzay araçları
D) Nanobotlar

4. Mustafa Kemal Atatürk, Türk milletinin çağdaş uygarlıklar seviyesine ulaşmasının ancak bilim ve aklın rehberliğinde gerçekleşebileceğini vurgulamıştır. Ona göre bilim ve teknoloji, toplumların ilerlemesini sağlayan en güçlü araçlardır. Atatürk, bu anlayışını "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir, fendir." sözüyle açıkça ifade etmiştir. Atatürk, milletin geleceğini hurafelere, akıl ve bilim dışı düşüncelere değil bilimsel düşünme biçimine dayandırmak gerektiğini savunmuştur. Bu nedenle her alanda araştırma, sorgulama ve deney yapma yöntemlerinin benimsenmesini istemiştir. Atatürk'e göre bilimsel düşünce yalnızca teknik alanlarda değil toplumsal yaşamın her alanında yol gösterici olmalıdır.

Bu metinde anlatılmak istenen temel düşünce aşağıdakilerden hangisidir?

A) İnsanların geleneklerine sıkı sıkıya bağlı kalmaları gerekir.
B) Toplumun ilerlemesi için bilimden çok sanata önem verilmelidir.
C) Bilim ve akıl, bireylerin ve toplumların gelişiminde en güvenilir yol göstericilerdir.
D) Bilimsel düşünce yalnızca laboratuvarlarda yapılacak deneylerle sınırlıdır.

5. Bir toplumsal problemin çözümüne yönelik geliştirilen önerilerin bilimsel ve etik bir şekilde değerlendirilmesi istenirken aşağıdaki ölçütlerden hangisi uzun vadede çevreye ve topluma duyarlı olma amacını en iyi yansıtır?

A) Ekonomiklik
B) Güvenilirlik
C) Verimlilik
D) Sürdürülebilirlik

Ç. Aşağıdaki açık uçlu soruları cevaplayınız.

Tarihi çok eski dönemlere dayanan Kastamonu, yurdumuzun kuzey kesiminde genel olarak dağlık bir alan üzerinde kurulmuştur. Şehir adını Etnografya Müzesinde de kalıntıları sergilenen, MÖ 2000 ila 1300 yılları arasında bölgede hüküm süren Gaslardan almıştır. Bir süre Doğu Roma egemenliğinde kaldıktan sonra Türklerin yaşadığı bir yer hâline gelmiştir. Millî Mücadele'de gösterdiği büyük kahramanlık ile adını tüm dünyaya duyuran Kastamonu, 2018 yılında da Türk Dünyası Kültür Başkenti ilan edilmiştir.

Sıcakkanlı, güler yüzlü ve birbirine sıkı sıkıya bağlı olan Kastamonu halkı inanç ve kültürümüzü de gelecek kuşaklara taşımaktadır. Günümüzde halk arasında kullanılan bazı kelimelerin Kaşgarlı Mahmud'un ilk Türkçe sözlük olan eseri Divanü Lügati't-Türk'te geçtiği tespit edilmiştir.

Genel olarak tarım ve hayvancılığın yapıldığı şehirde ormancılık ve balıkçılık da önemli birer geçim kaynağıdır. Yaylacılık faaliyetleri, doğal güzellikleri; kış, inanç ve kültür turizmi ile ön plana çıkan Kastamonu; Türkiye'nin gizli kalmış hazinelerinden biridir.

1. Okuduğunuz metinde hangi sosyal bilim dallarına ait içerik bulunmaktadır? Yazınız.

2. Bir araştırma sonunda yararlanılan kaynakların kaynakçada belirtilmemesi hâlinde hangi sorunlar ortaya çıkabilir? Yazınız.

Öğrenme alanı ek sorular

Kavram Oyunu

A-B-C

ajans: Haber toplama, yayma ve üyelerine dağıtma işiyle uğraşan kuruluş.

altyapı: Toplumun ekonomik yapısını oluşturan ve insan bilincinden bağımsız olarak biçimlenen üretim ilişkilerinin hepsi.

alzaymır: İlerleyen yaşta ortaya çıkan, hatırlamada güçlük, bazı yetilerde bozulma ile ilişkilendirilen hastalık.

ambalaj: Ürünü dış etkenlerden koruyan, içine konan ürünleri bir arada tutarak taşıma, depolama, dağıtım, tanıtma, reklam gibi işlemleri kolaylaştıran, kâğıt, mukavva, tahta, plastik vb.nden yapılan malzeme.

antidemokratik: Demokrasiye aykırı olan.

aşar: Toprak ürünlerinden onda bir oranında alınan vergi.

azınlık: Nüfusun büyük kısmından dil, din, ırk yönüyle farklı olan, sayıca daha az olan topluluk.

buyruk: Belirli bir davranışta bulunmaya zorlayan söz, emir.

bürokratik: Kamu yönetimi ile ilgili.

bütçe: Devletin, bir kuruluşun, bir aile veya bir kimsenin gelecekteki belirli bir süre için tasarladığı gelir ve giderlerin tümü.

Ç-D-E

enjeksiyon: Vücutta damar, doku, kanal veya boşluk içine enjektör aracılığıyla sıvı veya ilaç verme.

F-G-H

fesih: Verilmiş bir yargıyı kaldırma, bozma.

fırka: Ortak düşünce ve görüşteki kişilerin oluşturdukları siyasal topluluk, parti.

gensoru: Türkiye Büyük Millet Meclisinde başbakana veya bakanlardan birine milletvekilleri tarafından açılan ve sonunda soruşturma yapılması istenebilen soru.

girişimci: Üretim için bir işe girişen, kalkışan kimse; müteşebbis.

hamle: Bir ülkenin ekonomik, sanayi, teknolojik veya sosyal alanlarda hızlı, planlı ve büyük bir atılım yapma çabası.

helak: Bitkin bir duruma gelme veya getirme.

I-İ-J

ıslahat: Eğitimde, hukukta veya ekonomide yapılan ve verimliliği artırmayı amaçlayan her türlü yapısal iyileştirme çalışması.

iktisat: İnsanların yaşayabilmek için üretme, ürettikerini bölüşme biçimlerinin ve bu faaliyetlerden doğan ilişkilerin bütünü, ekonomi.

inovasyon: Değişen koşullara uyabilmek için toplumsal, kültürel ve yönetimsel ortamlarda yeni yöntemlerin kullanılmaya başlanması, yenilik.

interaktif: Kullanıcının katılımına, geri bildirimine veya karşılıklı iletişimine olanak sağlayan; etkileşim kurularak kullanılan sistem, ortam ya da uygulama.

istihdam: Bir görevde, bir işte kullanma.

istiklal: Bir milletin veya devletin başka bir devletin yönetimi altında olmadan özgürce kendi kararlarını alabilmesidir.

ithalat: Başka bir ülkeden mal getirme veya satın alma, dış alım.

K-L

kanaat: Bir olay, varlık veya düşünce üzerinde varılan yargı, fikir, görüş.

kanun hükmünde kararname: Devlet yönetiminde belirli konularda çıkarılan ve kanun gücüne sahip olan resmî kararlardır.

kalkınma: Bir ülkenin ekonomik, sosyal, eğitim, sağlık, teknoloji gibi alanlarda gelişerek insanların yaşam koşullarını iyileştirmesidir.

kararname: Cumhurbaşkanının onayladığı hükûmet kararı, bakanlar kuruluna verilen yetkilere dayanarak alınan karar, bu kararı bildiren resmî yazı.

karekod: Bilişim, yayımcılık, eğitim vb. alanlarda verilerin gizlendiği kare veya dikdörtgen biçiminde simge.

kat'i: Şüphe ve duraksamaya yer bırakmayan veya geri dönülmeyen, kesin.

kronik: Uzun süredir bir çözüm getirilmemiş, süreğen.

külliye: Belli bir idari, ekonomik, kültürel ve sosyal amaca yönelik çeşitli kuruluşların toplu bir biçimde bulunduğu yer.

laiklik: Devlet ile din işlerinin ayrılığı, devletin, din ve vicdan özgürlüğünün gerçekleşmesi bakımından yansız olması.

lojistik: Kişilerin ihtiyaçlarını karşılamak üzere her türlü ürünün, hizmetin ve bilgi akışının çıkış noktasından varış noktasına kadar taşınmasının etkili ve verimli bir biçimde planlanması ve uygulanmasıdır.

M-N

matbaa: Yazı, resim veya şekilleri kağıt, deri, kumaş gibi yüzeylere basarak çıkaran ve birden çok kopyasını oluşturan makine veya bu işlemin yapıldığı yer (basımevi).

mertebe: Bir hiyerarşi, rütbe veya düzen içindeki yer.

meşrutiyet: Hükümdarlıkla yönetilen bir ülkede hükümdarın başkanlığı altında parlamento yönetimine dayanan hükûmet etme biçimi.

muasır: Çağdaş. İçinde bulunulan zamanın şartlarına ve değerlerine uygun olan.

muhalefet: Karşı görüşte, tutumda olan kimse topluluğu. Demokraside iktidarın dışında olan parti veya partiler.

muhalif: Bir görüşe, tutuma veya harekete karşı olan kimse.

mukavva: Kalın karton.

mühimmat: Savaşta kullanılan top, tüfek vb. savaş gereçleri.

O-Ö-P

panel: Bir konunun, dinleyiciler önünde uzmanları tarafından samimi bir havada tartışıldığı toplantı türü.

parlamenter: Mecliste oy verenleri temsil eden kişi.

platform: Ahşap, taş, metal vb. bir maddeden yapılmış, düz ve yüksekçe yer.

prototip: İlk örnek.

R-S-Ş

radar: Radyo dalgalarının yankısını alarak cisimlerin yerini ve uzaklığını bulabilen, genellikle uçak ve gemilerde kullanılan cihaz.

rafting: Özel botlarla debisi yüksek ırmaklarda yapılan bir spor türü, sal yarışı.

refah: Bolluk ve rahat içinde yaşama.

selüloz: Bitkilerde hücre yapısının büyük bir bölümünü oluşturan kâğıt, yapay ipek ve patlayıcı maddelerin yapımında kullanılan bir karbonhidrat.

semavi: Allah'tan gelen, ilahi vahye dayanan din.

sermaye: Bir ticaret işinin kurulması, yürütülmesi için gereken anapara ve paraya çevrilebilir malların tamamı.

siber güvenlik: Bilişim sistemlerinde kişiler ve kurumlar arasında oluşturulan iletişim ortamının ve elektronik ortamda paylaşılan bilgilerin bütünlüğünün ve gizliliğinin korunması durumu.

şeriat: İslam kanunu, İslam hukuku.

T-U-Ü

tanzimat: İdari işlerin düzeltilmesi için alınan önlemlerin ve uygulamaların tamamı.

tarih: Toplumların geçmişteki yaşayışlarını, kültürlerini ve ilişkilerini inceleyen bilim dalı.

teminat: Bir antlaşmada taraflardan birinin sorumluluğu üzerine alması, güvence.

toy: Eski Türklerde devlet işlerinin görüşüldüğü, kararların alındığı resmi toplantı veya kurultay.

uyuşmazlık: İnsanlar veya toplumlar arasında ortaya çıkan anlaşmazlık ve fikir ayrılığıdır.

V-Y

vefa: Sevgiyi sürdürme, sevgi, dostluk bağlılığı.

vergi: Kamu hizmetlerine harcanmak üzere hükûmetin veya yerel yönetimlerin yasalara göre herkesten doğrudan doğruya veya bazı malların fiyatlarının üstüne koyarak dolaylı yoldan topladığı para.

veto: Bir şey karşı çıkma, bir şeyi engelleme, reddetme.

yürürlük: Gereğinin yapılır olması durumu.

Abdurrahman Âdil. (1923). Hadisât-ı hukukiyye. *Hadisât-ı Hukukiyye ve Tarihiye, 12*, 185–186.
Ağaoğlu, S. (1998). *Babamın arkadaşları*. İletişim Yayınları.
Akça, H. ve Ela, M. (2012). Türkiye'de eğitim, doğurganlık ve işsizlik ilişkisinin analizi. *Maliye Dergisi, 163*, 223–242.
Atatürk Araştırma Merkezi ve Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü. (2024). *Atatürk'ün söylev ve demeçleri* (Cilt I–III). Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları.
Baysal, Z. N. (2005). Hayat bilgisi/sosyal bilgiler öğretiminde probleme dayalı öğrenme için problem durumları oluşturma. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 3* (4).
Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı. (2025). *Köklerden ufuklara Türk savunma sanayisinin yükseliş hikâyesi*. Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı Yayınları.
Çetin, I. ve Sevüktekin, M. (2016). Türkiye'de gelişmişlik düzeyi farklılıklarının analizi. *Uluslararası Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 2* (2), 39–61.
Dalar, M. ve Gökcan, Ö. (2018). Myanmar'ın Rohingya Müslümanları politikası: Tarihsel ve hukuksal bir analiz. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8* (15), 33–63.
Demir, N. (2010). Demokrasinin temel ilkeleri ve modern demokrasi kuramları. *Ege Akademik Bakış, 10* (2), 597–611.
Demirci, E. ve Karaatlı, M. (2019). Ülkelerin gelişmişlik seviyelerinin tahmininde sınıflandırma algoritmalarının karşılaştırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi, 24* (3), 703–714.
Dere, İ. ve Aktaşlı, İ. (2019). Üretim, dağıtım ve tüketim kavramlarının öğretimine ilişkin bir eylem araştırması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 23* (3), 1389–1406.
Dinç, G., Şimşek, F. ve Eroğlu, H. (2009). Osmanlı İmparatorluğu'nda tev'em maaşı. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10* (16), 77–100.
Doğan, K. C., ve İnankul, H. (2021). Demokrasi kavramı bağlamında eski Türklerde iktidar ve divan geleneği. *Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İİBF Dergisi, 5* (1), 91–108.
Doğan, N. (2021). 1924 Anayasası. D. Kapucu (Ed.), *Atatürk dönemi demokratikleşme 1920–1938* içinde (ss. 153–179). İKSAD Yayınları.
Draper, S. M. (2018). *İçimdeki müzik*. Timaş Yayınları.
Eldem, V. (1994). *Osmanlı İmparatorluğu'nun iktisadi şartları hakkında bir tetkik*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
Güler, T. (2018). Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemi ve kamu yönetimine etkileri. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 21* (40), 299–322.
Has Hâcib, Y. (2019). *Kutadgu Bilig* (M. Tuncel, Uyarl.; H. Aşçı, Ed.). T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.
Kafesoğlu, İ. (1986). *Türk millî kültürü* (4. bs.). Boğaziçi Yayınları.
Karataş, M. ve Solak, Y. (2023). Türkiye'de çok partili hayata geçiş sürecinde muhalif bir figür: Nuri Demirağ ve Milli Kalkınma Partisi. *History Studies: International Journal of History, 15* (2), 311–325.
Kurt, E. (2022). Türkiye'nin ilk özel uçuş okulu: Vecihi (Hürkuş) Sivil Tayyare Mektebi. *Belgi Dergisi, 24*, 61–91.
Özdemir, A. (2023). Cumhuriyetin ilanından günümüze Türkiye'de kuvvetler ayrılığı/birliği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 26* (49-1), 271–287.
Pamuk, Ş. (2023). *Türkiye'nin 200 yıllık iktisadi tarihi* (Gözden geçirilmiş ve genişletilmiş bs.). Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

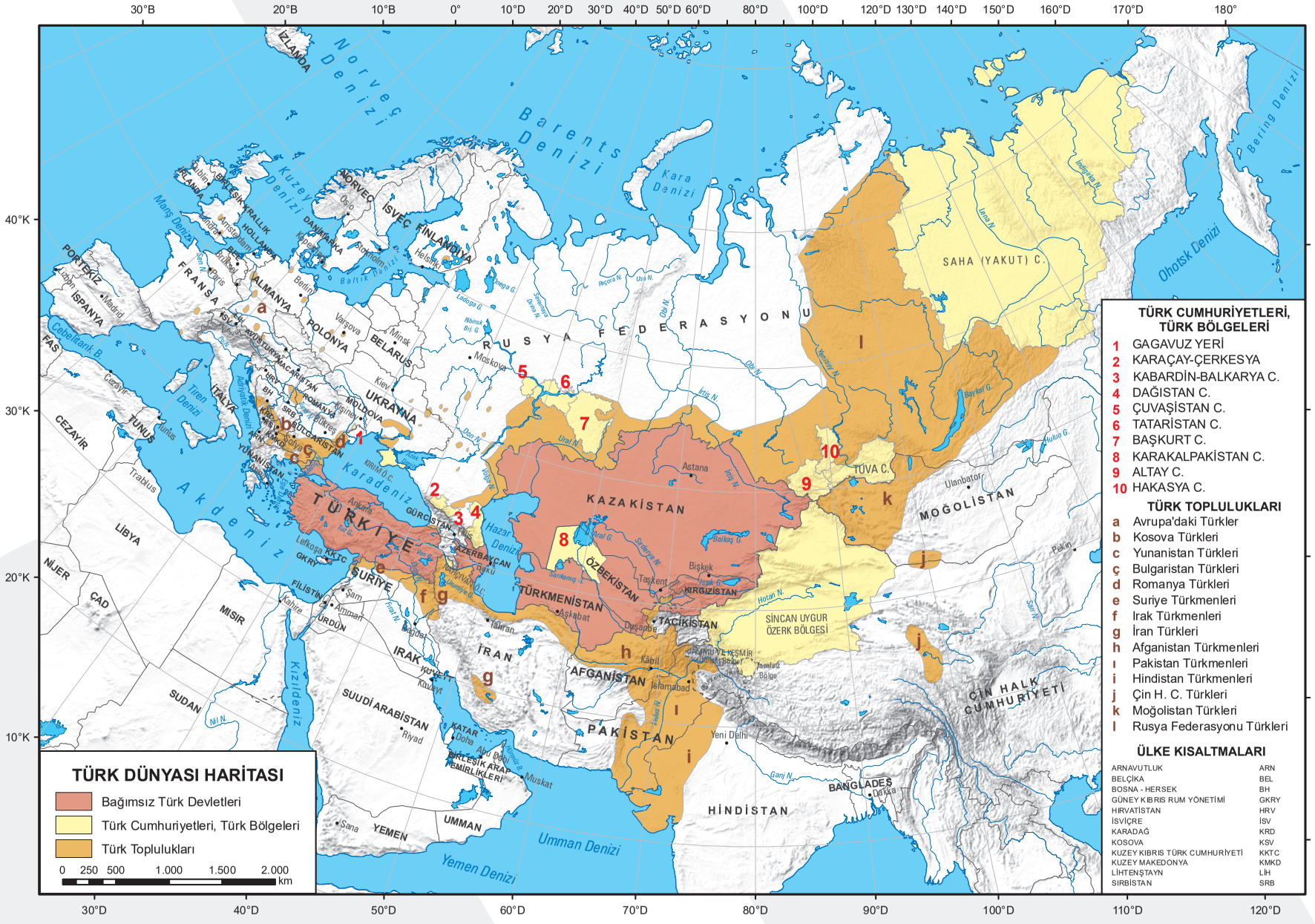
Saklı, A. R. (2019). Türk çay sektöründe yasal gelişim ve 1984 serbestleştirmesi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, 14* (2), 511–534.
Soku, Z. Ş. (1947). *Nuri Demirağ kimdir?* Kenan Matbaası.
Vatansever, E. (2021). TBMM'nin açılması. *Atatürk dönemi demokratikleşme 1920–1938* içinde (Bölüm 1, s. 34). İKSAD Yayınları.
Yaşar, S. (2017). Atatürk ve Cumhuriyet. *Kesit Akademi Dergisi, 3* (7), 49–77.
Yılmaz Uçak, E. ve Akca, Ü. (2020). Üretim çağından tüketim çağına: Üretim sistemlerinin dönüşümü ve tüketim alışkanlıklarına yansıması. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 51*, 121–133.
Yılmaz, T. O. (2018). Türkiye-Afrika ilişkilerinin güvenlik boyutu: Türk savunma sanayii ve Afrika. *Türk Dünyası Araştırmaları, 120* (237), 41–66.

Kaynakça atıf sistemi, APA 7 yazım kuralları ve kaynak gösterme biçimine göre düzenlenmiştir.

Öğrenme alanı kendimi değerlendiriyorum cevap anahtarları

Genel Ağ ve Görsel Kaynakçası

25°D
30°D
35°D
40°D
45°D
50°D
40°K
35°K
ROMANYA
Bükreş
UKRAYNA
RUSYA FEDERASYONU
HAZAR DENİZİ
Sofya
BULGARİSTAN
KARADENİZ
GÜRCİSTAN
Tiflis
YUNANİSTAN
Edirne
Kırklareli
Tekirdağ
İstanbul
Bartın
Zonguldak
Kastamonu
Sinop
Samsun
ACARA Ö.C.
Artvin
Ardahan
ERMENİSTAN
AZERBAYCAN
Kocaeli
Düzce
Karabük
Ordu
Giresun
Trabzon
Rize
Kars
Erivan
MARMARA DENİZİ
Yalova
Sakarya
Bolu
Çankırı
Amasya
Gökçeada
Çanakkale
Bozcaada
Bursa
Bilecik
Çorum
Tokat
Gümüşhane
Bayburt
Iğdır
NAHÇIVAN Ö.C. (AZERBAYCAN)
Ankara
Balıkesir
Eskişehir
Kırıkkale
Yozgat
Erzincan
Erzurum
Ağrı
Sivas
Kütahya
Tunceli
Bingöl
Muş
Manisa
Afyonkarahisar
Kırşehir
Elâzığ
Van
Atina
İzmir
Uşak
Nevşehir
Kayseri
Malatya
Bitlis
Aksaray
Aydın
Konya
Diyarbakır
Siirt
Batman
Hakkâri
Şırnak
Denizli
Isparta
Niğde
Kahramanmaraş
Adıyaman
Mardin
İRAN
Muğla
Burdur
Karaman
Osmaniye
Gaziantep
Şanlıurfa
Antalya
Adana
Mersin
Kilis
Hatay
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
Erenköy
Lefkoşa
SURİYE
IRAK
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ
LÜBNAN
Beyrut
Şam
Bağdat
AKDENİZ
LİBYA
Tel Aviv
FİLİSTİN
Batı Şeria
Doğu Kudüs
FİLİSTİN
Gazze Şeridi
İSRAİL
MISIR
Süveyş K.
TÜRKİYE'NİN MÜLKİ İDARE BÖLÜMLERİ İLE KARA VE DENİZ KOMŞULARI HARİTASI
BAŞKENT
Ankara
İL MERKEZİ
Elâzığ
GÖL
ÜLKE SINIRI
ÖZERK BÖLGE SINIRI
AKARSU
0 50 100 200 300 400
km
Harita Genel Müdürlüğü tarafından üretilmiştir.

TÜRK DÜNYASI HARİTASI
Bağımsız Türk Devletleri
Türk Cumhuriyetleri, Türk Bölgeleri
Türk Toplulukları
0 250 500 1.000 1.500 2.000 km
TÜRK CUMHURİYETLERİ, TÜRK BÖLGELERİ
1 GAGAVUZ YERİ
2 KARAÇAY-ÇERKESYA
3 KABARDİN-BALKARYA C.
4 DAĞISTAN C.
5 ÇUVAŞİSTAN C.
6 TATARİSTAN C.
7 BAŞKURT C.
8 KARAKALPAKİSTAN C.
9 ALTAY C.
10 HAKASYA C.
TÜRK TOPLULUKLARI
a Avrupa'daki Türkler
b Kosova Türkleri
c Yunanistan Türkleri
ç Bulgaristan Türkleri
d Romanya Türkleri
e Suriye Türkmenleri
f Irak Türkmenleri
g İran Türkleri
h Afganistan Türkmenleri
ı Pakistan Türkmenleri
i Hindistan Türkmenleri
j Çin H. C. Türkleri
k Moğolistan Türkleri
l Rusya Federasyonu Türkleri
ÜLKE KISALTMALARI
ARNAVUTLUK ARN
BELÇİKA BEL
BOSNA - HERSEK BH
GÜNEY KIBRIS RUM YÖNETİMİ GKRY
HIRVATİSTAN HRV
İSVİÇRE İSV
KARADAĞ KRD
KOSOVA KSV
KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ KKTC
KUZEY MAKEDONYA KMKD
LİHTENŞTAYN LİH
SIRBİSTAN SRB
Norveç Denizi
Barents Denizi
Kara Denizi
Bering Denizi
Ohotsk Denizi
Kuzey Denizi
Baltık Denizi
Akdeniz
Karadeniz
Hazar Denizi
Kızıldeniz
Umman Denizi
Yemen Denizi
RUSYA FEDERASYONU
KAZAKİSTAN
TÜRKİYE
İRAN
AFGANİSTAN
PAKİSTAN
HİNDİSTAN
ÇİN HALK CUMHURİYETİ
MOĞOLİSTAN
SAHA (YAKUT) C.
TUVA C.
ÖZBEKİSTAN
TÜRKMENİSTAN
KIRGIZİSTAN
TACİKİSTAN
SİNCAN UYGUR ÖZERK BÖLGESİ
AZERBAYCAN
GÜRCİSTAN
SURİYE
IRAK
SUUDİ ARABİSTAN
UKRAYNA
BELARUS
POLONYA
ALMANYA
FRANSA
İSPANYA
PORTEKİZ
İTALYA
İSVEÇ
FİNLANDİYA
NORVEÇ
İZLANDA
BULGARİSTAN
YUNANİSTAN
ROMANYA
MACARİSTAN
AVUSTURYA
İSVİÇRE
HOLLANDA
BELÇİKA
DANİMARKA
İRLANDA
CEZAYİR
TUNUS
LİBYA
MISIR
FAS
NİJER
ÇAD
SUDAN
YEMEN
UMMAN
KATAR
BİRLEŞİK ARAP EMİRLİKLERİ
BANGLADEŞ
Moskova
Astana
Ankara
Bişkek
Taşkent
Aşkabat
Duşanbe
Kabil
İslamabad
Yeni Delhi
Tahran
Bağdat
Riyad
Kahire
Trablus
Tunus
Cezayir
Pekin
Ulanbator
30°B 20°B 10°B 0° 10°D 20°D 30°D 40°D 50°D 60°D 80°D 100°D 120°D 130°D 140°D 150°D 160°D 170°D 180°
40°K 30°K 20°K 10°K
30°D 40°D 50°D 60°D 70°D 80°D 90°D 100°D 110°D 120°D